Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

NORDENS QVINNOR.

1873. 15:e Årg. 4:e & 5:e häft.

Innehåll:

		Sid.
25.	Hednaqvinnan och den kristna qvinnan. (Inledningsord till redogörelsen för högre elementarskolan för flickor i Upsala.)	169.
26.	Om Läsning	174.
27.	Ur en f. d. seminarielärarinnas anteckningar. II. (Slut från föreg. häfte)	183.
28.	Sjelfhjelp. II. Af *Emund Gammal*	188.
29.	Bref från Wien. (Forts. fr. föreg. häfte)	199.
30.	Huru få debet och kredit att gå ihop? II.	209.
31.	Jätten Jehu. En sannsaga af *George Sand*	212.
32.	Kyrkomötet och vigselakten. Af *En lekman*	234.
33.	Slöjdnyheter. Qvinliga slöjdstugor	237.
34.	Amerikansk Litteratur. I. Bret Harte	241.
	1. Lyckan i Roaring Camp	243.
	2. Lille Karls märkvärdiga äfventyr	254.
	3. En idyll i Red Gulch	257.
	4. Miggles	267.
	5. Midshipman Vindig	278.
Förklaring af mönstren		285.

STOCKHOLM,
P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG.

25. Hednaqvinnan och den kristna qvinnan.

(Inledningsord till redogörelsen för högre elementarskolan för flickor i Upsala.)

»Hvilka qvinnor hafva dock de kristna», utropade en gång den romerske vältalaren Libanius, en bland hedendomens snillrikaste förkämpar, kristendomens fiende och föraktare. Och detta sköna vittnesbörd står ej enstaka eller tillhör antiken allena: från alla delar af kristenheten och hvarje skede af dess historia möter oss en mångfald af liknande utsagor. Det torde ej vara alldeles ur vägen att inleda ett flickskolprogram med några antydningar om denna den kristna qvinnans storhet. Att tänka stort om sin uppgift hindrar icke att tänka ringa om sig sjelf; och alltid måste det för ett ungt qvinligt sinne innebära en kraftig maning till tacksam glädje och energisk verksamhet, att erinras om den höga bestämmelse kristendomen åt qvinnan häfdar.

Icke sällan hafva bemödanden blifvit gjorda att ådagalägga den kristliga åskådningens företräde öfver hufvud framför den hedniska genom framdragande af det förfall, som vid den tidpunkt, då Kristi lära först började predikas, inom alla lifvets områden var herrskande, för att sedan inom denna mörka ram af laster och elände innefatta en tafla öfver kristendomens mest glänsande verkningar. Men detta kan ingalunda anses såsom ett sant historiskt förfaringssätt. Hur lätt vore det nämligen icke att i motsatt riktning förherrliga de gamles i många partiela afseenden storartade lifsåskådning förmedelst framställande af det sedliga och religiösa mörker, hvarpå exempel äfven i senare tider tyvärr ingalunda saknas. Ty skuggor finnas, såväl som dagrar, på båda sidorna; och skall en upplysande jemförelse komma till stånd, måste det bästa från hvardera sidan framhållas och mot hvartannat vägas.

Visserligen tillhöra många, ja kanske flertalet af de ur hednaverlden hemtade qvinnokarakterer, hvilka äro egnade att ingifva vördnad och kärlek, mer diktens än verklighetens område; må man dock besinna, att skalden aldrig förmått teckna dessa liffulla gestalter, om de icke egt någon reel motsvarighet, låt vara, att denna blifvit rätt mycket idealiserad. Och hvem vill väl förneka det ädla behag, som ligger utbredt öfver den grekiska och romerska qvinnan, sådan hon står inför oss i antikens mästerverk; hvem

kan vägra sin beundran åt den qvinliga dygd, hvarom äfven det hedniska nordens siare veta att berätta. Man påminne sig blott de herrliga bilderna af en Penelope och Lukretia, Alcestis och Ingeborg. Hvilka prof af kyskhet och pligttrohet, af sjelfförsakelse och kärlek!

Men huru högt och skönt det qvinnoideal än må vara, som här i sång och saga träder oss till mötes, alltjemt finnas der likväl vissa skrankor, hvilka framställningen, icke ens vid momenten af den högsta lyftning, förmår öfverstiga, vissa oskönheter, som stöta och såra vårt kristliga medvetande. Samma Ifigenia, hvilken uttalat de högsinnade orden: »Hvarför skulle lifvet vara mig dyrt öfver allt annat»; tillfogar såsom skäl härför: »Ty en enda mans lif är ju mer värdt än tusen qvinnors». Och Antigone, Hamions ädla trolofvade, som icke tvekade att nedstiga obegråten i dödens brudgemak, då det gälde att uppfylla den systerliga kärlekens sista ömhetsgärd, förklarar: »Aldrig skulle jag, vore jag moder, för ett barn, ej heller för min make, derest de genom döden hemfallit åt förgängelsen, företaga sådant vågstycke staten till trots; enär vid makens död jag funne en annan man, ett annat barn i stället för det döden frånryckt mig — men, om Hades gömmer fader och moder, då kan en broder aldrig mer skänkas mig». Detta ringaktande utaf det rent personliga, hvilket sålunda visar sig i den hedna skaldekonstens förträffligaste skapelser af qvinlig skönhet och fullkomning, förekommer likaledes hos forntidens mest framstående filosofer. Aristoteles jemför förhållandet mellan man och qvinna vid själens förhållande till kroppen, Plato förmenar qvinnoslägtet vara genom sjelfva sin natur mindre, än det manliga, i stånd till dygdens öfning, och Sokrates säger uttryckligen, att, likasom mannen har att rätta sig efter statens lagar, så bör qvinnan ställa sig mannens tycken till efterrättelse. Väl må det vara sant, att qvinnans ställning, åtminstone såsom husmoder, icke var till fullt samma grad nedtryckt inom det romerska samhället, emedan det husliga lifvet, som är och förblifver det qvinliga könets förnämsta lifssfer, här skattades högre; men på det hela taget är dock uppfattningen af qvinnan såsom mannen vida underlägsen för båda dessa den gamla verldens mest bildade folk gemensam. »Hustrun är till för att föda barn och se om huset», förklarar Demostenes, och Metellus Numidius utropar: »Kunde vi lefva utan hustrur, Qviriter! önskade vi oss säkerligen alla fria från denna börda». De germaniska och skandinaviska folkstammarne länder det till heder

att hafva något mer erkänt qvinnans menskliga värde; men vilja vi oväldigt bedömma våra förfäders sätt att betrakta och behandla qvinnokönet, torde måhända den klagan, hvilken Sofokles låter de helleniska jungfrurna framsäga, icke utan goda skäl kunna läggas äfven i munnen på nordiska ungmör från asadyrkans tid: »Äro vi lyckligen uppvuxna, blifva vi utstötta i verlden och bortsålda fjerran från fädernegudar och föräldrahem; detta måste man låta sig behaga, och, då bandet en gång är knutet, låtsa finna sig väl dervid».

Redan af dessa hastiga drag torde den hufvudsakliga bristen i hedendomens betraktelsesätt med hänsyn till qvinnan framgå. Det saknades en för begge könen gemensam lifsgrund, hvarigenom likställigheten dem emellan kunde bevaras, utan att de naturliga skiljaktigheterna i begåfning och verksamhet upphäfdes. Deri låg hednaverldens förbannelse, att den rätta enheten gått förlorad. Olikheter icke blott i kön, utan ock i afseende på nationalitet, bildningsgrad och samhällsställning ansågos åtskilja menniskorna ända derhän, att något alla omfattande och sammanslutande föreningsband icke längre här existerade. I judendomen deremot fans väl månget frö till en sann kunskap om det personliga enhetsbandet menniskor emellan, och qvinnan var der af Herren Gud sjelf ställd vid mannens sida såsom hans fria hjelparinna, icke under honom i viljelös träldom. Men redan mycket tidigt finna vi icke desto mindre det så nedsättande månggiftet, om än i mildrad form, äfven ibland judarne förekommande. Mannen tillåts snart att skilja hustrun ifrån sig på ganska godtyckliga grunder, och Salomos ord: »Många döttrar samka rikedom», häntyda på ett sätt att förvärfva hustru, som står i skarp motsats mot äktenskapets ofvan nämnda ursprungliga begrepp. Visserligen blefvo aldrig döttrarne af juda lika bundna och förnedrade, som fallet var med de hedniska folkens qvinnor; men ofta var det dock mer ur synpunkten af ett omistligt naturväsen än af en sedlig personlighet, som qvinnan här, så väl som der, betraktades. Först derigenom att Guds son blef menniska af qvinna född, bröt sig den frigörande, alla likställande sanning fram, hvilken Paulus med de orden betecknat: »Här är icke jude eller grek, här är icke tjenare eller fri, här är icke man eller qvinna; allaären I en i *Kristus Jesus*".

Och detta var icke blott och bart en fordran utan makt att förverkliga sitt innehåll; fastmer låg deri begynnelsen till och den lifskraftiga principen för de oförsonligt splittrade delarnes för-

bindande ånyo till ett organiskt helt, i det att de förut nämnda skilnaderna upphörde att vara absoluta och återfördes till relativ dignitet. Dermed gafs uppslaget till helandet af alla de skador, hvilka menniskornas sjelfviskhet och synd slagit. Ty kristendomen, hvilken på allvar gjort gällande menskligheten sanna idé, har ock i och med detsamma lagt grundvalen till återställelse af den harmoni, som enligt Guds afsigt bör råda inom samtliga lifvets mångskiftande förhållanden. Onekligen är det i första hand hjertats allt öfvervinnande tro, som den gudomliga sanningen åsyftar att kalla till lif; men denna nya skapelse i det inre måste dock, för så vidt den verkligen kommit till stånd, nödvändigt efter hand gifva sig uttryck äfven i det yttre. Derför kunna vi påstå, att Kristus frigjort den tillförene hårdt fjettrade qvinnan icke blott i den bemärkelsen, att den andliga och himmelska arfvedelen blifvit för henne, såväl som åt mannen, till fullo upplåten, utan ock så, att hon genom den gemensamme Herren blifvit återinsatt i sina ursprungliga rättigheter på jorden såsom friboren menniska; om än den väg, som blifvit genom evangelium för qvinnans allt fullständigare frigörelse banad, ojäfaktigt städse går inifrån utåt. Ty icke var det den utvärtes samfundsordningen, hvilken kristendomen närmast afsåg att förändra och omgestalta; utan i den mån, som sinnelaget hos menniskorna blefve nytt, skulle förnyelsen sträcka sig äfven till det sociala och borgerliga området, det senare alltså utveckla sig såsom en naturlig frukt ur det förra.

Det kunde ej annorlunda vara, än att det kärlekens ord, hvari kristendomens verldsomskapande makt innebodde, skulle på ett framstående sätt tilltala qvinnans af naturen ömmare sinne. Allraförst se vi kring frälsaren sjelf sluta sig en krets af fromma qvinnor, hvilka af hans milda väsen dragits till honom och i hans umgänge funno uppfyllelsen af allt det, som i den hoppfulla aningens rikedom inom dem slumrade. Här var den sol, vid hvars ljus och värme det qvinliga väsendet kunde nå sin fulla blomstring. Jag vill icke särskildt tala om henne, den välsignade bland qvinnor, tjenarinnan med de konungsliga gåfvorna, den stilla, inåtvända, ödmjuka, djupsinniga, med lifvets fröjd och smärta såsom ingen annan förtrogna Herrens moder. Vi hafva ju i den evangeliska historien, till qvinnokönets ovanskliga ära, bevarade namnen på många lärjunginnor, hvilka med större trohet och hängifvenhet, än sjelfve apostlarne, följde Jesus under hans vandringar, betjenade honom med sin egendom, och bevisade honom

de mest sjelfuppoffrande personliga kärleksprof, ledsagade honom till förbannelsens berg, stodo invid hans kors och ännu efter döden egnade hans lekamen tacksamhetens vårdande gärd. Och huru många bevis på sann qvinlighet lemna oss ej den kristna historiens tideböcker allt ifrån martyrernas dagar intill vår egen tid! Och huru försvinnande måste dock ej deras antal vara, om hvilka häfden har att något förtälja, mot den stora skaran af dem, hvilkas lefnad flutit hän i obemärkt stillhet, hvilkas namn endast Gud känner, men hvilkas lifsgerning dock varit af genomgripande betydelse för den sanna humanitetens heliga sak. Den gamla tidens skriftställare äro ense om att tilldela »de kristnes qvinnor» en högst betydlig andel i utgången af den verldskamp, som under vår tros tre första århundraden fördes mellan hedniskt mörker och kristlig upplysning. Utan allt buller och derför med desto större framgång följde de Petri förmaning att med sin umgängelse utan ord genom kyskhet, flärdfrihet och saktmodighet, dessa gyldene, kostliga prydnader, vinna männen; och de hedniske talarne hafva, med sin klagan öfver de kristna qvinnornas mäktiga inverkan på sina män till ståndaktighet och sjelfförsakelse, rest åt dem den varaktigaste ärestod. Under medeltiden se vi ock qvinnan alltjemt utöfva en förmildrande inflytelse på de råa sederna; och ännu i senaste tider har t. ex. en Elisabet Fry († 1845) visat, hvad en svag qvinna förmår att äfven under våra moderna förhållanden göra till sina medmenniskors upprättelse och lycka, derest hon lifvas af Kristi anda.

Att Herren får med sin ande lefva och verka i hjertat, är för hvar och en menniska det första och förnämsta vilkoret, för att hennes lif och verksamhet skola blifva till rätt välsignelse. Allt måste derför vid uppfostran utgå från och syfta till denna medelpunkt. Men nekas kan likväl icke, att, såsom försvaret af en borg är beroende icke blott af hufvudfästets fasthet och bestyckning, utan tillika af förskansningarnes tidsenlighet, duglighet och styrka, så behöfver ock qvinnan, lika väl som mannen, om än på något olika sätt, jemte det hon i främsta rummet bör uppfostras till en sant kristlig karakter, derjemte en efter hvarje särskild tids kraf lämpad skicklighet och insigt i åtskilliga andra stycken, hvilka icke få aktas oväsentliga derför, att de ej utgöra det ena, stora, oföränderligt nödvändiga sjelft. Må blott aldrig förgätas den utomordentliga vigten af att allt öfrigt underordnas under och ställes i lefvande förbindelse med detta; ty dessförutan kan en i formelt hänseende ganska utmärkt och omfattande bild-

ning blifva för en hvar, och icke minst för qvinnan, gagnlös, för att icke säga i hufvudsaken skadlig. Förståndets utveckling uppblåser lätteligen, der icke den allt helgande kärleken till Gud får visa vägen, och de i ett eller annat specielt afseende mycket instruerade damer, hvilka utan ledning af denna den yppersta bland alla vägvisare kommit till sitt vetande i den eller den riktningen, äro snarare att framhålla såsom afskräckande karrikatyrer än såsom efterföljansvärda exempel af qvinlig storhet. Hvarföre nämnas väl de grekiska hetärerna med afsky, ehuru de voro sin tids kanske mest fina och litterära fruntimmer — hvarföre beundra vi å andra sidan en Olympias', en Birgittas mångsidiga bildning, om icke derföre, att de förra saknade, de senare deremot egde just det, hvarigenom bildningen öfver hufvud och särskildt qvinnans först erhåller sitt rätta värdo? Förutan gudsfruktan gifva kunskaper och talanger endast en ytlig politur, under det att sjelfva väsendet, både det inre och dess omedelbarare uttryck i det yttre, saknar detta ljufliga doft, denna intagande fägring, för hvilken vi ej ega någon mer berömmande benämning, än äkta qvinlighet. »Täckelig och dägelig vara är intet; men en qvinna som Herren fruktar, den skall man lofva, hon skall rosad varda af sina händers frukt och hennes gerningar skola lofva henne i portarne.»

---

26. Om läsning.

"De notre lecture", par *Paul Stapfer*. Revue Suisse et Bibliothique universelle, Janvier 1873.

De menniskor, som hafva tillfälle att läsa samt smak derför, använda ock vanligen en ansenlig tid vid boken, en tid som för somliga kan anses utgöra halfva deras lefnad. Ständigt upptagna af någon ny bok, märka de icke huru deras minne härunder, likt Danaidernas såll, blir tomt lika fort, som det fylles. Dessa oupphörligt läsande menniskor skulle jag vilja uppmana till ett ögonblicks eftertanke. Gören eder reda för behållningen af edra otaliga läsestunder — hvilken tomhet hafva de icke efterlemnat! I förskräckens, och jag, som äfven tillhör Danaidernas slägte, ville gerna tillsammans med er söka uppspåra orsaken till den lätthet med hvilken vi glömma, och som gör de flesta timmar,

vi tillbringa med läsning, alldeles förspillda, samt slutligen söka några medel att afhjelpa missförhållandet. Detta är ett ämne, som blifvit afhandladt lika länge som böcker funnits, och det är antagligt att jag intet nytt har att lära eder, men gamla sanningar, som äro goda, tåla väl vid att höras om igen. Har min uppsats någon originalitet, består den i att uteslutande vara riktad åt det praktiska, samt att alldeles afhålla sig från vackra moralpredikningar, som platt ingenting uträtta. Först och främst vill jag då anmärka, att vi ej få vänta oss alltför stora underverk af läsningen, ty ehuru den är *ett* medel för erhållande af undervisning är den dock ej det enda. Hvad mena vi till en början med undervisning? Är det specialkunskaper vi vilja förvärfva, så kan en professors föredrag bättre bibringa oss dem än böckerna; vilja vi skaffa oss allmän bildning, då äro samtalen, resorna en bättre skola än läsningen. Man bedrager sig om man tror att väl skrifna böcker ersätta en lärares lefvande ord, likaså om man menar att de skola gifva oss en fullgod ersättning för umgängeslifvet. — Lemnom åsido alla sentenser om verldens fåfänglighet m. m. och rådfrågom endast erfarenheten: hvaraf erhåller vår tanke sina lifligaste impulser, genom det vi läsa eller genom det vi höra, genom den döda bokstafven eller det lefvande ordet?

Men ehuru läsning således icke är det verksammaste medlet för vår undervisning, är det säkerligen ett bland de beqvämaste. Vi hafva ej alltid lärare till vårt förfogande, och ändå mera sällan fullt passande sådana; ännu sällsyntare än goda lärare äro goda samtalare. Om det nöjet vederfares oss att sammanträffa med några af dessa få allvarliga, kunniga, själfulla samtalare, så händer det oss lätt att vi ej draga full nytta af detta möte: vi blifva tryckta af deras öfverlägsenhet och göra plågsamma ansträngningar utan något resultat, såvida vi ej besitta idéer och kunskaper nog för att hålla utbytet i gång mellan oss och dem. Ty samtalet är en byteshandel der man måste gifva lika mycket, som man får, såvida man ej vill känna sig mottaga en allmosa. Låtom oss sålunda erkänna läsningens värde såsom undervisningsmedel, men icke af den begära hvad endast ett långt och ihärdigt arbete kan skänka. Man tror t. ex. att man genom lättlästa afhandlingar kan förvärfva sig insigt i någon vetenskap, hvars grunder man ej i ungdomen inhemtat; man studerar kanske astronomien i Flammarion's "Himmelens under" eller geologien i Figuier's "Jorden före syndafloden"; man läser stora historiska arbeten — men efter en kort tid återstår af allt detta endast ett oredigt

minne, som man förgyller med det bedrägliga talet om "allmänna ideer", "öfversigt af det hela" o. s. v., och de bestämda grundliga sakkunskaperna, de finnas ingenstädes.

Dermed vill jag icke påstå att bristerna i den första undervisningen äro ohjelpliga. Man måste endast förstå att dervid ej blir fråga om några timmars nöje, utan om *ett allvarligt arbete;* man rådför sig då med dem som kunna gifva anvisning på de lämpligaste böcker och den ordning i hvilka dessa böra läsas, man afsätter en bestämd studietid för hvarje dag, och så börjar man sin skolgång ånyo. Man måste noga tillhålla sig sjelf att ej skolka, ej hoppa öfver det ledsamma, att i minnet genomgå det redan inhemtade, innan man går vidare, att vara tålig, ihärdig och samvetsgrann, så att man ej smyger sig förbi svårigheterna, utan stannar framför dem så länge, tills deras mörker skingras af ljuset. En af de påtagligaste orsakerna till den ringa behållning vår läsning lemnar är att vi öfvertyga oss sjelfva det vi hafva fattat saker, som vi alls *icke* hafva fattat, eller ock att vi, kännande vår oförmåga att inträngа i dem, glida förbi utan ens ett försök att begripa dem. Detta är ett fint gift, som småningom beröfvar anden dess kraft, och gifver oss den dåliga vanan att lättjefullt nöja oss med ett ofullständigt och sväfvande begrepp om tingen.

Har man ej tid eller tillfälle att på ofvan anvisade sätt fylla luckorna i sitt vetande, så är det bra mycket bättre att ärligt erkänna sin okunnighet, än att söka upphjelpa den genom "populära" arbeten, på hvilka man endast förspiller sin tid, utan att nå sitt mål.

Naturligtvis kan en fullkomlig okunnighet om alla utgångspunkter för undervisningen ej ens på det af mig förordade sättet afhjelpas; vetandets elementer måste vara inhemtade i ungdomen, och det är endast på denna grund man sedan kan bygga vidare i riktningen af en eller annan kunskap hvari man funnit sina insigter bristfälliga.

Barnens uppfostran är ingalunda fullbordad, om man af dem gjort menniskor med omdöme, smak och qvickhet; ty ehuru dessa egenskaper äro värdefulla och af ingen kunskap kunna ersättas, så kunna de lika litet ersätta kunskapen. Man ser t. ex. ofta snillrika män, hvilkas stora qvickhet endast tjenar dem att dölja deras ändå större okunnighet. Det är sålunda ej nog att bearbeta de ungas naturliga intelligens, man måste ock utså frön till alla

nyttiga kunskaper i deras själar, innan jordmånen hårdnar och såddens ögonblick är förbi.

Ett annat misstag man begår vid sin läsning är att tro det den lätthet med hvilken man tillegnar sig *en* vetenskap, är en underpant på att man utan möda kan tillegna sig hela mångfalden af vetande, som ligger inom den mänskliga andens område. Det finnes visserligen menniskor som fatta allt, minnas allt och som med Cuvier kunna fråga: "huru bär man sig åt för att glömma?" Men denna andens universalitet, denna tankens och minnets fullkomliga harmoni äro af alltför sällsynt och öfverlägset slag för att deras betraktande kunde hafva någon praktisk nytta för oss simple dödlige, som aldrig kunna intaga någon plats bland dessa stora snillen och lärdomsljus. Vi vilja istället gifva några råd åt de personer, som valt ett yrke, hvilket nödgar dem till mycken läsning af allehanda slag, eller som egnat sig åt den litterära banan vare sig som publicister, kritici eller något dylikt.

Den första vishetsregel man under sådana förhållanden borde tillämpa är denna antikens stora lärdom: "känn dig sjelf!" det vill i detta fall säga: lär känna din smak, din fallenhet, din förmåga, i fall du har någon! Och härvidlag kan läsningen sjelf vara dig ett vägledande ljus; mer än en stor ande har fått den tändande gnistan i sin egen själ från en annans eld. Men i stället för att aktgifva på denna naturens röst, som lockar vår håg åt en viss art af läsning, drifvas vi ofta af nyfikenhet, opinionens makt, eller en väns råd att oroligt kringfladdra hit och dit, samt offra det vi *älska* för ett vanmäktigt begär efter det vi skulle *vilja älska;* följden deraf är att vi splittra vår läsning och välja böcker, som äro främmande för eller rent af motsatta vår naturliga smak. Men detta efterhärmningsbegär, denna missförstådda envishet att öfvervinna den naturliga motviljan för vissa saker, denna ytliga splittring af ens verksamhet förstör allt hvad man kan ega af djup, af sanning, af egendomlighet, och är en allvarlig fara isynnerhet vid början af den litterära studiebanan, ja, undergången för mången sådan, som lofvat blifva lysande.

Säg mig dina älsklingsförfattare, och jag skall säga dig hvad du är, ty med kännedom om en läsandes smakriktning, kan man uppdraga en säker gränsskilnad emellan hans och andra personers begåfning och lynne. Arbeten af högt litterärt värde lemna oss kalla, andra författare kunna vi ej läsa utan att hänföras af rörelse och medkänsla, ty dessa tillhöra *vår* andliga slägt, hafva en djup frändskap med oss och uppenbara för oss sjelfva hvad

vi äro. Låtom oss sålunda utan dröjsmål sätta upp vårt andliga slägtregister, och uppspåra vår familjs spridda medlemmar inom den gamla och den nya, den inhemska och utländska litteraturen. De författare, som tala till vårt hjerta, de äro våra andlige fäder och bröder, och blott i kretsen af sina själafränder vinner man styrka och glädje, då deremot ensamheten är sorglig och försvagande. Lycklig den, som med sin andliga varelses kött och blod, om vi så få uttrycka oss, har med sig införlifvat utmärkta författares andliga beståndsdelar; lycklig den som i litteraturens omätliga rike har en egen liten vrå, den han brukat, genomgräft, undersökt i alla riktningar, och som han känner bättre än någon annan! Han är i sanning konung inom sitt lilla rike! "In die Beschrenkung zeigt sich erst der Meister", säger Göthe, och detta betyder för vår läsning att denna måste inskränkas inom en viss periferi, som vi uppdraga kring vårt arbete. Vi kunna så småningom inskränka eller utvidga denna, efter vår förmåga och våra krafter, vår utveckling och våra framsteg; vi kunna måhända genomlöpa olika cirklar, men intet studium, ingen läsning kunna göras med framgång och nytta om de ej utgöra radier, som sammanlöpa i en bestämd medelpunkt. Då man med beundran i vissa personers samtal eller böcker finner en mångfald af vetande, kan man vara viss att detta vetande, såvida det är grundligt, icke blifvit förvärfvadt genom en nyckfull, omvexlande läsning, som flugit från ett ämne till ett annat, utan ordning och mål.

Redan vid början af denna uppsats skiljde vi mellan förvärfvandet af specialkunskaper och sinnets allmänna bildning. Hittills har jag blott behandlat läsningen, som medel för det förra, låtom oss nu betrakta den äfven ur den senare synpunkten. Då vill jag till en början genast återkalla och taga till nåd igen de populära afhandlingar, tidskriftsuppsatser och "nya böcker" dem jag nyss bannlyste under förutsättning att de lockade menniskor till den falska föreställningen att man genom dem är i stånd att inhemta grundliga kunskaper. Den mest omvexlande läsning är god, om man dermed endast åsyftar att utvidga sin andliga synkrets. Detta slags läsning förhåller sig gent emot den andra, som ett snillrikt samtal till en föreläsningskurs; hvilken långsamt och säkert i sinnet nedlägger en följd af idéer, att der småningom mogna, hvaremot samtalet huller om buller inkastar i ens hufvud en mängd redan färdiga eller snart mognande tankar, och sålunda mera eggande inverkar på vår egen tankeförmåga. Förståndets allmänna utveckling kan på visst sätt befordras af

snart sagdt hvad som helst; den läsandes eget inre arbete är dervidlag hufvudsak, ty blott *det* drager man nytta af, som kommer en att tänka, men detta kan åstadkommas af den minsta sak likasom af den största. Jag vill dock påminna de läsande som jag sålunda uppmanar att, lika bin, suga honung ur alla blomkalkar, om att dessa små, kloka djur likväl hysa förkärlek för vissa och undvika andra blommor, dem de veta ge lite eller ingen honung.

De böcker vi främst läsa för att vinna denna sinnets allmänna bildning, äro skönlitteraturens alster, emedan dessa ej ensamt angå en eller annan vetenskap, ett eller annat yrke, utan menniskorna i allmänhet. Som dessa slags arbeten, poesi, romaner etc. äro otaliga, är det dubbelt nödvändigt att med biets instinkt välja eller förkasta det obetydliga och dåliga. Den, som läser för att lära, måste läsa allt, som står i nödvändigt sammanhang med den kunskap man vill förvärfva, men för den, som af sin läsning blott väntar ett allmänt intryck, eller en yttre impuls är allt sådant, som hvarken kan röra eller egga till intet nyttigt. Hvarje poem, som ej väcker vår känsla, hvarje afhandling, som ej kommer oss att tänka, hvarje roman, som ej fängslar inbillningen, är onyttig och den tid man derpå använder förspilld. Vi äro stundom alltför artiga mot hrr författare. Den godtrogenhet, med hvilken vi läsa vissa böcker är alltför naiv; vi tillåta en ledsam herre att trötta oss med sitt sällskap under flera timmar, endast derför att han är tryckt och bunden i kalfskinn; och då botgöringen är slut känna vi inom oss ett godt samvetes tillfredsställelse öfver en uppfylld pligt! Låtom oss vara mindre beskedliga och fördragsamma, mera nogräknade och fordrande; lemnom ej åt den förste, bäste, med flat medgörlighet inträde till vår själ. Det är mycket bättre att vara ensam, än att sällskapa med vissa personer, och har läsningen ett bestämdt företräde framför samtalet, så består det visserligen deri att, då man i sällskapslifvet ofta är tvungen att hålla till godo med dumhufvudena, kan ingen ett ögonblick binda oss vid en ledsam författare.

Man vare likväl ej för hastig i sitt affärdande, ty få böcker äro så fattiga att ej något godt ur dem kan hemtas, liksom få äro så utmärkta att hvarje rad i dem är en rikedom. Flertalet förete en blandning af godt och dåligt. Mången stannar alltför länge vid sophögen i hopp att kunna hitta de korn, som dock möjligen der ligga förborgade. Detta hönsarbete är hvarken lätt,

behagligt eller för mängden synnerligt ändamålsenligt; man förlorar mycken tid ofta för ingen vinst. Endast gamla kännare i konsten att läsa, förstå att genombläddra en bok och utan att hvarken slumra in eller förlora sin väg i villervallan, gå rakt på bytet, som kanske döljes i en vrå bland de värsta soporna. "Somliga böcker", säger Baco, "skall man endast smaka på, andra böra slukas, och blott ett litet antal förtjenar att ätas långsamt och smältas väl." — Af det förra slaget äro t. ex. arbeten af sådana författares, hvilka med snillrika tankar, lyckade bilder och poetiska känslostämningar öfverskyla bristen på grundlig kunskap, filosofisk blick och klart omdöme; hvilka ega en blomstrande stil, men helt och hållet äro okunniga om den mödosamma konst, som tänkaren Joubert beskref, konsten "att sammanträngа en bok till en sida, en sida till en sats, och en sats till ett ord:" en långsamt inhemtad, omsorgsfullt genomtänkt konst, hvars idkare är lika girig om sin läsares tid, som om sin egen, och som söker, pröfvar, förkastar ända tills "en liten droppe af ljus blifvit bildad och fallit från pennan på papperet!"

Man skänker dock ofta åt medelmåttiga eller exentriska arbeten, hvilka föga betyda för ens allmänbildning, en alldeles oproportionerlig tid, och den som så gör får sedan icke beklaga sig om han känner till en hel del saker dem ingen frågar efter, men är okunnig i mycket, som hela verlden vet; om han finner sitt vetande likna en bokhylla der alla klassiska författare saknas, men der dagens sämre romaner finnas fulltaliga.

Minnet bör tagas till hjelp vid läsning af lyrisk poesi, ty dess innehåll stannar ej i minnet liksom den episka och dramatiska på grund af ett något, som är oberoende af formen. Ett lyriskt stycke, äfven af en älsklingsskalds, qvarlemnar endast ett flygtigt intryck, såvida man ej lär sig det utantill. Den som på detta sätt lär, om ock endast några få af en skalds bästa stycken, har mera verkligt tillegnat sig honom, än den som i hast genomläst alla hans verk.

Somliga menniskor läsa filosofi, som de läsa romaner. — Idéerna intressera dem, denna lek, denna ständiga vexling af menskliga meningar, som kastas omkring i den oändliga ovissheten likt bubblorna på en ström, är för dem ett själsnöje, en fest för inbillningen. Jag medger att skådespelet är nöjsamt, men läsare af detta slag måste ock vara beredda på att filosofiska verk, njutna på samma sätt som romaner, glömmas också lika lätt. Vilja vi behålla något från vår läsning af dylika arbeten, måste den ske

med eftertanke och noggrann pröfning, i afsigt att framdraga våra egna tankar i ljuset, och att befästa våra samveten i det sanna. Författare finnas, dem man aldrig bör *hafva läst*, utan ständigt *läsa;* dessa äro litteraturens patriarker, de höge, helige fäderna, källorna ur hvilka den menskliga odlingen upprinner. Man har t. ex. aldrig *läst* David eller Paulus, Homer eller Plato, Tegnér eller Geijer, Shakespeare eller Göthe, emedan man ständigt måste *läsa* dem om och om igen.

Slutligen vill jag nämna några ord om valet af böcker. Man måste om möjligt gifva de gamle en god och säker plats såsom hörnstenar i vetandets byggnad; först och främst emedan de *äro* gamle, d. v. s. våra förfäder och lärare, menskligheten ungdom och blomma, vidare emedan de egt en naiv, enkel smak, som går oss till hjertat, men som blott finnes i *deras* skrifter, och slutligen: emedan de sagt tusen saker, som vi i vår okunniga fåfänga inbilla oss hafva uppfunnit, men de redan med det första intryckets omedelbara natursanning och uppriktighet uttalat långt bättre än vi. Man måste vidare läsa främmande författare, ej blott de stora universalsnillena bland dessa, utan äfven de små dummerjönsarne, som ej hafva någon annan synkrets än sin bys och sin kyrkas; detta bringar blodet i omlopp på ett alldeles märkvärdigt sätt. Vi måste stundom andligen utvandra och hos andra folk söka anledningar att förarga oss, tills vi finna *det* helt naturligt, som hemmavid så mycket retade oss, och tills vi begripa att vår lilla vrå ej är tingens centrum eller måttstock.

Vår tid, som mera är vänd mot det förflutna än mot framtiden, som är sjuklig och tviflande gynnar utvecklingen af en särskild slags pest inom litteraturen: det är *böckerna öfver böcker*, eller — för att ge den sitt rätta namn — *kritiken*. Denna liknar ofta de parasiter, som så omsnärja de stora träden, att dessa nära nog qväfvas; kritiken klänger sig fast vid författarne, omslingrar dem med sina mångfaldiga klängen, och slutar ofta med att helt och hållet förqväfva eller förkrympa dem. Bort med detta skräp från litteraturens förgårdar! låtom oss sjelfve ingå i det allraheligaste och sjelfve stiga upp till källorna; ej ens den utnärktaste kritiker bör få spara oss resan dit, om han ock bjuder oss deras rena och oförfalskade vatten i den utsöktaste gyllene bägare.

Då man ännu någon gång råkar hederligt folk, som läser klassikerne utan att bekymra sig om deras kommentatorer, biografer, kritici, med ett ord hela skaran af besvärliga och små-

vigtiga pedanter, så äro dessa personer alltid främmande för det litterära yrket; de äro t. ex. gamla magistratssekreterare, som svärma för Montaigne, militärer, som tagit Cæsar, om ock blott i öfversättning, med sig på reservstaten, konstnärer, som fullända sitt studium af Michel Angelo eller Beethowen genom Homer, och sådana mäns samtal hafva en alldeles särskild och utsökt doft, olik allt hvad man annars är van vid i den vägen.

Den tid man tillbringar med att läsa resebeskrifningar, minnesteckningar, memoirer, bref och i allmänhet alla böcker, som gifva *direkta* och *personliga* meddelanden är sällan förlorad; ju mera naiva och ju mindre litterära sådana böcker äro, desto bättre; ingenting är så fängslande som en litterär talang, hvilken är omedveten om sig sjelf. Men bland de böcker dem en bildad menniska i främsta rummet bör läsa, är den nyaste romanen dagen har att erbjuda, vare sig boken väckt allmänt bifall eller allmän förargelse. Läs den, hvarhelst du kan komma åt; på resor eller hemma, på hafvet eller i din säng, det gör detsamma, blott du läser den. Ty denna roman är, när allt kommer omkring, just *vår tid*, den är vi sjelfva, är lifvet, rörelsen, hvirfveln i hvilken vi lefva, och vi kunna och böra ej vara i okunnighet derom. En lärd må inskränka sig att endast studera sanskrit, och han skall derigenom endast vinna en ökad styrka, men en person med allmän bildning och som lefver för något mål i nutiden, han får ej isolera sig från sin tid och sina samtida om han ej vill likna Anteus, hvilken förlorade sin styrka i samma ögonblick han miste sitt fotfäste på jorden.

Slutligen vill jag varna för det ständiga läsandet, den omättliga, oupphörliga absorption, som i längden uttorkar alla andens krafter. En ständig slukare af böcker förlorar sin individualitet; det är ej längre en menniska, det är ett såll; tätt eller otätt betyder föga: det är i alla fall endast ett såll. Må den läsande gerna indela sin dag så att han ej förlorar en minut deraf, men må han å andra sidan icke tro att den tid *är förlorad*, som han använder för att i ro smälta det han inhemtat under dagens studietimmar.

27. Ur en f. d. seminariiläraringinnas anteckningar.

II.

(Slut från föregående häfte.)

Bland Wiens lärarekår hade med hänseende till undervisningen i *främmande språk* den åsigten gjort sig allmänt gällande, att man måste betrakta densamma antingen som ett bildningsmedel — och då uppgifva sträfvandet att erhålla en omfattande kunskap i språken — eller ock sätta kännedomen af språket som mål, och då söka det bildande medlet hos modersmålets grammatik. Det sednare alternativet hade man i denna skola liksom på de flesta ställen antagit, hvarför ock i skolans högre klasser barnen talade och skrefvo franska ganska felfritt, samt hade goda kunskaper i engelska.

På språkens skrifvande lades så stor vigt, att äfven öfversättningarne måste skrifvas. Ja, man lade mer vigt vid att uppgiften var skrifven, än att den var öfverläst. Genom detta förfaringssätt uppstod emellertid en så stor mängd skrifböcker, att lärarepersonalen ej kunde hinna dess rättande på vanligt sätt. Man förfor derför sålunda: en af lärjungarne uppläste, hvad hon skrifvit, samt bokstafverade de ord, hvilkas stafningssätt ej förut var kändt. Hvar och en som hade derifrån afvikande formulering måste tillkännagifva detta. Lärarinnan gjorde nu de behöfliga rättelserna, uppskref slutligen på svarta taflan den riktiga satsen och lärjungarne införde sjelfva i böckerna de nödiga förändringarne. Slutligen utvaldes en annan lärjunge att till kollationering uppläsa den rättade uppgiften. På obestämda tider genomsågo såväl lärarinnor som föreståndaren barnens böcker för att utöfva nödig kontroll.

Då jag såg huru lätt äfven smärre barn satte sig in i denna korrigeringsmetod, då, efter allt hvad jag kunde finna, den medförde samma grundlighet som den nu brukliga och dessutom hade fördelarne att vara både ytterst tidsbesparande och synbarligen roa barnen, emedan deras sjelfverksamhet togs mera i anspråk och rättelserna kommo nästan omedelbart efter skrifvandet, hvarigenom den af dem derunder hafda tankegången ej hunnit glömmas — kan jag ej annat än på det högsta önska, att detta förfaringssätt äfven i vårt land måtte försökas.

Under denna såväl som andra af föreståndarens lektioner hade jag tillfälle att anmärka en egendomlighet vid hans undervisningssätt: då han så troget som möjligt följde den sokratiska metoden, blefvo ock hans lektioner för barnen ganska ansträngande. För att afhjelpa detta bytte han under timmans lopp flere gånger om samtalsämne; med ett skämt, en anekdot eller en stunds tystnad å hans sida, då barnen fingo prata så mycket de hunno, gaf han för några ögonblick hvila åt den starkt spända uppmärksamheten.

Tillägges nu, att ett godt och mycket användt bibliothek hörde till skolan, torde läroverkets goda sida vara till sina hufvuddrag framställd.

Genom svenska beskickningens i Wien medling lyckades det mig att erhålla tillträde till *das kajserl. königl. Civil-Mädchen-Pensionat*, "eines der nützlichsten und segenreichsten Lehr- und Bildungs-Institute der k. k. Haupt und Residenzstadt Wien", såsom det så anspråkslöst beskrifver sig sjelft uti en från trycket utkommen redogörelse öfver detsamma.

Att icke besöka ett så framstående läroverk hade naturligtvis i och för sig sjelft varit skada; dertill kommer, att dessa pensionater ega stor betydelse för den österrikiska qvinnans bildning. Från dem och klosterskolorna *) hafva allt hitintills pluraliteten af österrikes lärarinnor utgått, och så länge dessa läroverk komma att finnas, skola säkerligen de högre ståndens fortfarande från dem taga sina guvernanter, enär Österrike endast eger folkskolelärarinneseminarier. Då nu klosterskolorna *aldrig* öppna sina portar för en protestant och dessutom pensionaterna äro inrättade i närmaste öfverensstämmelse med dem, kan man genom att lära känna det ena slaget af dessa läroverk göra sig ett begrepp äfven om de andra.

Det pensionat hvilket jag besökte stiftades af Kejsar Josef den 2:e år 1786 i ändamål "att bilda lärarinnor för de förmögnare ståndens döttrar." Eleverna — alla helpensionärer — voro och äro barn af obemedlade, högre, civila embetsmän. Ursprungligen voro alla frielever. Numera mottager man dock lärjungar äfven mot en måttlig afgift (584 gulden per år), så att under läseåret 1871—72 egde pensionatet 72 lärjungar, hvaraf 24 beta-

*) Detta Mädchen-Pensionat har ursprungligen stått under Ursulinernunnornas ledning.

lande. Barn från 7 till 10 år erhålla inträde. Föräldrarne eller målsmännen måste då förbinda sig att låta barnen qvarstanna till dess de hafva genomgått hela läroverket. Under denna tid tillhöra de endast anstalten och få stå i högst ringa förbindelse med sina anhöriga. Kursen beräknas till 10-årig och genomgås uti 5 två-åriga klasser.

Läroverket står nu mera under regeringens, d. v. s. kultusministerns ledning, men har sitt säkraste stöd hos det högre presterskapet. Den omedelbara ledningen af detsamma är öfverlemnad åt en *öfver-föreståndarinna*, som till sin hjelp eger 4 *under-föreståndarinnor*. Den förra, hvilken alltid väljes ur de högre, kyrkan tillgifna kretsarne, skall enligt stadgarne vara katolik och minst 30 år gammal. Hon måste kunna tala franska — det dagliga samtalsspråket inom anstalten — och italienska, samt ega skicklighet uti finare fruntimmers-handarbeten. Hon är dessutom skyldig att leda elevernas praktiska öfningar. Inom anstalten är hon fullkomligt enväldig, alla institutet tillhörande personer, under-föreståndarinnor, lärare, elever, tjenare, lyda endast henne. Hennes lön är 1200 gulden, fritt underhåll, bostad m. m. samt rätt till pension.

Till *under-föreståndarinnor* användas numera alltid utgångna elever. De antagas af öfver-föreståndarinnan på obestämd tid och kunna af henne afskedas när som helst. Utom vivre, rum m. m. åtnjuta de en lön af 400—500 gulden. Hvar och en af dem har uppsigt öfver ett "kamratlag", d. v. s. de flickor, hvilka sofva i samma rum. Dessa få så vidt möjligt är aldrig skilja sig från hvarandra. Enligt instruktionerna har under-föreståndarinnorna att följa "laget" i "skolan, kyrkan, trädgården; att öfvervaka deras religionsöfningar; att hos dem nära den religiösa sinnesförfattningen; att väcka deras sannings- och fosterlandskärlek; att undanhålla skadliga böcker (d. v. s. sådana, hvilka katolska kyrkan icke sanktionerat); att öfvervaka dem under studie- och andra arbetstimmar, under musik-, rit- och danslektionerna, samt på lofstunderna." Hon är således skyldig att aldrig lemna flickorna ensamma. Denna princip genomföres så konseqvent, att då lärjungarna spridas, såsom t. ex. vid öfverspelning, under-föreståndarinnan stannar hos de spelande, och de öfriga måste uppehålla sig uti de rum, hvarest gifvas lektioner.

Pensionatet eger 3:ne fasta lärare: en kateket, hvilken på samma gång är den som förbereder lärjungarnes bikt och väljer

skolans trenne biktfäder. Han har sig äfven anförtrodd den pedagogiska undervisningen. Vidare en lärare i franska och en lärare för alla de andra ämnena. Den italienske språkmästaren äfven som öfningslärarne gifva endast timlektioner.

Anstalten eger en utmärkt vacker och vidsträckt lokal uti en af Wiens förstäder och har att fröjda sig åt ganska stora anslag från såväl statens som enskildas sida.

För att ytterligare fullständiga bilden vill jag anföra några paragrafer ur läroverkets ordningsstadga:

Afd. I. § 18. Um schwächeren Zöglingen nachzuhelfen, sind dieselben von allen Zerstreuungen so viel als möglich zu entfernen, es ist ihnen das Anspeisen *) zu untersagen, und die Spaziergänge **) sind möglichst zu beschränken, damit sie Zeit gewinnen, das Versäumte einzubringen.

Afd. II. § 15. Alle besonderen Vertraulichkeiten und Freundschaften sind zu vermeiden; die Zöglinge sollen so viel möglich eine gleiche Vorträglichkeit, Höflichkeit und Freundschaft mit Allen unterhalten, und nur jenen einen Vorzug geben, die sich auszeichnen; jede persönliche Abneigung soll vermieden werden. (Härmed förfar man så strängt, att om mellan tvenne af lärjungarna visar sig något spår af tillgifvenhet få dessa ej längre bo i samma rum, icke tala med hvarandra eller på något sätt hafva med hvarandra att göra).

§ 22. Von 14 zu 14 Tage ist es den Eltern, nächsten Anverwandten, Vormündern, oder Freunden der Eltern (gleichsam als Vormünder) an einem Sonntage gestattet, die Zöglinge des Pensionats zu besuchen. Die an die Zöglinge einlangenden Briefe erhalten dieselbe durch die Ober-Vorsteherinn, welcher auch jene unversiegelt zu übergeben sind, welche aus dem Pensionate entsendet werden wollen.

Afd. IV. § 1. Die Bewilligung zum Ausgehen, zum. Ausspeisen ertheilt die Ober-Vorsteherinn; es kann nur unter Begleitung geschehen, und derjenige, der einen Zöglinge begleitet, bleibt dafür verantwortlich; seine Ermächtigung kann er keinem Dritten übertragen.

§ 2. Für die Fälle des Auspeisens wird vorzugsweise gestattet, dass Eltern, Tanten und die Ehefrauen der Vormünder, ihre Töchter, Nichten oder Mündel selbst abholen, und zu rechter zeit wieder zurückbringen können. Wer einen Zögling abholt, muss ihr wieder

*) Dermed förstås rättigheten att mottaga en bjudning.
**) Nämligen i trädgården.

zurückbringen und der Ober-Vorsteherinn vorstehen. Sollte eine Verabsäumung in der Aufsicht bemerkt werden, wird das Ausspeisen auf längere Zeit, oder ganz untersagt.

§ 5. Einladungen zu Mittag sollen nur am Sonn- und Feiertagen und nur *achtmal* im Jahre angenommen werden; bei ausgezeichneten Zöglingen kann die Ober-Vorsteherinn deren Zahl auf *zwölf* erweitern. Selbe müssen die Pensionats-Kleidung tragen.

Det första intrycket af skolan var genom lokalens rymlighet och den stora ordning, som rådde onekligen angenämt. Denna känsla försvann dock snart, då man blef vittne till den ytterst dåliga undervisningen och den jernhårda disciplinen.

Om religionsundervisningen vet jag icke något, enär öfverföreståndarinnan förklarade, att dessa timmar icke voro för åhörare tillgängliga. Skall jag döma af kateketens pedagogiska undervisning, led jag troligen icke någon stor förlust. Lektionen utgjorde emellertid en god illustration till anstalten; den afhandlade lydnaden: *A* mot kyrkan, *B* mot lärarne o. s. v.

Skolans hufvudlärare var en gammal man, hvilken sig och anstalten till fromma borde hafva blifvit pensionerad för 10 år sedan. Det enda ämne uti hvilket eleverna egde tillfredsställande kunskaper var franska, hvilket väl var temmeligen naturligt då detta språk utgjort föremål för en daglig undervisning under 10 år och dessutom, som redan nämdt är, ständigt begagnades. Att en viss egendomlig färg låg öfver elevernas uppfattning i många ämnen, t. ex. historia, är lätt att förstå, då man besinnar, att endast af kyrkan genomsedda och gillade läroböcker fingo användas.

Elevernas pedagogiska utbildning lemnade mycket att önska. Inga öfningslektioner gåfvos, utan fingo de äldre flickorna, då något sjukdomsfall inträffade, samt om sommaren, undervisa de mindre. Följden häraf var ock, att då öfver-föreståndarinnan utvalde en af flickorna för att visa mig deras undervisningsskicklighet — efter hvad jag kan tro tog hon ej den sämsta — utföll profvet så klent, att det endast kunde liknas vid de *aldra jämmerligaste* proflektioner man kan få höra på vårt Seminarium.

Af de ur ordningsstadgan anförda paragraferna är ej svårt att inse det frihet af hvad slag det vara må inom anstalten ansågs som det argaste kontraband. Man måste hafva sett dessa alltid öfvervakade, uniformerade *), under lektionerna orörliga som

*) Den enda omvexling som tilläts var uti bröstrosetternas snitt och färg. Också funnos i den stora mängden icke två som voro hvarandra lika. Underföreståndarinnorna tycktes äfven vilja taga sin skada igen, ithy att de utvecklade en garska stor elegans.

statyer, deremellan i jemna leder marscherande barn och flickor, för att göra sig ett begrepp om hvad ett väl genomfördt system kan åstadkomma till undertryckande af det personliga. Det var nästan outhärdligt att bevista lektionerna och ovilkorligen tog man ett djupt andetag af lättnad, då man väl hunnit utom porten.

Det kan måhända förefalla underligt, att, då ett sådant tvång råder vid anstalten, eleverna vilja återvända såsom under-föreståndarinnor. Orsaken härtill är säkerligen densamma, hvilken gör att klostren befolkas från klosterskolorna. För de flesta måste tvenne ytterligheter erbjuda sig: antingen att med hela lycksaligheten af frihet, efter 10-årig fångenskap hängifva sig åt den glädje det yttre lifvet kan erbjuda, eller ock att fullkomligt främmande för samhällsförhållandena, obekanta med egna anhöriga, gripas af fruktan och längta till det gamla hemmet, vid hvilket vanans makt om ej annat binder dem.

Och nu nog om das Mädchen-Pensionat! Några positiva lärdomar kunde jag visserligen icke der erhålla; men läroverket ger ett obestridligt kulturhistoriskt intresse. Det visar i första rummet, hvarthän den katolska kyrkans principer leda, då de tillämpas på ungdomens undervisning, och det gifver på samma gång ett begrepp om, på hvilken ståndpunkt qvinnobildningen i Österrike nu står, då dessa okunniga, förslafvade och vid kyrkan fastsmidda varelser äro dess målsmän.

---

28. Sjelfhjelp.

II.

Arbetet och dess vilkor af C. F. Bergstedt.

Sermons on pauperism by the Rev. Brooke Lambert. London Published by Henry Sotheran & Comp.

Outlines of sociale economy by William Ellis (3:dje uppl.)

Haandarbeideren af *J. G. Smith.*

Blott trenne år äro förflutna, sedan vår förra uppsats om Sjelfhjelp nedskrefs. Vi önskade då fästa uppmärksamheten dels på några populära skrifter i nationalekonomi, dels på några inrättningar, egnade att underlätta den enskildes bemödanden

att försörja sig sjelf och betrygga sig mot framtida nöd och beroende. I efterföljande uppsats gifvas nya anvisningar på dylika skrifter, samt en framställning af de inrättningar för sjelfförsörjning, hvilka under sistförflutna åren blifvit grundade eller utvidgade.

Ofvannämnda tiderymd af blott trenne år har varit tillräcklig för att åstadkomma en fullständig omgestaltning af det ekonomiska tillståndet inom vårt land. Vår förra uppsats nedskrefs under intrycket af det mångfaldiga elände, missväxtåren 1867—1868 bragte öfver Sveriges innebyggare, då brist på kapital och rörelsemedel förlamade industrien, och då följaktligen mången redlig arbetare saknade sysselsättning, d. v. s. lifsuppehälle för sig och de sina; då den större jordbrukaren måste inskränka sin rörelse och sitt hushåll, den mindre knappa in på det nödvändiga, och torparen och dagakarlen ofta saknade medel att tillfredsställa ens lifvets oundgängligaste kraf. Hvilken förändrad och förskönad tafla erbjuder ej deremot det närvarande tillståndet! Likasom under inflytande af en trollformel är den mörka taflan förbytt till en ljus. Den årsälle Frey, rikt bekrönt med gyllene ax, har gästat sitt gamla Svithiod och gifvit god årsväxt och rika håfvor. Kapital och rörelsemedel finnas i ymnighet, industri och näringar blomstra, arbetaren är eftersökt och skördar rik lön för sin möda, och sjelfva fattigdomen lider mindre brist, ty från öfverflödets bord falla smulor nog för tillfredsställandet af hans behof. Under sådana lyckliga förhållanden, tycks det vara öfverflödigt att tala om sparsamhet och försakelse, och likväl är det just *då*, som dessa dygder isynnerhet behöfvas, om af den goda dagens öfverflöd en sparpenning skall kunna samlas för den onda. Det är under sommarens varma och lugna dagar, den boning måste upptimras, som skall skydda sin egare mot vinterns kyla, storm och snö. Det är derföre vi nu — medan en ovanligt god skörd tredje året å rad pryder våra åkrar — nu medan det ena industriela företaget jagar det andra, och bildandet af nya aktiebolag höra till ordningen för dagen — det är derföre vi nu, medan konjunkturerna äro goda och arbetsförtjensten oerhördt rik, förnya våra uppmaningar till Sverges qvinnor, att de i sin mån och inom sin krets måtte bidraga att undan ögonblickets stegrade njutningslystnad berga en sparpenning, som kan rädda från blifvande nöd; samt att de måtte egga och uppmuntra till lika oförtruten verksamhet äfven nu, då blott tre eller fyra dagars arbete i veckan är till-

räckligt att åt dagsverkaren förvärfva ett nödtorftigt lifsuppehälle *).

Det sociala välbefinnandet har ej allestädes ökats såsom i vårt land. Redan i föregående uppsats antydde vi den spänning, som råder mellan kapitalets representanter och arbetets: mellan arbetsgifvare och arbetstagare. Sedan dess har denna spänniug öfvergått till öppet krig mellan de olika samhällsklasserna, och Europa har fått bevittna skräckscener så fasaväckande, att verldshistorien ej kan uppte deras like. Att innevånarne sjelfva af hat till egna landsmän med eld och brand söka härja sin egen hufvudstad, förinta dess konstmuséer och vetenskapliga samlingar, dess architektoniska monumenter, de varaktigaste minnesmärkena af nationens gamla storhet; detta är något så oerhördt, så fasaväckande, att menniskovännen i förtviflan frågar sig: "har menskligheten verkligen gått framåt på förädlingens och bildningens bana?" — Och fastän den yttre branden blifvit lyckligen släckt, och nya palats börja resa sig i de nedbrändas ställe, glöder dock ännu under askan den eld af andlig förvillelse, som upptändt den yttre; och under den europeiska bildningens leende yta döljer sig fortfarande ett djup af brinnande hat och sjudande fanatism, som hotar att när som helst öppna sig och uppsluka alla civilisationens frukter. Äfven till vårt aflägsna land flyger en och annan gnista af denna hotande vådeld, och i detta som i många andra fall borde vi lyssna till skaldens ord:

"Tror du dig ensam trygg? Så är ej våldets art!
Var viss, det klappar ock uppå din fjällport snart!"

Upplysning är enda räddningsmedlet undan den hotande faran. Blott genom att så enkelt och klart framhålla och inskärpa den ekonomiska vetenskapens grundsanningar, att de öfvergå till ett allmänt samfundsmedvetande, kan villfarelsen besegras och fanatismen släckas. **)

*) Att dessa lyckliga tider — oaktadt den derunder tilltagande dryckenskapslasten — ej blifvit af de ordentliga arbetarne i allmänhet missbrukade, kan man bland annat se af Sverges Allmänna Statistik i Sammandrag tr. 1873 sid. 53, som utvisar att, den innestående behållningen i våra samtliga sparbanker ökat sig under 1870 med öfver 10,000,000 Rdr.

**) Behofvet af detta räddningsmedel börjar ock göra sig allt mera kändt och erkändt. I utlandet, der faran är mer öfverhängande, har man, såsom bekant, länge sökt använda det. Mest och kanske bäst torde detta ämne vara behandladt i England. Der har man till och med upptagit nationalekonomien bland läroämnena i de allmänna skolorna och utarbetat särskilda handböcker till ledning för lärarne. För att än allmännare utbreda den ekonomiska vetenskapens grundsanningar har man värfvat i dess tjenst äfven skönlitteraturen. Uti en liten novell,

Denna uppgift finner läsaren med ovanlig framgång löst i den första af ofvannämnda skrifter: "*Arbetet och dess vilkor, af C. F. Bergstedt.*" Redan länge har förf. visat sig ega en öfverlägsen förmåga i uppsatser för den bildade allmänheten; här röjer han äfven stor skicklighet i den svårare konsten att skrifva för folket. Vi känna åtminstone ingen svensk författare, som förstått att så klart utreda och i så enkel, lättfattlig form meddela nationalekonomiens grundsatser. Skulle vi våga en anmärkning, gällde den nu som ofta förr, mot andra författare, vanan att onödigtvis använda främmande, för den mindre bildade läsaren, svårförstådda uttryck. På den erkände mästaren hyser man i det afseendet höga anspråk. Vi hafva derför ej kunnat undertrycka den tanken, att en författare med så nästan "absolut" makt öfver språket ej behöft sluta sin uppsats med "absolut hjelplöshet."

Bland hufvudpunkterna i den lilla förträffliga skriften framhålla vi här företrädesvis vederläggningen af nedannämnda trenne sofismer 1:o att lyxen skulle öka nationalvälmågan; 2:o att statens inblandning i bestämmandet af pris på varor och arbete skulle befordra allmänt välstånd; 3:o att samhället skulle vara förpligtadt att försörja alla sina medlemmar.

Mot den första af dessa satser, som så gerna omfattas af lyckans gunstlingar, uppträder förf:n med utomordentlig skärpa, och detta såsom det synes oss med full rätt. Benägenheten för öfverflöd och njutning är i sanning tillräckligt stor för att ej behöfva uppmuntras med det falska påståendet, att man genom tillfredsställandet af dessa i grunden sjelfviska böjelser bidrager till den allmänna välmågan.

Mot den andra, af många obemedlade så ifrigt hyllade satsen, att staten skall bestämma förhållandet mellan säljare och köpare, mellan arbetare och kapitalist, uppträder vår förf. med lika mycken kraft som framgång, i det han anför slående bevis på dess ohållbarhet samt på det elände, den i förflutna tider bragt öfver både staten och enskilda. Dessa socialismens läror blifva alltså här grundligt vederlagda.

Ginx's Bay, hvilken inom sitt hemland väckt mycket uppseende, får läsaren genomgå en praktisk kurs i ämnet allt under det han följer karaktererna och handlingens utveckling med ett så lifligt intresse, att han för dem ofta glömmer tendensen. Äfven inom vårt land hör man en och annan röst uppmana till ett allmännare studium af nationalekonomien. Sålunda hafva vi under förra hösten i Tidningen Väktaren funnit en artikelserie med titeln *Politisk ekonomi*, hvari förf. uttalar sin önskan, att de stora, vigtiga grundsatserna af denna vetenskap måtte blifva enkelt och lättfattligt framställda i våra folkskolor, för att derigenom grundligt motverka spridandet af socialismens samfundsupplösande grundsatser.

Äfven mot den farliga men dock af många både ljusa hufvuden och varma hjertan försvarade satsen att samhället är skyldigt underhålla alla sina medlemmar, gör förf. flera vigtiga invändningar. Så t. ex. visar han, att denna princip står i närmaste frändskap med socialismen och angriper eganderätten likasom denna, ehuru på ett annat sätt. Det är nämligen ett slags våld mot eganderätten, när åt den, som genom öfverdåd och laster kastat sig i elände, gifves *laglig rätt* att sedan åtnjuta underhåll af kommunen på bekostnad af dennas sparande och arbetande medlemmar *).

Anklagelserna mot samhället, detta opersonliga föremål, sammansatt af idel personligheter, synes ofta begagnas som ett slags sköldborg, inom hvilken både rik och fattig söker sitt skydd mot en dunkel känsla af sjelfförebråelse. Så t. ex. erfar den rike vid åsynen af lastens offer eller nödens hjelplösa barn ej sällan en känsla, som tillhviskar honom: "du är den, som här borde hjelpa"; men han nedtystar sin egen pligtkänsla med det falska föregifvandet, att detta tillhör statens legala fattigvård och med en klagan öfver dess slapphet. Å andra aidan inser nog mången fattig, att de lidanden, öfver hvilka han klagar, äro följder af hans eget handlingssätt, men, förqväfvande denna sjelfanklagelse, kastar också han hela skulden på staten. Det är dock i de flesta fall icke staten utan de enskilde, hvilka, genom njutningslystnad, fåfänga och sjelfviskhet å ena sidan, lättja, obetänksamhet och laster å den andra, orsaka det onda. Inga lagstadganden, vore de än så klokt affattade, kunna under sådana förhållanden gifva varaktig hjelp. Vill man finna bot för olyckan, måste den sökas i en allvarligare tillämpning såväl af kristendomens sjelfförsörjningslag "ho der icke vill arbeta, han skall icke heller äta", som af dess kärleksbud: "inbördes drager hvarandras börda". Men man finner det å ömse sidor beqvämare att påkalla statens mellankomst; och hvarken rik eller fattig märker, att han på så sätt rusar mot förderfvet och frammanar socialismens villoläror, hvilka genom att upphäfva den enskildes eganderätt angripa en bland samhällets vigtigaste grundvalar.

Det är ej första gången samhällsvådliga teorier sålunda blifvit af hvarandra motsatta partier predikade, tills vid lärornas till-

*) Senaste fattigvårdsförordning har lyckligtvis frångått den här öfverklagade grundsatsen. Men om ej också den enskilda barmhertigheten på ett ändamålsenligt sätt ingriper i fattigvården, skall måhända stigande nöd drifva lagstiftaren tillbaka till de gamla skadliga grundsatserna.

lämpning de båda förblindade parterna stött emot och krossat hvarandra. Vi behöfva blott erinra oss, huru den första franska revolutionens absoluta frihetsteorier förkunnades såväl af tidens yppersta män som af det okunniga, förtryckta folket, men dränktes i bådas blod, i trots af den oförnekliga, men i sin abstrakta form overkställbara sanning, hvarpå de grundade sig.

Likasom frihetens, broderskapets och jemnlikhetens grundsatser innehåller också det kristliga kärleksbudet att bistå nästan en helig sanning; men tolkadt såsom en pligt för samhället att underhålla sina medlemmar, utbytes det snart af den okunniga och missledda hopen mot socialisternas lösen: *egendom är stöld!* och då är snart en ny skräckregering för handen.

Dessa och dylika tankar är det, Herr Bergstedts lilla bok väcker. Om också ej behagliga äro de helsosamma, och vi anbefalla derför boken till våra läsares allvarliga behjertande.

Samma åsigt hyllas ock af förf. till "*Sermons on pauperism*", den andra af här anmälda böcker. Förf., M:r Brooke Lambert, har under en långvarig och nitisk tjenstgöring bland annat i en församling af omkring 11,000 personer, tillhörande Londons fattigaste distrikter, inhemtat en djup och mångsidig kännedom så väl af den tryckande nöden som af de fruktlösa bemödanden, hvilka blifvit gjorda att densamma afhjelpa. I den lilla skriften af blott 120 sidor framställas förf:s åsigter i ämnet under följande hufvudpunkter:

1) *Pauperismen,* ej ett verk af Gud utan af menskliga fel.
2) „ betraktad som de rikes fel.
3) „ betraktad som de fattiges fel.
4) „ och välgörenheten.
5) „ och fattigvården.
6) „ motverkad af sjelfbildningen.
7) „ motverkad af kristendomen.

Ehuru dessa föredrag äro predikningar och icke nationalekonomiska afhandlingar, hafva vi ej ett ögonblick tvekat att anmäla dem bland dessa. I sitt hemland är denna predikosamling också ansedd såsom en bland de bästa afhandlingar rörande fattigvårdsfrågan. Engelsmännens sunda, praktiska åskådningssätt mänger sig in i sjelfva deras religionsöfningar; och dessutom, så länge den gamla satsen består: "*synd är ett folks förderf*", hör den också verkligen dit.

Bland det myckna tänkvärda, som i dessa föredrag framhålles, vilja vi isynnerhet fästa uppmärksamheten vid afhand-

lingarna om *pauperismen* i dess förhållande till välgörenheten och till fattigvården, emedan förf. på båda ställena ifrigt yrkar att känslan för sjelfförsörjningspligten måtte med yttersta omsorg upprätthållas och stärkas. På första stället tecknar han lifligt allt det onda, en obetänksam och lättsinnig välgörenhet åstadkommer; på det senare de frestelser, den fattige mannen måste genomgå för att hålla sig qvar på pligtens, mödans, sjelfförsakelsens, men också på oberoendets väg, i stället för att med betlande söka ett lättförvärfvadt men förnedrande lifsuppehälle. I de båda senare föredragen: pauperismen, motverkad af sjelfbildningen och af kristendomen, är det glädjande att höra en andlig talare så varmt framställa den verldsliga bildningens välgerningar och så villigt erkänna dess inflytande. Läsaren förenar sig då gerna med honom om att på den religiösa bildningen använda Pauli gamla uttryck: "jag vill visa eder en förträffligare väg".

Det förhållande, som framför allt väcker förf:s bekymmer och sorg är det svalg, som skiljer de rika och fattiga från hvarandra, hvarigenom det välgörande personliga inflytandet olika samhällsklasser emellan helt och hållet om intet göres. Lyckligtvis är detta stadium ej ännu här upphunnet. I Sverige är det oftast blott tröghet och liknöjdhet, som hindrar godsegaren från att taga kännedom om sina underhafvande eller industriidkaren om sin arbetspersonal. Förhållandena hafva här ej ännu växt ut till sådana jättedimensioner, att individen derigenom förvandlas till blott en del af det stora maskineriet. Då man deremot betraktar de storartade och invecklade samhällsförhållandena inom kulturens nuvarande stormakter, är man nästan frestad att lyckönska sig öfver sin ringhet och beklaga de mägtiga, åt hvilka visserligen mycket är gifvet, men af hvilka också förfärande mycket är äskadt. Måtte vi veta begagna de lärdomar, hvilka gifvas af deras exempel, och undvika de misstag och fel, till hvilka dessa civilisationens förkämpar gjort sig skyldiga!

Outlines of social economy, den tredje af här anmälda skrifter, är ett slags vägledare eller handbok för lärare och framställer kort men klart grunddragen af national-ekonomien. Den är mycket olik de qvicka och lekande "causerier" i ämnet, med hvilka t. ex. About underhåller läsaren; men också mycket olik den torra, schematiska framställning, hvilken ofta vidlåder läroboks-litteraturen. Förf. är så varm för sitt ämne, så i grund och botten med detsamma förtrogen, så öfvertygad om vigten och nyttan af att sprida kunskapen derom i så vida kretsar som möjligt, att

hans framställning derigenom erhållit ett lif, en genomskinlighet och reda, hvilka göra det för läsaren lätt att uppfatta orsaken till och verkan af de ekonomiska företeelser, hvilka omgifva honom. Framställningen af alla dessa förhållanden hvilar också på en uppfattning genomträngd af höga sedliga grundsatser och sundt praktiskt förstånd.

Hvad som isynnerhet hänför läsaren är denna förf:s varma tro och fasta förtröstan på menskliga samhällets perfektibilitet och hans varningar mot det förslöande systemet af "laissez aller", hvilket kanske är det mest oöfvervinneliga hindret för allmänna välståndets framåtskridande. Ständigt återkomma uppmaningar att med all möjlig omsorg befordra det uppväxande slägtets förbättrade uppfostran, såsom det mäktigaste, det enda grundliga vilkoret för samhällets framtida lycka. Och i fråga om denna uppfostran lägger han mindre vigt vid kunskapsmåttet i sig sjelft än vid de grundsatser af flit, omtanke, sjelfbeherrskning och pligttrohet, som hos lärjungen böra inskärpas, och vid den vana att utöfva dessa dygder, han genom skoldiciplinen bör erhålla. Förf. hyser den öfvertygelsen, att då kunskapen om lagarna för det allmänna välståndets vidmagthållande och tillväxt blifvit allmänt kända, och då således de flesta menniskor klart kunna fatta de för hela samhället förderfliga följderna af hvarje brott mot dessa lagar, då skall sjelfva den religiösa sedelagen erhålla ett fast stöd i denna upplysta allmänna mening och hvarje enskild förbrytelse fördömmas, ej endast såsom ett brott mot person utan äfven som ett brott mot samhället, och ogillas af både den idéalistiske moralisten, den praktiske menniskovännen och den tänkande medborgaren. Den förträffliga skriften erinrar om Wallins ord:

O menniska! det är Dig sagdt,
Hvad Gud af Dig begär.
Hvad Han uppå Ditt hjerta lagt
Din egen sällhet är.

I fall, såsom vi hoppas, någon önskar öfverflytta den lilla boken på vårt språk, skulle vi vilja rekommendera ofvanstående vers såsom motto.

Sedan denna uppsats var skrifven, har kommit oss tillhanda en ny skrift i samma ämne: *Haandarbeideren* af den äfven hos oss fördelaktigt kände norske förf. I. G. Smith. Denna lilla folkskrift sluter sig värdigt till de här ofvan anmälda och torde vara, om ej den mest omfattande, dock den mest lättfattliga af

dem alla. Vi anmärka den lyckligt funna, titeln "*Handarbetaren*", hvarigenom förf. vill låta förstå, att det finnes äfven andra arbetare än de, som förrätta handarbetet, likaså den upplysande och praktiska liknelsen om bebyggandet af den obebodda ön.

Efter anmälan af ofvannämnda national-ekonomiska skrifter öfvergå vi till en kort framställning af några bland de inrättningar, hvilka på grund af dessas läror blifvit stiftade eller utvidgade. Då vi egentligen vända oss till damerna, torde det vara billigt att först framställa de anstalter, hvilka för deras bästa eller af dem blifvit grundade. Främst bland dessa torde böra nämnas den i Stockholm under benämningen *Bikupan* upprättade försäljningsanstalten för qvinliga handarbeten. Ändamålet med denna anstalt kan här förbigås, emedan det förut blifvit i denna tidskrift framställdt. Deremot gifva vi här en kort öfversigt af de välgörande frukter, inrättningen burit.

Bikupans inkomster och utgifter.

Inkomster från d. $^1/_{10}$ 1870 till $^1/_{10}$ 1871	806: 36.
Utgifter under samma tid	945: 70.
Alltså understeg inkomsterna utgifterna och ett tillskott fordrades af	139: 34.
Totalsumman för sålda varor från d. $^1/_{10}$ 70 till d. $^1/_{10}$ 71 steg till	11,831: 49.
Alltså skaffade gåfvan af 139 Rdr 34 öre åt mer eller mindre behöfvande arbeterskor under blott 1 år en förtjenst af	11,831: 49.
Utgifterna från $^1/_{10}$ 71 till $^1/_{10}$ 72	1,192: 8.
Inkomsterna under samma tid	935: —.
Alltså understeg inkomsterna utgifterna och ett tillskott fordrades af	257: 8.
Totalsumman för sålda varor från $^1/_{10}$ 71 till d. $^1/_{10}$ 72 steg till	13,876: 36.
Alltså skaffade gåfvan af 257 Rdr 8 öre åt mer eller mindre behöfvande arbeterskor under detta år en förtjenst af	13,876: 36.

Af förestående summariska öfversigt finner läsaren, att genom ändamålsenligt användande har ett ganska ringa utsäde af materiela gåfvor burit månghundradefaldt frukt af samma slag. Men hvad inga sifferuppgifter förmå uppgifva är den sedliga frukt, företaget alstrat genom att stärka känslan af sjelfförsörjningens pligt och öppna tillfälle för dess utöfvande. Om i en framtid denna inrättning kunde komma i den lyckliga författning, att den underhölle sig sjelf, då skulle dess fortfarande bestånd vara betryggadt och ej såsom nu bero af enskildas gåfvor och omsorger.

Till denna lyckliga punkt har en annan inrättning: *Byrån för renskrifning och öfversättning* redan hunnit. Grundlagd 1864, efter den princip, som sedan upptogs af "Bikupan", och som innebäres i den enkla regeln att *kostnaden för anstalten erlägges medelst en viss procents afdrag å arbetsvärdet*, torde Renskrifningsbyrån kunna anses såsom en mönsteranstalt för inrättningar, afsedda för sjelfhjelp men grundlagda medelst frivilliga gåfvor. Efter att i 3:ne år hafva uppburit 300 Rdr årligen i gåfvomedel har Byrån sedan dess burit sig sjelf, och är nu en fullkomligt oberoende anstalt, som sysselsätter flera och tjugo personer, af hvilka de skickligaste kunna förtjena ända till 3 Rdr om dagen och derutöfver.

Vigtigast bland alla våra inrättningar till befordrande af sjelfhjelp är utan tvifvel Ränte- och Kapital-försäkringsanstalten, understödd af Fosterländska föreningen. Redan i vår föregående uppsats hafva vi rekommenderat densamma och hänvisat till dess värderika småskrifter. Sedan dess har af desamma N:r 4, 5 och 6 utkommit. I N:r 4 omtalas bland annat, att vår älskade hädangångna drottning Lovisa varit den, som först väckt tanken på att bilda en förening till befrämjande af sjelfhjelp medelst insättningar i Ränte- och Kapital-försäkringsanstalten. Denna vår drottnings inflytelserika handling är ett föredöme och en uppmaning till Sverges qvinnor att hvar i sin mån verka för den nyttiga saken. I häftena N:r 5 och 6 redogöres för Fosterländska föreningens verksamhet under åren 1870 och 1871 samt anföras de summor, hvilka under ifrågavarande tid blifvit i Ränte- och Kapital-försäkringsanstalten insatta. Dessa redogörelser gifva följande glädjande slutsummor:

	Tillkomne nya delegare.	Insatt belopp.		Qvarvarande delegare.	Innestående behållning vid årets slut.	
År 1868	900	253,334	—	7,964	2,201,488	—
„ 1869	1,879	526,748	—	9,754	2,820,193	—
„ 1870	3,465	782,600	—	13,172	3,727,146	—
„ 1871	7,805	1,147,197	88	20,388	5,008,378	21

Anstaltens verksamhet under 1872 har gifvit än rikare skördar, om man får tro tidningarnas redogörelser för Fosterländska föreningens sammanträde i Maj 1873.

Prospekter och skrifter rörande Ränte- och Kapital-försäkringsanstalten kunna erhållas, om man ställer sina reqvisitioner till ofvannämnda anstalt Stockholm Mynttorget N:r 4. Men vi begagna härmedelst tillfället att till föreningens Styrelse framställa den frågan, huruvida det ej vore tjenligt att låta dessa prospekter och skrifter spridas också genom bokhandeln, och dymedelst göra dem omedelbart tillgängliga för den stora allmänheten.

Till sist vilja vi som hastigast nämna, att i Läsning för folket för 1870 och 1871 förekomma åtskilliga anvisningar till hemslöjd, som på landsbygden skulle kunna gifva en opåräknad inkomst och dymedelst tillfälle att göra besparingar för framtiden.

Ifall vår anmälan af dessa skrifter och anstalter varit något för vidlyftig, så torde det ursäktas såsom en följd af vårt varma nit för ämnet och vår lifliga önskan att väcka svenska qvinnans intresse för de social-ekonomiska frågorna. Vi hysa nemligen den öfvertygelsen, att om bildade qvinnor i allmänhet finge en klar insigt i ämnet, skulle de kunna kraftigt verka för spridande af sundare ekonomiska grundsatser först och främst inom egen familj isynnerhet vid handledningen af barnens uppfostran, sedan bland tjenare och underhafvande och slutligen bland ortens fattiga. Genom kärleksfull och förnuftig vård om de nödställda, genom deltagande för deras lidanden, genom utdelande af skrifter, och genom råd och upplysningar skulle qvinnan bättre än någon annan kunna hjelpa och sporra till sjelfhjelp på samma gång hon motverkade ståndS- och klasshatets smygande gift. Hon skulle ock med framgång kunna medelst muntliga föredrag meddela tacksamma och förtroendefulla åhörare en enkel framställning af några bland de stundom bittra men alltid helsosamma lärdomar, hvilka national-ekonomien inskärper.

Emund Gammal.

29. Bref från Wien. *)

I slutet af Juli.

Du vet att jag blifvit utsedd till prisdomarinna inom 21:sta gruppen i statsrådinnan B:s ställe, men att jag afsade mig uppdraget af fruktan att ej utan öfveransträngning kunna sköta det tillika med vår utställning. Men så utvaldes en särskild jury för bedömande af skolarbeten, och i denna invaldes furstinnan Czartoriska, Baronin Radisky och jag, jemte lektor S. och några andra herrar. Som jag personligen uppmanat en del svenska skolor att deltaga i täflingen, ansåg jag mig nu pligtig att för några dagar lemna min egentliga befattning och ställa mig till presidentens förfogande. Kommissarien gaf sitt tillstånd; d. 19, 21 och 22 hafva juryarbetena pågått och äro nu lyckligen afslutade.

Furstinnan kom ej, men die Baronin infann sig och jag gjorde i henne en bekantskap, som aldrig skall utplånas ur mitt minne. Tänk dig en liten, korpulent dam, med de oregelbundnaste drag, svart kortklippt hår, "nez retroussé" och temligen stor mun. När hon talar spritter det i hvarje led, ögonen glänsa som stjernor, hyn blir genomskinlig och purpras af det eldiga blodet, och vid ett behagligt smålöje märker man en liten grop i hvardera kinden. Mot mig var hon sjelfva älskvärdheten.

Vår president, en schweizare vid namn Sendy, är en af de finaste personligheter jag sett. Han är från S:t Gallen — en vacker och ädelt utseende man, hvithårig men ungdomligare och uthålligare än en 20-åring. Hans sätt att vara är ett ojemförligt lagom, hans tal betänksamt och tydligt, stundom genomandadt af den finaste humor; hans anmärkningar träffande och utvisande stor menniskokännedom samt vana vid att leda. Lägg dertill att han var artig och förbindlig mot oss båda damer, såsom det anstår en republikan. Gruppen utgjordes för öfrigt af rektor S., doktor Linder, en nordtysk, en österrikare, en ungrare, som ville gå i detalj med allt och uppehöll oss en timma med en obetydlig principfråga, samt en eller annan slarfvig löshäst, som ibland var med, ibland icke. Denna jury skulle nu i högsta instansen afgöra, hvilka länders skolarbeten förtjenade utmärkelse, hvilka icke.

*) Forts. från 3:dje häftet.

Du vet, att jag under 2 månader ej gjort annat än drifvit omkring i utställningen, från fruntimmersarbetena till skolorna och tvärtom. Ej anade jag då, att den hedern skulle tillfalla "poor me" att blifva jurymedlem. Men lokaliserad var jag, och ordning på mina skolor hade jag, hvarföre jag af presidenten erhöll några gillande ord. Eget var, att vi fruntimmer alltid voro ens i våra omdömen, och alltid sparsammare på utmärkelser än herrarne. Det är en glädje att vara med om ett arbete, der hvar och en söker gå den andra till mötes. En dag var jag med i juryn från kl. $^1/_2$ 9 på morgonen till $^1/_2$ 8 på aftonen, med blott en timmes uppehåll för middag, och denna timme användes af mig i min paviljong — den enda på denna dag. I förbigående vill jag nämna, att jag till biträde engagerat "die Marie", och finna alla svenskar henne förtjusande, — ja, de kanske helst ville, att hon jemt vore der.

Huru våra omdömen utfallit har jag ingen rätt att säga — belöningarne få tala för sig sjelfva, men så myckert är säkert att de svenska landsortsfolkskolorna på utställningen intaga ett hedrande rum. Jag blyges litet för Stockholm — derifrån finnes intet, eller så godt som intet. Vår i öfrigt så förträfflige skolstyrelse lägger för liten vigt vid handarbets-undervisningen. Skolorna i Norrköping, Göteborg, Jönköping, Örebro och Landskrona äro i mitt tycke mönsterskolor. Risbergs och Rodhes institut ha förträffligt anordnad handarbetsundervisning, och jag lyckönskar de mödrar, som äro nog lyckliga att kunna skicka sina barn till någon af dem. De svenska skolorna tillverka inga lyxarbeten, utan den finaste linnesömnad, den oklanderligaste hålsöm, samt en förträfflig användning af den nätta söm, som här kallas "point russe", hemma "kråkspark".

Hvarken Würtemberg, Baden, Preussen eller Sachsen, d. v. s. de stora kulturländerna, hafva något jemförligt med de svenska skolornas linnesömnad, och jag tror, att vi i detta fall inslagit en god väg. Frankrike, Italien och Österrike ha utställt en mängd lyxarbeten, förträffliga i smak och utförande, Italien främst; men ehuru dessa arbeten ingå i den stora industrien är det ej på den vägen ett folk blir välmående. De arbeterskor, som tillverka de finaste spetsarne svälta ihjäl — och i samma mon som skickligheten ökas, blir det mindre godt om arbete. Hos oss är det ännu åtminstone för en husmor en glädje att hafva fint och välsydt linne, och i min tanke utgör det ett vigtigt bidrag till hemmets trefnad. Visa mig dock en 20-årig flicka, som kan sy

en söm, jemngod med våra mödrars! Finns det, är det ett undantag, men snart får man söka efter dessa undantag med ljus och lykta. Från England och Amerika är intet utstäldt.

Huru tröttande det än var att med juryn springa omkring i värmen för att pröfva och jemföra, fann jag det högeligen intressant att iakttaga dessa personer från olika länder, att studera deras klokhet och skarpsinne, klarhet i bevisföring och lätthet att uttrycka sig. Presidenten och die Baronin bildade de båda motsatta polerna, och sedan han afgifvit sitt noggrannt öfvertänkta och logiskt formulerade utlåtande, yttrade hon sig, fragmentariskt och staccato till en början, men snart bröt hela hennes personlighet fram i en ström af eld.

På den svenske skolrektorns omdöme tycktes presidenten lägga stor vigt och denne yttrade sig med den hofsamhet och elegans som man alltid finner hos honom. Dessa trenne dagar voro lärorika för mig och gjorde stor omvexling i mitt dagliga lif.

I början af Augusti.

Expositionsbesökare.

Du frågade mig om det fortfarande är lika mycket folk i jagtpaviljongen som i början. Ja och nej. De heta dagarne i rötmånaden har det varit temligen stilla, med undantag af måndagen, då en tross, den ingen räkna kan, af skol-lediga barnungar och föga mindre kläfingriga lärare varit i utställningen. I dag, den 11:te Augusti, har här varit en sådan oafbruten ström af menniskor, att jag ej en minut kunnat gå in i mitt eget rum för att hvila eller förfriska mig.

Kommissarien har ställt i ordning åt mig ett litet trefligt rum vägg i vägg med utställningslokalen. Den ena trefliga möbeln kom dit efter den andra, till sist en soffa, som just är min älsklingsmöbel! På denna soffa har jag väl sjelf blott sällan fått hvila ut några ögonblick, men svenskor och finskor, österrikiskor och italienskor ha legat utsträckta i den och tackat gifvaren för hvila och ro midt i virrvarret. I detta lilla rum hafva Juryn, Gruppe XXVI (Unterrichts Wesen) haft 2 *Sitzungen* då Jurypaviljongen var upptagen. Freiherr Radizky och den ädle Tschudi ha gästat min lilla fristad. Kan jag ej vara stolt öfver denna heder? Och kommer ett fruktansvärdt "Gewitter", som alls ej hör till ovanligheterna här, då kan jag trotsa det, lugnt qvardröjande öfver natten, med soffan till hvilobädd och en "åkedyna" eller

ett "bänkapös" till hufvudgärd. Har jag det ej trefligt i mitt svenska slott med kullan som hedersvakt?

Då nu en sådan der ström af folk rusar in i utställningen på en gång från olika ingångar, kan jag ju ej hinna tala med alla; ofta talar jag på en hel timme ej med någon; alla mina uppfattningsorganer gå blott ut på att förhindra folk att stjäla. Jag delar in publiken i tre klasser. Den första, och detta är den talrikaste, ser utställningen i sin helhet på det sättet, att de utan att beskåda föremålen, blott läsa *namnet* på landet, hvarigenom de rusa fram och sedan genom ett märke på den alltid öppna kartan utvisa, *att de varit der*. Genom småpaviljongerna rusa de fram på samma sätt. Redan på trappan till den utanför liggande verandan känner jag igen 1:a klassens passagerare; de gå ett trappsteg, göra halt och läsa på porten "Schwedischer Jagdpavillon", nicka till, trampa med stadiga steg genom båda rummen, utan att se sig omkring, och komma slutligen till mig med den öppnade kartan och bedja artigt att "få veta, hvar de äro hemma?" Jag utvisar leende N:o 29 Jagdpavillon. De tacka förbindligast, ty de vilja ej *hoppa öfver* någon paviljong i den zonen, som de för dagen *studera*" — och så till skolhuset, arméförvaltningen, Finspong o. s. v. Då vår utställning är på nedre botten, men 4 à 5 boningsrum äro i första våningen, till hvilken en nätt trappa leder, rusa 1:a klassens passagerare *alltid* upp på trappan, fingrande på hvarje lås — det vore ju rysligt, om något skulle undandragas deras studier! — ända till dess vi satte en smal träribba på trappan, på hvilken står "Verbotener Aufgang". Huru nyfikna de än äro, respektera de denna lilla ribba och lemna den öfre våningen i sitt värde. Jag har många gånger undrat öfver, att menniskor, till sin bildning lika vilden, respektera en så obetydlig sak som en träribba, men den är för dem en lag, som finner understöd i deras rättsmedvetande. — Med denna klass passagerare inlåter jag mig ej.

2:a klassens passagerare gifva sig mera ro. De ha hört omtalas det eller det arbetet af onklar och tanter, och — "hvad du ser, se för all del den 80-åriga gumman Hammerins arbete eller Alma Schröders näsduk!" — Prinsessans spetsklädning kommer sedan i ordningen. Det var en särdeles lyckad idé att taga den med. De se på enskilda saker, men deras nyfikenhet är ännu rå och långt från vettgirighet. Efter 10 minuter äro de vanliga färdiga med hela utställningen. En eller annan kan dock öfvergå till *3:e klassens passagerare*. Dessa äro de verkligen vettgiriga. Främst

stå kanske ungerska och österrikiska officerare, högre militärer isynnerhet, och de föra ofta en konversation full af finhet och behag. Det har händt att ett samtal om *en timma*, kunnat uppstå med dem. En äldre militär med många ordnar inlät sig i samtal med mig och frågade om jag vore svenska." "Ja, monsieur." "Då tycker ni gudnås ej om oss nordtyskar." Jag rodnade djupt. Han märkte det, men jag fattade mig snart.

"Monsieur", sade jag, "vi qvinnor känna intet nationalhat; vi ha våra sympatier, och den som lider mest, är oss alltid närmast." "Deri har ni rätt", sade han, "krig äro rysliga saker. Det vore bättre, om de aldrig behöfdes." Så visade jag honom ett och annat af intresse; han räckte mig handen (något mycket ovanligt här af en förnäm man till en obekant) helsade och gick. Mången återkommer mer än en gång, medförande hustrur eller döttrar, och för dessa redogöra de för utställningen på ett förträffligt sätt. I allmänhet intresserar den qvinnor af medelklassen och fint bildade män. Den rika och förnäma qvinnan vill blott se lyx och "Putz", och det ha vi ej. Det händer, att damerna stanna på verandan, medan männen gå in och se sig omkring. Undantag finnas dock.

Frågar du mig om vår utställning är utmärkt framför de öfriga ländernas, måste jag som svenska svara nej; utmärkt ordnad? nej. Hvad kan då vara orsaken till det uppseende den väcker? Jag skall söka förklara det.

Utställningspalatset innesluter en verld af under, det kan ej förnekas: allt hvad menniskosnillet kunnat uttänka och konstskickligheten utföra finnes ju der — det finns till *öfvermättnad*. Du blir sjuk på siden, sammet, juveler, marmor; det måste vara något äkta raffineradt som skall förmå dig, att efter några timmar hålla upp ögon och lynne. Uttröttad kommer du in först i *svenska skolhuset*, som är ordnadt så, från det största till det minsta, att du ville vara ett barn ånyo för att sätta dig på dess inbjudande skolbänkar. Rektor S. med sin lugna, obesvärade, eleganta hållning träder dig till mötes, och den som ville bli barn för rummet och bänkarne, tycker sig ännu mera vilja bli det för *lärarens* personlighet. Jag har sett gammalt folk komma med tårar i ögonen ur skolhuset. Så tages vägen till paviljongen — den är *reel*, den är *enkel* och *flärdlös* och här får den öfvermättade *ro*, i yttre och inre mått. På verandan kan man slå sig ned; i rummen finnas äfven hviloplatser, och öfver sjelfva utställningen i dess enkelhet ligger en harmoni, som ger hvila; dertill

kommer en viss öfverraskning. "Vi finna här något helt annat än vi väntade", heter det ofta — "vi väntade att finna *jagtredskap*, men vi *stöta på den svenska qvinnans kulturhistoria;* huru mycket intressantare!"

"Hade jag af hela utställningen blott sett svenska skolhuset och jagtpaviljongen vore jag belåten", förklarade en rektor vid ett seminarium, som öfverhöljt oss med loford i tidningarne. "Detta hade jag ej väntat i Sverige", sade i dag en bömisk lärare, som innevarit flere gånger och fört andra med sig. Derefter ingick han i ett längre samtal om Sverge, dess grundlagar, dess representation. Att adel och presterskap ej voro representerade som stånd fann han afundsvärdt. — "Hvad adeln verkat som stånd", sade han, "se vi i Polens öde, hvad presterskapet se vi i Österrike." Vi voro båda intresserade af samtalet, och när han gick tillade han: "de här utställningarne verka åtminstone det goda, att folk af olika nationaliteter få utbyta tankar med hvarandra."

Jag gjorde i går bekantskap med en ung italiensk lärarinna, ifrig katolik och mycket "drifven" i att framställa lärans förtjenster: Luther och Calvin hade blott blifvit reformatorer för att kunna utträda ur klostren och gifta sig. Gustaf Wasa och Gustaf Adolf voro statskloke män, som stredo af egennytta" o. s. v. "I hela Tyskland", sade hon, "fanns ingen tro. Hon lefde i Dresden, och der hade hon lutherska vänner, som på åratal ej gingo i kyrkan." Jag tyckte hon hade rätt i mycket. Hur mycken tro på Gud finnes i Sverge? Hvar ligger felet, hvar botemedlet? Wikners lilla bok tror jag blir ett vigtigt bidrag till den frågans lösning, och ställer jag mig, om också ej obetingadt, bland hans vänner. —

Häromdagen gjorde jag en högst intressant bekantskap. En monsieur Davila från Roumänien kom nemligen till mig och frågade, om ej vi skulle vilja gå in på att utbyta skolsaker med dem. Nu har ett sådant utbyte länge föresväfvat mig, men jag frågade dock först "om han talat vid generalkommissarien om saken." "Ja, och han visade mig till madame." Han bad mig, innan jag lemnade svar, se på de Roumäniska sakerna. Jag lofvade komma dagen derpå kl. 9, utbad mig kommissariens tillstånd och genomgick, ledd af herr Davila, de omförmälda sakerna. Herr Davila är en förmögen man, stor entusiast, och har grundat i Bucharest ett Waisen-Haus. Med 40 barn gjorde han början, upplockade dem på gatorna och tog dem i sitt eget hus på sin

bekostnad. Sedan har prinsessan Elizabetha af Wied, gift med prins Carl af Hohenzollern, tagit hand om anstalten. Davila anslog hela sin första hustrus förmögenhet till anstalten; staten lemnade bidrag och sedan barnen fått egen bostad steg skyddslingarnes antal till 250. Barnen tagas som sagdt från gator och torg, utsättas genast hos goda familjer i förstäderna och stanna hos dem till 9:de året. En fostermor betalas väl, erhåller läkarevård för sig och familj gratis, så länge barnet vistas hos henne, samt hjelp i råd och dåd. Fostermodern blir således en betydande person bland sina grannar. Detta lockar godt folk att vilja emottaga barn och sköta dem väl. Sedan intagas de i anstaltens skola; alla genomgå primärskolans 4 klasser. De som ej hafva håg för studier, få lära sig handarbeten; de som ha anlag för läsning genomgå seminariets 5 klasser; de yppersta skickas till Europa att i 2:ne år genomgå goda lärarinneseminarier och användas sedan vid anstalten som lärarinnor. I seminariets studieplan ingå bland annat "topografi", emedan, om en lärarinna kommer på landet, hon skall kunna uppmäta en trädgård eller ett åkerland och deröfver rita en karta. Stenografi läres äfven i anstalten. Tyska och franska äro obligatoriska. De prof å elevernas arbeten, som jag hann genomgå, voro utmärkta och jag har fått löfte om en collection för egen räkning.

I början af September.

Utställning af smycken.

Jag har hemifrån Sverge fått bannor derföre, att jag ej utförligt beskrifvit utställningen. Hur vore det möjligt för mig? Jag känner den ej. I hälften af paviljongerna har jag aldrig varit inne, och jag har på långt när ej intresse för allt. Jag känner någorlunda till tvänne saker, som pligten ålagt mig att studera: *fruntimmersarbeten och skolsaker;* jag känner bättre bronser och glasvaror, men allrabäst juvelerna; få män af facket torde så väl känna till hvad som häraf finnes i utställningen. Jag vet namnet på alla stenar och nära nog priset på hvarje brosch. Hvarje dag ser jag öfver om någon blifvit såld och erfar då en smärta, som om en god vän rest i främmande land. Jag har mina älsklingar i hvarje land: de ungerska opalerna med sin matthvita glans — de böhmiska mattslipade granaterna — de österrikiska blå och svarta emaljerna — de ryska rika och dyrbara

guldsakerna från Ural, eller malakiterna, och framför allt Dudleys trousseau. Du har kanske hört, att det i England finnes en dutchess Dudley, ung och fager. Hon har exponerat de af sina smycken, som hon ej har till dagligt bruk. Det är sex garnityr, fattade af engelsmannen Hancock: krona, halsband, armband, medaljong i följande stenar: diamanter och äkta perlor, diamanter och smaragder, diamanter och rubiner, diamanter och turkoser, diamanter och koraller, diamanter och ametyster Jag kan ej låta bli att se på detta förtjusande lullull hvarje dag.

Fransmännen, som alltid äro praktiska, ha eftergjorda stenar i alla färger och bredvid hvarje står namnet. Schweizarne ha gjort något ännu bättre. De ha nemligen exponerat smycken från alla tider och alla folk, med olika smakriktning, och sammanställt detta med nutidens prydnader, så att man i ett ögonkast får ett åskådligt begrepp om alla nationers sätt att pryda sig. På små metallplåtar stå angifna till hvilken tid och hvilket folk ett smycke hör. Du vet ju, att jag är läraktig; den tid jag måste använda på pligtsaker föreföll bra lång och imellanåt sneglade jag allt från dem till juvelerna; nu, då ingen pligt tvingar mig, mättar jag mig med att beskåda dem, och sedan är jag så bländad, att sjelfva skolbänkarne — om jag hittar dit — bryta sig i prismans alla färger.

Olika sätt att se Utställningen.

De flesta menniskor, som komma till en verldsutställning anse sig böra, som man expressivt, men ej vackert säger: *gapa öfver allt.* De köpa sig en karta, och gå efter zoner, titta in i alla hål och vrår, och när de äro uttröttade och på 8 à 10 dagar gjort undan utställningen, fara de hem till sitt land igen och säga med stolthet: *jag har sett allt!* Så är icke mitt sätt. Jag har aldrig ännu köpt en karta; — har jag en ledig stund så irrar jag omkring i den riktning som slumpen anvisar; ibland, kanske oftast, ser jag på folkmassan — denna blandade, ovanliga mängd från alla verldens delar, hvar och en talande en tunga, som man ej förstår. Hit borde den komma, som tycker sig veta något, för att se och höra, huru litet han vet. Ryssen, polacken, zechen, ungraren, serviern, rumäniern, turken, alla samlas de hit och hvad veta vi om dem? Med alla dessa kan man ju ej använda europeiska språk. I allmänhet tala de dock jemte modersmålet, något af de tre hufvudspråken: franska, tyska eller engelska.

Och hvad skall man säga om alla de asiatiska folken, som här för första gången uppträda med eftertryck? Den orientaliska afdelningen är här vida bättre representerad än i Paris. Japaneserne t. ex. äro högst märkvärdiga. Ensamt deras afdelning, rätt betraktad, tager veckor och månader, och ett menniskolif vore för kort att studera den märkvärdiga företeelse, som vi kalla verldsutställningen i Wien 1873.

Men tiden måste dock begagnas ... ja, men fort och väl följs sällan åt. Fråga dessa utställningsslukare, om de t. ex. någon gång sett på vattenkonsterna eller de förtjusande acacierna? Hundrade gånger har jag gifvit akt på ljusbrytningen i vattnet — tänkt på den tvingande styrkan i djupet, som dock tillåter en sådan frihet i fall — den tänkande ser nog lagen i friheten — för den mera ytlige är allt en spelande, en förfriskande lek, som förströr det trötta sinnet och sätter själen i jemnvigt. Förfriska, svalka, lindra då sköna droppe, skönare än smaragd, rubin och diamant — lika mycket skönare, som naturen alltid är än konsten.

Ännu ett besök i konsthallen.

Låt oss gå in i Kunst-Halle, efter vi redan äro på väg; jag fruktade länge att gå in, och hvarföre? — emedan konsten är för allvarlig att leka med. Jag måste blicka länge och djupt och jag fruktar att bli bunden. Under mina första besök hann jag ej längre än till *salle carrée*, den första salen, der alla länder äro representerade, samt till franska afdelningen, i min tanke den bästa i Kunst-Halle som i industrien. Men huru olika äro ej tycken och omdömen; en njuter med förståndet, en annan med hjertat; men för att njutning alls må kunna ifrågakomma behöfves ett uppfostradt öga. Jag tviflar på den nytta, som en obildad person har af konstverks beskådande. För att värdigt framställa ett konstverk erfordras ju en oändlig mängd kunskaper, tagna inom alla områden, och strängt taget bör den åskådande på förhand vara inne i allt detta, om han skall förstå och draga nytta eller njutning deraf. Hvad tjenar det t. ex. den råa tysken att beskåda gobelingerna från Paris, som han petar på med doppskon af sin käpp? Nog vet jag hvad jag skulle vilja använda käppen till. Genom att se, lär man se, säger ordspråket, men det är sanning endast så till vida, som man samtidigt uppfostrar sitt öga. Det mest betecknande draget för den nyare franska

skolan är väl formfulländning, isynnerhet den menskliga kroppens framträdande i mjukhet, finhet och behag. "Den som kan måla menniskokroppen, kan måla allt annat", säger den franske konstnären. De ega en stor förmåga i kompositionen. Tanken är lika djup, som utförandet är sannt. Deras naturtrohet är ibland rent af förfärande; det fordras starka nerver för att fördjupa sig i deras taflor och en viss själens kyskhet för att beslöja det som konstnären, för att härma naturen, låtit för ohöljdt framträda. Afskräckes man ej genast, stannar man länge qvar.

Vid mitt första inträde i franska afdelningen föll mitt öga på ett mansporträtt, förträffligt måladt, ett porträtt som föreföll mig som en gammal bekant. Jag ransakade mina minnen — på expositionen i Paris kunde det ej varit, ty då hade det ej fått vara med här — katalog hade jag ej — jag slog det ur hågen, men fick i detsamma ögonen på en gammal fru med hvita lockar och svart slöja, med klädningen så mycket öppen att ett perlband på halsen syntes. Jag blef genast förtjust i gamla frun, en fin, ädel fransyska, d. v. s. det älskligaste i verlden. Hur mycket ligger det ej i ett gammalt vackert utseende? Genom skrynklorna läser jag alla utkämpade strider — i det skälmska nötbruna ögat det mod, den älsklighet, som öfvervunnit dem. Madame blef min älskling — jag skaffar mig en katalog och läser deri namnet *Jaquemart*, en utmärkt konstnärinna från Paris. Porträttet, som först slagit an på mig, var Duruys, den fordne franske kultusministerns och jag såg det i Paris salong 1869. Så kände jag dock igen min vän. Jaquemart har elfva porträtt här, och har fått konstnärsmedaljen. Flere franska konstnärinnor ha målat förträffliga porträtt, en genre som jag tror särdeles passande för qvinliga konstnärer. På glas och porslin måla qvinnorna förtjusande efterbildningar af större taflor. Det tyckes som om den qvinliga konsten hittills skulle vara *blott efterbildande*, och en konstnär som följde mig, sade, att han aldrig sett något sjelfständigt konstverk af en qvinna. Skall det så förblifva? Månne ej den manliga konstnären också först började som efterbildande? Och är det ej vida bättre att begåfvade och snillrika qvinnor efterbildade på ett förträffligt sätt, tills dess de blifva i stånd af mera sjelfständiga kompositioner? Miniatyrmålningarne af fruntimmer äro äfven förträffligt utförda. Den franska konstafdelningen upptar ett par tusen nummer och jag tror att man skall få leta om man bland dessa upptäcker tio, som ej äro berättigade att vara der. Frankrike är ännu verldens första folk genom

storheten i idé, förmågan att utarbeta all materiel på det fullkomligaste, finhet, smak och takt. Hvad tror du om ett folk, som uppträder så på en verldsutställning sedan det bortgifvit fem milliarder, lidit hungersnöd, krig och alla olyckor af inbördes partiförvirring! Jag tror att det ännu har full lifskraft och jag suckar i stilla bön: Que Dieu protège la France! *Gerda.*

---

30. Huru få debet och kredit att gå ihop?

II.

Om man i en familj med begränsade inkomster och stegrad lefnadskostnad beslutat sig för endera af de i föregående uppsats påpekande utvägar, att få debet och kredit att gå ihop, så är dermed visserligen det första steget i en god riktning taget. Men vare sig man nu genom en klok tillämpning af *indragningsprincipen* minskat sina utgifter, eller medelst *förvärfsmetoden* uppbringat sina inkomster, så må man icke inbilla sig att man dermed en gång för alla löst det qvistiga problemet. Detta är den stora, så att säga totalfrågan, som omfattar ställningen i dess helhet; men bakom denna lurar den lilla obehagliga men oundgåeliga detaljfrågan: *hvad ha vi råd till?* Och på dess klargörande beror lösningen af den praktiska andra.

Lefver jag öfver mina inkomster, så säger det sig sjelf att jag icke har råd till något utöfver det dagliga lifvets nödtorft; lefver jag inom dem *kan* jag möjligen ha råd till åtskilligt annat derjemte. Men huru kan jag i hvarje påkommande fall veta hvad jag har råd till eller ej? Huru är det möjligt att bland massan af oundvikliga utgifter kunna beräkna om jag har råd till vissa öfverflödssaker eller tillfälliga utgifter?

Har du råd att göra godt?

Bestämdt icke, så vida du ej först kan göra *rätt.* Att skaffa dig rykte för välgörenhet och frikostighet, genom att lemna dina räkningar obetalda — att gifva till tiggaren hvad du är skyldig arbetaren, — att utgifva för de dinas nöje penningar, som din fordringsegare måhända beräknat för de sinas — det är en synd och icke någon förtjenst.

Men det ligger något så behagligt och för sjelfkänslan tillfredsställande i att göra godt. Hur småaktigt är det icke att hålla tillbaka en gåfva, som både böjelse och pligt synas mana dig att ge — hur grymt att neka de dina ett oskyldigt nöje, eller beröfva dig sjelf och dem tillfredsställelsen af förfinade lefnadsbehof! Låt så vara, jag medger det. Men behöfves det, så *måste det ske*. Du har icke rätt att gifva bort en annans penningar eller använda dem att försköna lifvet för dig och din familj, och detta är dock hvad du gör, om du ej är på det rena med den obehagliga frågan: *hvad har jag råd till?*

Mången kunde, med den frågan besvarad, kanske våga vara frikostigare än han är; ännu flera skulle derigenom åläggas en helsosam sjelfkontroll och gå fria för de skuggor, som så ofta vid räkenskapsårets slut förmörka hemmets horizont; — trygga för de faror, som, hopade år efter år, slutligen undergräfva familjens både materiella och sedliga existens.

I sjelfva verket är kanske okunnigheten om ens ekonomiska ställning den vanligaste orsaken till obestånd och ruin, åtminstone bland familjer med medelmåttiga inkomster. Icke som skulle ej de flesta hederliga menniskor hafva gjort klart för sig de allmänna grundlinierna af sin affärsställning; men detaljberäkningen, det noggranna afvägandet mellan de regelbundna, oundvikliga utgifterna och dessa tusen extra utgifter, som under sken af nödvändighet tränga sig på en från tusen håll, med ett ord, denna simpla fråga: "*hvad har jag råd till och hvad icke?*" — den är obehaglig — motbjudande — och derför skjuter man undan den, än under en, än under en annan förevändning, tills det blir — för sent.

Nå väl, det är icke behagligt, detta studerande af den ekonomiska detaljen, det medgifves gerna. Men mycket beror dock på huru det sker. Att dagligen och stundligen "gnida på styfvern", det förbittrar onekligen lifvet, ofta utan att gifva den åsyftade tryggheten. Men att en gång för alla, eller för de längre tider hvarunder man kan antaga sin ekonomiska ställning förblifva oförändrad, uppgöra en detaljberäkning för sin årliga eller månadtliga lefnadskostnad, det bör dock ej vara något så motbjudande att man ej kan underkasta sig det, helst vid tanken att man derigenom friköper sig från det långt svårare och mera motbjudande arbetet att reda sina intrasslade affärer eller — uppgifva sin stat.

Såsom det enklaste sättet för personer med fast men begränsad inkomst att i hvarje ögonblick kunna inför sig sjelfva

besvara frågan: *hvad har jag råd till?* meddelas nedanstående förslag till reglor och formulär för sättet att föra sina räkenskaper.

1. Gör en förteckning öfver alla dina stående utgifter, t. ex. för hyra, bränsle, lyse, tvätt, skatter, löner, lif- och brandförsäkring, räntebetalningar, skolafgifter, läkarearfvode m. m. Addera dessa tal och drag den summa, du sålunda erhållit, från summan af din årliga inkomst; dividera derpå det återstående beloppet af årsinkomsten med 12 (efter antalet månader på året) och resultatet utvisar det medelbelopp du har att för hvarje månad använda till hushållet och till löpande eller tillfälliga utgifter.

2. Dividera äfven med samma tal summan af dina stående utgifter, på det du må veta huru stort belopp du för hvarje månad måste afsätta, för att vara beredd att på bestämda tider göra dina inbetalningar. Insätt dessa belopp i en sparbank eller annan räntebetalande penninganstalt.

Med en enda blick i ditt kassaskrin kan du nu af den återstående summan se huru mycket du för månaden har *att råda öfver* till de löpande utgifterna för lefnadskostnaden, tillfälliga uppköp m. m. Kan du, så afskilj af det större beloppet en bestämd summa för de *oundvikligaste* hushållsutgifterna, och du har ännu närmare kontrollerat hvad du har råd till ifråga om bjudgninar, utgifter för toilette och nöjen m. m.

Dock må du ihågkomma, att deraf att du har en viss summa att månadtligen förbruka, alldeles icke följer att den *måste* förbrukas. Tvärtom måste du regelbnndet aflägga mindre belopp, för att vara beredd på vissa större och oundvikliga, ehuru ej regelbundna uppköp, såsom inköp och underhåll af bohag, större beklädnadsartiklar, resor m. m.

Inom lyckliga familjer (måtte det gamla Sverige ännu hafva många sådana!) der de vuxna barnen stannat inom hemmet ännu sedan de egnat sig åt något inkomstgifvande yrke, och der äfven de mindre barnen vänjts att använda en och annan ledig timma till inbringande arbete — i sådana hem händer det ibland att man önskar sig ett uppfriskande nöje, hvartill väl en eller två ej enskildt kunde hafva råd, men hvars behag förlorar sig om man samfäldt kan njuta deraf; eller vill man försköna det gemensamma hemmet med en ny möbel eller en vacker tafla — eller ock önskar man på ett kraftigt sätt bispringa någon fattig eller bidraga till något godt verk; i sådana fall ville jag framhålla till föredöme en fattig arbetarefamilj i Stockholm, der modern berättade mig, att när de minsta barnen blifvit rätt barslitna och föräldrarnes

kassa var tom, afsatte de äldre syskonen af sina små dagspenningar några öre dagligen till dess "lill-Anna fått sig ett par kängor eller Kalle en snygg tröja." — — Samverksamhet för gemensam glädje — hvad kan ett hem bjuda bättre?

Men vi återvända till vårt ämne för att tillägga, att räkenskaperna, enligt ofvannämnda, ur en engelsk ströskrift hemtade plan, böra föras i trenne böcker, en *kassabok*, en *hushållsbok* och en *balansbok*, så uppställda, att en blick på den 3:dje alltid, i fråga om lefnadskostnad och tillfälliga utgifter, ger omedelbart svar på den vigtiga frågan: *hvad har jag råd till?*

En annan gång torde vi blifva i tillfälle att genom räkenskapsformulär, lämpade efter svenska förhållanden, åskådliggöra enkelheten och nyttan af här framställda förslag.

---

31. Jätten Jehu.

En sannsaga, af *George Sand,* tillegnad hennes barnbarn Gabrielle.

Också du, mitt rödblommiga lilla barn, skall med dina små elfhänder krossa stenarne på lifvets väg och göra det bra, ty du har godt tålamod. Jätten Jehus saga skall lära dig hvad som menas med en sinnebild.

I.

Då jag bebodde den vackra staden Tarbes, stannade hvarje vecka framför min port en stackars lam man, vid namn Miquelon, buren af en åsna och åtföljd af sin hustru och tre barn. Jag gaf dem vanligen en liten allmosa och lyssnade tåligt till Miquelons sorgliga historia, hvilken alltid afslutades med en bild, som från en tiggares mun föreföll temligen ovanlig. "Barmhertiga människor", bad den gamle", hjelpen en stackars man, som varit en ärlig arbetare, och icke sjelf ådragit sig sin nöd! Jag egde en stuga och ett stycke jord uppe bland bergen; men en dag då jag arbetade som bäst, rasade berget. *Jätten lade sig öfver mig och krossade mig.*"

Det sista året af min vistelse i Tarbes märkte jag, att Miquelon ej på flera veckor kommit att söka sin allmosa, och

frågade efter om han sjuknat eller dött. Ingen visste någonting derom. Miquelon var uppe från bergen; han bodde säkert långt borta, om han ens bodde någonstädes, hvilket var tvifvelaktigt. Jag hade med en viss ifver gjort dessa efterforskningar emedan jag fattat intresse för Miquelon och isynnerhet för hans barn, hvilka sågo snälla ut alla tre. Jag hade märkt att den äldsta, som redan var tolf år gammal, var ovanligt starkt byggd och hade en på en gång stolt och klok uppsyn, och jag slöt deraf att han borde kunnat börja att arbeta.

Jag hade förebrått föräldrarne att de ej tänkt härpå. Miquelon hade erkänt sitt fel och lofvat mig att ej alltför mycket förlänga denna tiggeriets skolgång, som är den värsta af alla. Jag hade erbjudit honom att bland mina vänner insamla en liten penningsumma, tillräcklig för att hålla gossen i skola eller i lära; men Miquelon hade ej återkommit.

Femton år senare, då jag för längesedan uppgifvit min vistelse i dessa vackra trakter, besökte jag dem ånyo, och som jag hade några dagar till mitt förfogande, ville jag ej lemna Pyreneerna utan att ha gjort en tur uppåt bergen. Här återsåg jag med glädje en del af de natursköna ställen, som fordom väckt min förtjusning.

En dag då jag ville färdas en ny väg, från Campan till Argelez, fördjupade jag mig i de trånga pass, som ligga inklämda mellan de framskjutande klipporna af Pic du Midi och Pic de Mont-Aigu. Jag trodde mig icke behöfva någon vägvisare: strömmarne, hvilkas lopp jag kunde följa, med ögonen om ej alltid med fötterna, tycktes mig vara ett slags ariadnetrådar, som borde vägleda mig genom klippdalarnes labyrint. Jag var ännu ung och kände inga hinder. Då jag klättrat upp till den förtjusande lilla sjön Ouscouau, lät jag förleda mig att genomströfva äfven den här mötande klippiga fjellkammen, på hvars andra sida jag skulle finna ännu en annan sjö och en annan ström, utmed hvilka jag utan svårighet borde kunna leta mig fram till någon af de fjellstigar, som föra ned till Villongue och Pierrefitte. I värsta fall trodde jag mig alltid kunna hitta tillbaka till min utgångspunkt, och begynte derför med godt mod inträngа mellan ett par höga klippkulisser i det jag följde en gångstig, som småningom blef allt brantare.

Här stod jag plötsligt ansigte mot ansigte med en ståtlig bergsbo, snyggt klädd i den vanliga bruna ylledrägten, med den röda gördeln kring midjan, den hvita mössan på hufvudet och

den för klippvandringar beräknade fotbeklädnaden, kallad "espadrilles". Som vi icke kunde gå förbi hvarandra på den smala gångstigen, utan att den ena af oss tryckte sig intill klippmuren, gjorde jag denna rörelse för att gifva rum åt vandraren, som tycktes ha mera brådtom än jag. Men i det han artigt lyfte på mössan, stannade mannen i stället att gå förbi, och betraktade mig med synnerlig uppmärksamhet. Också jag betraktade honom och tyckte mig känna igen detta ansigte, ehuru jag ej kunde erinra mig när och hvar jag sett det.

"Åh!" utropade han plötsligt med glad ton, "det är ni! Hur väl känner jag ej igen er! men ni kan naturligtvis ej påminna er — — — — Förlåt, jag går förut; några steg härifrån blir vägen bredare, och jag vänder om med er för att få höra huru ni har det nu förtiden. Jag kan ej säga hur glad jag är att återse er!"

"Men hvem är ni då, min vän? inföll jag. "Förgäfves söker jag i mitt minne — — — —"

"Låt oss icke tala här. Ni har valt en farlig väg och ni är icke bergsbo. Här måste man ha tankarne med sig vid hvarje steg. Men följ nu blott mig så har det ingen fara."

Stigen blef verkligen alltmera svindlande; men jag var ung och naturforskare, och behöfde ingen hjelp. Fem minuter senare vände gångstigen inåt en af de vilda bergklyftor, som utgå från Mont-Aigu. Här fanns tillräckligt rum för tvänne att gå i bredd och jag uppmanade ånyo min ledsagare att gifva sig tillkänna.

"Jag är ingen annan än Miquel Miquelon", sade han, "äldste sonen till den olycklige Miquelon, tiggaren, hvilken ni hvarje vecka gaf en allmosa med en blick af deltagande, som alltid gjorde mig glad; ty i det der olyckliga yrket möter man ofta förödmjukelser, hvilket är värre än afslag."

"Åh! är ni verkligen den lille Miquel? Ja, minsann, känner jag icke igen edra ögon och edra vackra tänder."

"Men icke mitt svarta skägg, eller hur? Men, jag ber er, kära herre, kalla mig du som förr i verlden. Jag har ej glömt att ni ville mig väl; ni var ej rik, det kunde jag nog märka, och likafullt hade ni velat betala för mig i en skola; men just vid det laget dog min stackars far, och se'n dess ha många saker inträffat."

"Berätta mig allt detta, Miquel. Du tycks ha lemnat fattigdomen bakom dig, och det gläder mig af hjertat. Men skulle

du behöfva någon liten handräckning är min goda vilja densamma som förr."

"Nej, tack! Efter mycken möda har jag nu kommit på grön qvist och behöfver ingenting. Men nog skulle ni kunna göra mig ett stort nöje om — — —

"Säg ut!"

"Om ni ville äta er middag hemma hos mig."

"Gerna, om det ej är för långt härifrån, och om jag sedan kan hinna fram till Argelez eller Pierrefitte innan natten."

"Det är icke att tänka på. Mycket långt härifrån ligger väl ej min stuga, men hon ligger bra högt. Klockan är redan fyra, och nedgången på denna sidan är alldeles för farlig att passera efter solnedgången. Väl ser jag att ni har godt öga och stadig fot, men det vore att äfventyra för mycket. Ni måste stanna öfver natten hos mig. Gör mig den hedern, kära herre! Ni skall veta, vi ha det icke så dåligt heller; simpelt, det förstås, men snyggt. Ack, jag har nog lidit för mycket af usla herbergen i min barndom, för att icke älska snyggheten. Ni skall för öfrigt icke behöfva hungra. Jag sköt en stenget för en vecka sedan, och köttet är just nu lagom att anrätta. Ack! kom. Ni kan ej tro hvad det skulle göra mig ledsen om ni nekade."

Den hederlige Miquel var så uppriktig och såg så vänlig ut, att jag med nöje hade antagit förslaget äfven med fara att få ligga på den hårda bädd och förtära den sura mjölk och det hårda bröd, som vanligen bjudes i fjellstugorna.

Under det vi gingo framåt fortsatte jag att fråga honom, men han nekade att svara: — "På stigar sådana som dessa skall man icke samtala. När vi komma hem till mig skall jag berätta er hela min historia, och den är lustig nog må ni tro. Följ nu bara mig, steg för steg, eller ännu bättre, tag mina alpskor ofvanpå era stöflor. De der fina skodonen duga icke här."

"Då skulle ni gå barfota?"

"Än sedan? Jag går då blott så mycket säkrare."

Jag vägrade, han envisades, men jag stod på mig och följde honom tätt i hälarne med fasta steg. Jag måste dock bekänna att det var med knapp nöd jag drog mig helskinnad ur spelet. Vi klättrade genom de vildaste skogssnår upp på klipphöjderna, för att åter nedstiga utför slippriga hålvägar. Vi vadade genom snöfält, under hvilka dolde sig halkiga kiselstenar, som rullade undan våra fötter. Värst var dock att följa de af boskapen danade stigarne utför leriga höjdsluttningar.

Efter en sista ytterligt svår klättring utträdde vi slutligen på en vacker ängsdäld, som sträckte sig i breda, mjuka böjningar mellan grönskande kullar, öfver hvilka fjellets utanverk höjde sig i skarpa och djerfva konturer. Vi befunno oss i hjertat af berget, i dessa hemlighetsfulla nejder der man skulle tro sig vara i det ljufvaste Arkadien, om ej här och der en förhuggning i fjellmuren blottade isspetsarne från en glacier till höger, eller en gapande afgrund till venster.

"Här äro vi inne i "vecket", (le pli), sade Miquelet, och kunna nu lugnt språka. Ni befinner er här hos mig. Denna fjelldal tillhör mig ensam. Den är ej bred, men temligen lång, jordmånen är god och gräset det mjellaste ni kan tänka er. Och se hit! der nere kan ni skönja min stuga och min boskapshjord. Der bo vi en del af året, men flytta mot vintern ned i dalen."

"Du säger *vi*, du har således familj?"

"Jag är icke gift, men jag har mina två yngre systrar hos mig. Jag är ännu ej på tillräckligt grön qvist, för att kunna bestå mig hustru och barn så länge mina systrar äro oförsörjda. Så'nt der kommer nog med tiden ser ni; det brådskar ingen hast, och vi ha det här riktigt trefligt. Jag skall straxt visa er mina töser; ni, som sett dem så eländiga, skall nu icke kunna känna igen dem. Tocke' der förändrar sig, det med, förstår ni. Men se nu bara på mina kor, och säg om de icke äro rara."

"Utan tvifvel. De vittna godt för ditt bete. Men att döma efter vår vandring måtte det icke vara lätt att föra dem ned härifrån."

"Det är tvärtom obegripligt lätt. På andra sidan om mitt lilla hemman har jag banat en god väg. Den vi gingo var den värsta, men ni hade eljest fått göra en alltför lång omväg."

"Jag gick hvart det föll sig, men du hade väl ett mål för din färd?"

"Ja väl, och det skulle varit mig en glädje att offra det för er. Men mitt ärende till Lesponne kan lika väl uträttas i morgon."

Vi hade nu hunnit fram till en inhägnad plats, som utgjorde ställets kökträdgård. Legymerna voro visserligen ej af många slag; jag tror der fanns ingenting annat än rofvor. Klimatet är vid denna höjd för strängt att tillåta en rikare odling. Men så voro i stället de vilda örterna så mycket intressantare och jag föresatte mig att närmare undersöka dem följande morgon. Nu uppmanade Miquel mig att stiga in i hans stuga, som, der den

låg, omgifven af brädskjul för boskapen, tog sig ut som ett verkligt hus. Den var byggd af råhuggen rödaktig marmor, med en låg men stark takresning af bjelkar, täckt af små skifferstycken, lagda likt tegel. Den lilla byggnaden kunde tryggt trotsa de tre alnars snö, hvari vintern insvepte den. Den innehöll tvänne väl uppvärmda rum; i det ena bodde systrarna och tillredde der maten eller förrättade andra sysslor; i det andra hade Miquel sin säng, en verklig säng, visserligen utan lakan, men försedd med snygga ylletäcken; vidare upptogs rummet af ett skåp, ett bord, några furustolar och ett halftjog böcker på en hylla.

"Jag ser med nöje att du kan läsa", sade jag.

"Ja. Jag har lärt litet af andra och mest för mig sjelf. När viljan är god så går det. — Men nu får jag lof att taga reda på mina systrar."

Han lemnade mig sedan han kastat famnen full med ris i spiseln; jag ställde mig att bläddra bland böckerna, nyfiken att se hvad den forne tiggarens bibliotek innehöll. Till min stora förvåning fann jag der jemte bibeln endast öfversättningar af de yppersta arbeten: *Iliaden, Odyssén, Rolando Furioso, Don Quichotte, Robinson Crusœ;* dessutom åtskilliga sagor och folkvisor samt en liten lärobok i astronomi, alla nötta, en del stympade i följd af trogen tjenst.

Miquel kom tillbaka med sina tvänne systrar, Maguelonne och Myrtile, tvänne ståtliga flickor, aderton och tjugo år gamla, och förunderligt vackra i sina skarlakansfärgade *capulets*, som de påtagit, mig till heder. Sedan vi förnyat bekantskap gick den äldsta ut, för att sätta på stengetsteken, medan den yngre dukade bordet. Allt var snyggt och ordentligt, och måltiden smakade mig förträffligt. Systrarna, som voro mera sysselsatta med att betjena främlingen än att ådraga sig hans uppmärksamhet, talade föga, men deras svar på mina frågor vittnade om förstånd och naturligt behag.

Då bordet var afdukadt frågade Miquel om jag vore trött eller ville höra hans historia.

"Jag är icke trött och längtar att få del af dina öden. Berätta derför."

"Så börjar jag då. För er båda", tillade han, vänd mot systrarna, "är det nu en gammal historia."

"Ja väl, från en sida tagen", svarade Myrtile, "men från en annan sida sedd, kunna vi aldrig höra den nog ofta."

Jag såg förvånad på Miquel för att begära tydningen af detta dunkla svar.

"Gör det begripligt för vår gäst", bad han, vänd till Maguelonne." Lillan talar icke illa; men du som är äldst talar bättre."

"Åh! intet kan jag förklara saken", invände Maguelonne rodnande.

"Jo visst", inföll jag, "och begriper jag icke straxt, så lofvar jag att fråga."

"Jo, se det är på det viset: Min bror berättar inte illa när han talar om, rätt och slätt, hur det gått till. Men när han berättar hur *han* sett och uppfattat det, då är han roligare, och då kan man sitta och höra på honom om det vore aldrig så länge. Om herrn derför bara ber honom taga mod till sig, så skall ni få höra att han kan dikta lika vackert som någon bok."

Ännu något förvånad bad jag Miquel frammana sin diktarande. Han samlade sina tankar ett ögonblick, rörde om elden, betraktade sina systrar med ett mildt smålöje, och började derpå med glänsande ögon och lifliga åtbörder sin berättelse. *).

II.

Far min var hvad ni, finare folk, kalla *skald*. Han hade fått sin uppfostran bland de gamla spanska herdarne uppe på fjellbetet vid gränsen, och de der menniskorna voro fulla af tankar, sagor och visor, som inte höra till den tid vi lefva i. De flesta kunde läsa, och många kunde till och med latin, som de studerat för att bli prester. Men så hade det väl kommit något smolk i mjölken för dem kan jag tro; vare sig de nu felat mot ordensreglorna, eller haft något politiskt maskopi, så kan det vara sak samma; allt nog, de ansågos så godt som förkastade, och ingen på denna sidan bergen trodde eller tror numera på deras historier. Men far min, han var liksom mera vänd åt det underbara, och han trodde på dem, och smittade mig med sin tro.

Far var egare af en del af denna fjelldal, och jag föddes här i en liten stuga, sådan som den, hvari jag nu har min boskap. Längre uppåt låg Jehudälden dit jag ibland följde far, då han af snöfältens beskaffenhet skulle bedöma huru länge vi kunde fördröja vår vistelse bland bergen. Från denna däld reste sig en väldig klippa, liknande ett afgudabeläte. Det var Jehu, jätten

*) Berättelsen har här blifvit återgifven i sammandrag.

Jehu, som han kallades; det var en förstenad djefvul, påstod min far, och hvarje gång vi gingo förbi honom uppmanade han mig att göra korstecknet och spotta åt afgrundsanden. Då jag såg att han fegt fördrog dessa förolämpningar kom jag slutligen derhän att grundligt förakta honom.

En dag då jag var åtta år och vi arbetade i närheten af vår stuga, dånade ett plötsligt åskslag öfver mitt hufvud, en våldsam stöt kullkastade mig, och länge och väl låg jag orörlig, utan plågor, men utan att kunna begripa hvad som händt.

Häftiga skrik väckte mig till besinning. Jag reste mig upp men såg icke mera vår stuga; hon låg jemnad med jorden, krossad af ett ofantligt stenblock, hvilket nu, rubbadt af andra, begynte rulla åt min sida till. Jag skyndade undan, förskräckt, och påträffade snart mor och systrar, som kallade på mig med förtviflans rop. Då vände jag mig om. Bergraset hade afstannat, jätten Jehu syntes icke mera på sin klippmur, han hade störtat sig ned öfver vår stuga och betäckte med sin splittrade massa vår trädgård och större delen af vår betesmark. Då ropade min mor: Far! hvar är far?

Jag visste intet.

"O ve! då är han krossad under odjuret. Tag du vård om de små, så springer jag och ser om jag kan finna honom."

Det var mig omöjligt att se henne ensam ila fram bland de nedrasande klippstyckena. Jag satte derför småbarnen i förvar mellan ett par skyddande ängsvallar och sprang efter, kallande på min far. Efter en timmas fåfängt letande hörde vi slutligen ett svagt jemmerrop, och funno honom, dold mellan ett par klippstycken, med ett ben och en arm krossade.

Det dröjde länge innan vi kunde få någon hjelp från folket i de lägre granndälderna, och sedan fanns ingen läkare att tillgå. Allt nog: Skadan blef obotlig; våra sköna betesmarker voro öfvertäckta af stenblock och grus, tre af våra kor hade blifvit dödade af jätten, de tvänne andra måste säljas, och oss återstod endast att tigga vårt bröd.

Min mor, som hyste stor motvilja för detta yrke, hade velat söka arbete i staden och finna något hem der för min far och oss. Men han kunde ej fördraga tanken att ligga stilla och overksam och låta föda sig af andra. Han ville arbeta för sin familj genom att för barmhertiga menniskor oafbrutet framhålla sin olycka och bedja om deras hjelp. Detta lif var i sanning arbetsamt för både honom och mor, som följde honom med den minsta

af flickorna på armen och den andra vid handen. För mig, som endast hade åsnan att sköta, var det ett lif fullt af frihet och behag. Väl kunde det äfven haft sina frestelser; men, som sagdt, min far var skald, och han hade ett eget sätt att tala för mig och låta mig se allting i stort eller i skönt, samt att inge mig afsky för det fula och låga. Han lärde oss med sagor, visor och sinnebilder bättre än mången skolmästare, och utan att ha någon aning om a b c d hade dock både jag och systrarna inhemtat en hel del icke alldeles gagnlösa begrepp. Slutligen dog vår far af en förkylning; vi sörjde honom alla bittert, och med honom hade ock det kringirrande lifvet förlorat allt sitt behag.

Vi flyttade då till Pierrefitte, der mor snart fick arbete. Hon tog mig då afsides, visade mig en penningsumma, som min far insparat af sina allmosor, sade mig att hon ville dela den mellan sina barn, men att jag först borde lära mig ett yrke och sedan med mitt lilla arf sätta upp någon egen rörelse. Derpå gaf hon mig 100 francs att börja med. Jag sade gråtande farväl åt henne och mina systrar, och begaf mig derpå vid mina femton år ensam ut i verlden, med ett litet knyte med mina söndagskläder i handen, ledsen att lemna mina kära, men fast besluten att göra min pligt.

III.

Hittills har jag berättat *rätt och slätt*, som Maguelonne säger, men nu kommer det andra. Min mor hade gifvit mig anvisning på vänner och anhöriga, som torde kunna förhjelpa mig till ett hederligt yrke; men jag hade fått i mitt hufvud att jag skulle återse vår öfvergifna egendom med den krossade stugan och platsen der jag sett min far, stympad och bruten, kämpa mot jätten.

Jag gick således rätt på Mont-Aigu och befann mig, efter en mödosam vandring, i vår lilla fjelldal, som genom bergraset var lätt igenkänlig. Den tillhörde ännu oss. Det hade lika litet fallit oss in att sälja, som någon annan att köpa den. Den hade icke mera något värde. På sin höjd erbjöd den några dagars bete mellan de splittrade stenblocken, men det var ej tillräckligt att motsvara kostnaden af en ditflyttning.

Upprörd af sorgliga minnen stannade jag vid anblicken af den splittrade stenkolossen och upptändes af barnslig vrede: "Så får jag då ändtligen hämnas min far på dig, nedriga jätte!" utbrast jag, utom mig af förbittring, och troende mig igenkänna jättens

hufvud i ett väldigt stenblock, som öppnade sig liksom för att uppsluka jorden, instötte jag min jernskodda käpp i dess gap. Då — ni må tro mig eller ej — hörde jag en dof röst, som röt emot mig lik en underjordisk åska, spörjande: "är det du? hvad vill du mig?"

Jag blef rädd och sprang lång väg af fruktan för ett nytt bergras, men återkom efter en stund modigare, och började nu på allt sätt förödmjuka barbaren, utan att det tycktes bekomma honom det minsta.

"Alltid lika feg!" utbrast jag. "Väl an, så vill jag rulla dig ned i strömmen på det du må helt och hållet förgås!" Härmed anföll jag kolossen och ansträngde mig förgäfves att rubba honom ur sitt läge. Jag började då slunga andra stenar emot honom, för att på så sätt förgöra honom. Detta gaf mig åtminstone det nöjet att se att jätteklippan ej varit af någon hård stenart, utan att jag kunde tillfoga min fiende rätt djupa sår. Derefter uppsökte jag återstoderna af vår stuga, fann der till min öfverraskning ännu ett litet hörn, som kunde gifva skydd, och beslöt så att stanna der natten öfver. Trött och sorgsen lade jag mig ned, men ansträngningarne och den långa vandringen hade satt mitt blod i svallning; jag var dessutom ej van vid den gripande tystnaden här uppe i fjellen, afbruten blott af strömmarnes fall. Luften i min lilla fristad syntes mig tryckande; och sedan jag länge vändats satte jag mig hastigt upp, borttog en af stenarne, med hvilka jag tilltäppt ingången, och sträckte mig ut.

Men tänk er min förvåning då jag märkte att hela dälden förvandlats sedan månen gått upp. Der låg den nu helt grön och gräsbevuxen framför mig, och om ännu en och annan sten stack upp här och der, voro de ej större eller talrikare än en flock får. Jag blef så förvånad att jag lemnade mitt läger och gick ut, för att öfvertyga mig huruvida jag sett rätt. Jo i sanning — allt var som förr — trädgården, ängen, bergen, ja ända till jätten Jehu sjelf, som stod der, hög och orörlig, med armarne tryckta intill sig och hufvudet gömdt i molnen. Jag borde blifvit rädd vid den grymmes anblick, men, hur underligt det än kan tyckas, blef jag endast förbittrad. Min första rörelse var att taga upp en sten och kasta på honom. Den träffade. Ännu en; äfven den träffade och framlockade ur kolossen ett ihåligt ljud. Häraf ytterligare retad öfverhopade jag honom med stenkastning, tills det lyckades mig att träffa hans hufvud, hvilket föll och rullade ned för mina fötter. Jag höjde min käpp för att ytterligare miss-

handla det, men hejdades af ett ljud liknande ett torrt hånskratt. "Är det du ditt odjur, som skrattar på detta sätt!" utbrast jag förgrymmad och tog upp en ny sten, då på en gång hufvudet försvann, och, vid det jag såg upp, märkte jag att det hvilade som förut på jättens axlar. Då kom jag i riktigt raseri och började ånyo mina anfall, med den framgång att den mäktiga gestalten slutligen störtade. Men då först märkte jag hur vansinnig jag varit, ty nu var ängen åter försvunnen under de grusade massorna, och den uppgående solen visade mig dalen i samma bedröfliga skick som dagen förut.

Jag var så utmattad af den nattliga striden att jag sjönk till marken der jag stod, och somnade så tungt som hade jag sjelf varit en sten. Då jag vaknade och fann allting oförändradt, förstod jag att jag haft en elak dröm, och medan jag funderade på hvad den kunde betyda undersökte jag dalen närmare. Öfverallt massor af grus och sten, och dertill en öppen väg för is- och snömassorna banad genom jättens fall. Ingenting kunde väl vara mera afskräckande; men i trots häraf grodde i mitt sinne en och samma tanke: Jag ville hämnas min far, förödmjuka jätten och återeröfra från honom vårt fädernearf.

Allt under det jag vände denna tanke i mitt inre började jag plocka tillsamman stenar i en hög, med afsigt att röja ren en liten plats, vore den ock ej större än min egen kropp, för att kunna pröfva om jorden blifvit för mycket grusblandad att kunna återvinna sin forna bördighet. Till min förvåning fann jag gräset växande helt tätt, öfver allt der sten och grus ej alldeles öfvertäckt marken. Denna växtlighet var till och med alltför ymnig, enär det tjocka gräset af fukten drefs till förruttning. Vattnet, hvars aflopp blifvit afstängdt, bildade nämligen små pölar öfver allt. Jorden var lätt och fuktig så att jag kunde trycka handen djupt ned i densamma och försäkra mig om att den nu som alltid var en ypperlig mylla, som, endast den blef torrlagd medelst en förnuftig afledning af vattnet, måste bära rika skördar.

På en timme röjde jag en plats af ungefär 1 $^1/_2$ alns längd. Uppmuntrad af framgången fortsatte jag, och hade innan qvällen afröjt 9 fulla alnar. Väl var det icke den värst förhärjade delen af dalen; men likagodt! jag skulle nog komma tillrätta med den också, tänkte jag.

Hungern grep mig och jag begaf mig ned till den underliggande betesmarken, Maurydalen, som är beboelig nästan hela året

om. Och ehuru här var nytt folk och ingen kände mig, mottogs jag gästfritt af fader Bradat, förmannen för herdarne i dalen. Det var en riktig hedersgubbe och då jag bad honom att få betala för några dagars vistande hos honom, såg han på mig förvånad och frågade: "tänker du då söka arbete bland oss? Stackars gosse, det är fåfängt. Vi äro tillräckligt många för hjordarnes skötsel och kunna ej använda dig."

Jag sade honom att jag redan hade arbete, samt dessutom ett litet arf att vänta, och frågade om han nånsin hört talas om Miquelon.

"Ja visst", svarade han, "det namnet må väl vara kändt här, eftersom fjelldalen deruppe, som förr lärer ha kallats gröndal, fått namn af Miquelons dal, sedan olyckan kom öfver den stackars mannen."

"Välan! Den stackars mannen var min far, och den förhärjade fjelldalen är min egendom. Jag är uppfödd der och ville återse min hembygd. Hela förliden natt tillbragte jag deruppe och skulle gerna vilja återvända dit i morgon, kanske äfven i öfvermorgon."

"Om det är på det viset", återtog gubben, "skall du stanna hos mig veckan ut, och längre om du vill; och om betalning nämna vi aldrig ett ord, ty det är jag, som är din gäldenär."

"Hvad menar ni med det, fader Bradat?"

"Jo, se, saken är den, att jag ofta betat min hjord i din dal utan att ha rättighet dertill. Men jag tänkte som så, att det var skada på grässmulorna, som växte deruppe för ingen, och skulle egaren en gång komma och kräfva mig, var det lätt att ge honom ersättning. Stanna du derför hos mig och låt mig på det sättet betala min skuld."

Sagdt och gjordt. Han gaf mig plats vid sin gryta och på sin bädd, jag sof som en stock ända till gryningen och begaf mig då åter upp i min dal.

Den dagen arbetade jag endast med tanken, i det jag ville försöka beräkna hur många timmar jag skulle behöfva för att rödja af dalen. Om jag då som nu kunnat sätta upp mina beräkningar på papperet, så hade försöket väl icke varit så alldeles tokigt. Imellertid bar jag mig ej så illa åt ändå, och kom slutligen till det resultat, att det lättare arbetet skulle kräfva minst två år, arbetstiden räknad till blott fem månader, eftersom snö och is hindra den öfriga delen af året. Sedan gällde det att be-

räkna tiden för det svårare arbetet, och till det ändamålet måste jag först pröfva det.

Jag lånade derför följande dag ett jernspett af min värd och började anfallet mot de större stenblocken. De utgjordes af en temligen lös kalksten. Jag kände mig stolt att kunna sålunda bit för bit slå sönder jättens lemmar, och innan qvällen kom, hade jag platsen fri. Jag var dock nu så trött att jag beslöt stanna deruppe öfver natten, och åter börja arbetet tidigt nästa morgon.

Knappast hade jag somnat förr än jag väcktes af jätten, som denna gången vandrade obesvärad fram och tillbaka. Jag tittade ut; der låg ånyo hela dälden afröjd och betäckt af den herrligaste grönska. Det var ännu ej natt; aftonrodnaden glänste svagt och snötopparne skimrade rosenröda mot den blå himlen. Jag satte mig nu att beskåda min erkefiende, under hvars steg jorden svigtade. Han tycktes icke märka mig, och varnad af erfarenheten höll jag mig helt stilla, i hopp att han skulle gå sin väg af sig sjelf, då jag väl kunde förstå att han borde vara utledsen vid mina oafbrutna anfall på hans värda person.

Han försökte det verkligen, men i stället att taga en omväg, som skulle ledt honom till målet, ville han gå samma väg upp, som han en gång störtat utför; men knappast hade han tagit ett par omätliga klef, förr än han föll på näsan. Jag var ögonblickligen vid hans sida, färdig att åter börja håna honom, spottande honom i ansigtet och stickande honom med spettet.

"Kan du då inte lemna mig i fred, lille pytt?" utbrast han vresigt. "Här ligger jag ju riktigt bra. Och ville du bara hjelpa mig, så att jag komme på ryggen, skulle jag kunna sofva här till domedagsotte."

"Hjelpa dig, jag! Du ser väl att jag icke förmår lyfta ett af dina finger en gång", sade jag skrattande, i det jag slog med käppen på den vidunderliga näfven, hvarmed jätten i fallet gripit om ett klippblock. I det samma vände han sig och sträckte emot mig sitt omätliga gap, kringvuxet med gråhvit laf. Jag stötte min käpp i det gapande djupet, då i detsamma en svag stämma derinifrån klagade: "elake gosse, hvarför sliter du sönder min väf?"

"Hvem är du?" frågade jag och drog försigtigt ut käppen.

"Jag är en liten spindel. Jag har lefvat hela mitt lif här i mossan; jag har min bostad här, jag arbetar, jag spinner, jag jagar, hvarföre stör du mig?"

"Hm!" tänkte jag. "Om den der lilla spindeln lefvat hela sin tid i sjelfva gapet på jätten, utan att ha något ondt af hans nycker, hvarför skulle ej också jag kunna lugnt slå mig ned vid hans sida, utan att förjaga honom."

"Gör mig bara en god bädd och jag lofvar att hålla mig stilla", brummade jätten.

"Åh hå!" skrattade jag, "herrn vill att man skall bädda åt honom; det skall väl vara med dunbolstrar det!"

"Sand, är onekligen bäst", svarade en menniskoröst bredvid mig! — "Det är utan fråga det klokaste att lägga honom der såsom en vall mot ismassorna. Att flytta honom tillbaka dit, hvarifrån han kom, låter sig icke göra, och att förflytta honom på annat sätt, har du ej rättighet till."

"Och hvem skulle hindra mig?"

"Lagen. Om du gör dig af med din fiende och kastar honom på dina grannar, blir du straffad."

"Men om jag störtar honom i afgrunden?"

"Vi ha inga afgrunder här, som icke äro någons tillhörighet; och du vet att i botten af hvar och en sådan löper en ström som utgör allmän egendom och som du icke har rättighet att hvarken dämma eller afleda. Du måste alltså behålla din jätte, och som den der bergsluttningen tillhör dig, är det dit du bör bära honom, sten för sten. På det sättet skall han bli dig till nytta i stället för skada."

Jag ämnade just svara, då på en gång mina ögon öppnades och jag märkte att jag befann mig framför spiseln i fader Bradats koja och att det var han som talat med mig.

"Se så, min gosse! Du pratar som om du drömde med öppna ögon; men dina tankar äro icke så dumma som de låta. Du har dröjt länge, men jag har suttit uppe och väntat på dig, kom derför och ät så skola vi språka sedan."

Jag visste ännu ej rätt hur jag hade det, men skämdes för att säga något, och efter måltiden återtogo vi samtalet.

Fader Bradat började med att slå ned mina barnsliga illusioner. Att jag ensam skulle kunna företaga ett sådant verk, som att "sten för sten" flytta jätten dit, der han kunde gagna i stället att skada, det förklarade han vara en ren galenskap. Men med ett dussin medhjelpare under tvänne somrar skulle det kanske låta sig göra.

"Men dessutom", tillade fader Bradat, "måste man göra borrhål och spränga sönder de större klippblocken."

"Det vore just i min smak", inföll jag, "några duktiga sprängsatser i buken på kanaljen, det skulle sätta fötter under honom."

"Ja visst; men de söndersprängda stenarne blifva dock qvar, och dem får du använda att lägga en väg med. Allt det der kostar dock pengar må du tro. Är du rik min gosse?"

"Jag har jemt 100 francs."

Fader Bradat gaf till ett gapskratt och påstod att det skulle gå åt minst 10 gånger så mycket, och då jag sade honom att jag hade ungefär en sådan summa att vänta, bad han mig uppskjuta företaget tills den utföll.

"Ni anser det då icke vara en ren galenskap af mig, att söka återbörda min arfvejord från den gemena jätten."

"Hm!" fnös fader Bradat. "Jorden är i sig någonting godt och heligt; och eger man ett stycke deraf är det hårdt att afstå det. Vår Herre tycker icke om att man öfverger sin modertorfva så vidt det är möjligt att undanrycka den frostens och fjellets makt."

"Det vill säga de onda andarnes", inföll jag. "Ja, jag säger er, fader Bradat, att det grymma odjuret, som förderfvat min far, krossat mitt barndomshem och bragt oss alla till tiggarstafven, och som ligger der nu, den vettlösa besten! och sofver sin tunga sömn på vår äng, jag säger er, han skall bort! Mitt hat skulle fräta bort honom, om ej mina händer förmådde jaga honom på flykten. Och skulle det också en dag visa sig att vinsten ej motsvarat mödan, så — hvad mer! Jag har hatat honom i sju runda år och då må jag väl offra ännu sju år till, för att straffa och förgöra honom."

"Du är mig en lustig pojke", inföll min värd. "Men jag tycker inte illa om tocke-der hos ungdomen. Det visar att du har mod och ihärdighet. Kunde jag hjelpa dig, gjorde jag det gerna, men jag är för fattig och för gammal."

På ett sätt, menade jag, kunde han dock hjelpa mig, och det vore genom att låta mig köpa hans jernspett.

"Det må du gerna taga för intet", förklarade han. "Jag behöfver det icke. Det är tungt, och du kan gerna lemna det deruppe. Menniskorna här äro alltför rädda för jätten, att de skulle våga sig dit upp nattetid för att taga bort någonting."

"Åh hå! Man vet således att han är uppe och går om nättterna!"

"Så påstås det, men intet tror jag på tocket. Jag har varit med i Algier, och när man vant sig att höra kanonernas dån utan fruktan, så faller det en icke in att vara rädd för några stenblock."

"Icke är jag heller rädd, kära far, men jag är alldeles säker om att jätten är en förstenad satan, och derför har jag föresatt mig att bekriga honom, likasom ni bekrigade beduinerna."

"Godt! godt", brummade den gamle herden. "Du må ha dina tankar för dig. Nu är det tid att gå till kojs."

Följande dag följde han med mig upp till min dal, och när han noga undersökt den, förklarade han att dess afrödjande skulle fordra tio gånger mera arbete än han antagit, och dessutom mycket krut till sprängning. Han afrådde mig derför allvarligt från företaget, påstående att det skulle kosta mig allt hvad jag egde, och icke gifva mig någon ersättning.

Jag invände att min far plägade säga att det var den yppersta betesmarken i hela trakten.

Han medgaf det, och trodde att med en summa, dubbelt så stor som den jag hade att förfoga öfver, företaget kunde löna sig; dock fortfor han att på det bestämdaste afråda mig derifrån. Men, tillade han, hvad är det som står inristadt der på stenen?

Det var de tecken, med hvilka jag beräknat det blifvande arbetet, och jag sade honom det.

Han begrep då att jag hvarken kunde läsa eller skrifva, och erbjöd sig att lära mig det. Jag tackade och begagnade mig flitigt af hans hjelp, dock utan att låta afhålla mig från mina framtidsplaner. Gubben gycklade med mig, då jag började tala om jätten; de öfriga herdarne förespådde att det skulle gå med mig som med andra, hvilka börjat dylika företag; hvad jag arbetat under dagen skulle bergtomtarne omintetgöra under natten.

Jag fullföljde imellertid mitt företag. Fader Bradat hyste och födde mig mot förmånen att kunna beta sina getter i min dal, och gossen, som vallade dem, roade sig med att uppföra ett skydd mot regnet för sig och mig af stenar och ris, der jag äfven flera gånger tillbragte natten, för att stärka mitt mod.

IV.

Hvarje gång jag sof deruppe såg jag jätten och för hvarje gång blef han mer och mer orolig. Det var klart att han kände sig förföljd och sökte komma undan. Härvid bar han sig dock så enfaldigt åt att jag ej kunde underlåta att alltimellanåt ge honom en duktig "sitt opp", hvilket alltid hade till följd att han störtade öfver ända och på nytt förhärjade dalen. Jag fann då att det var bäst att ej låtsa om hans dumheter och somnade

sedan lugnt vid ljudet af hans haltande steg. Han blef nämligen allt mera halt för hvarje gång han uppenbarade sig, och jag insåg att det klokaste jag kunde göra var att fortfarande söka slå undan fötterna på honom. Att med våld drifva honom på flykten var tydligen omöjligt; endast stycke för stycke kunde jag hoppas att småningom förflytta honom dit jag ville.

I trenne månader fortsatte jag dessa arbeten, blef stark som en ungtjur och hade snart inhemtat så mycket af läskonsten att jag kunde förstå det lästa. Fader Bradat, som icke begrep alla ord och tankar en bok innehöll, förvånade sig mycket att höra mig, med minne af min fars muntliga lärdomar, förklara dem, och slutligen började han och hans herdar anse mig för en förklädd lärd, och upphörde att blanda sig i mina förehafvanden.

Jag beslöt då att göra ett försök att påskynda mitt arbete, skaffade mig några skålpund krut från närmaste stad, anlade en liten mina såsom jag sett bergspräng̈are göra, laddade den och fyrade af. Allt aflopp lyckligt, ehuru ej utan fara. Herr Jehus gap klöfs ända till öronen, och jätteansigtet förvreds härigenom till ett så löjligt grin, att jag brast i gapskratt. Snart märkte jag dock en myrstack, som blifvit skadad, och hvars innevånare, långt ifrån att låta skrämma sig att öfverge sitt gamla hem, samlades, tydligen för att rådslå och öfverlägga, hvarefter de alla ögonblickligen började arbeta hvar på sitt håll för att bota skadan. — "Små kryp!" utbrast jag, "hvilken lexa gifven J mig ej! Troget och uthålligt, likasom J, vill också jag arbeta för de mina, och rädda vårt hem undan förstörelsen."

Fast i mitt beslut lemnade jag vid vinterns inbrott fader Bradat, uppsökte min mor och omtalade för henne huru jag tillbringat den förflutna tiden samt hvad jag hoppades af framtiden. Hon blef på en gång rörd och förskräckt, och besvor mig att icke uppoffra allt hvad jag egde på ett så oförnuftigt företag. Hon gladde sig dock åt att jag lärt läsa, och för att icke onödigtvis oroa henne talade jag ej vidare om mina planer, utan lemnade henne för att för vintern söka plats vid marmorbrotten i trakten af Lourdes. Man använde mig här blott som handtlangare, men jag följde ingeniörernas åtgöranden med uppmärksamt öga, och sökte göra mig reda för hela gången af arbetet.

Så snart våren kom, återvände jag till min mor, skaffade mig alla nödiga verktyg och erhöll hennes löfte att lemna mig ännu 100 francs, om det skulle visa sig, att de första ej blifvit utan all nytta använda.

I Lourdes hade jag vidtalat tvänne gossar af min ålder, att vara mig behjelpliga med mitt arbete; vi uppförde en hydda åt oss, gjorde upp med Fader Bradat, att skaffa oss lifsmedel, och grepo derpå verket an med gladt hjerta. Så länge det endast gällde att spränga de stora klippblocken gick allt förträffligt; men när det kom till det simpla arbetet att sammanplocka och i skottkärra bortföra stenen, ledsnade mina vänner. De voro dessutom slättfolk, och ensligheten uppe bland fjellen tryckte dem. Ljudet af de fallande strömmarne, som för mig var den skönaste musik, föreföll dem entonigt och tröttande, och slutligen märkte jag att mitt myckna tal om jätten och hans uppenbarelser, gripit deras inbillning. De fruktade att han också skulle visa sig för dem och straffa dem för att de störde hans sömn; de sökte afråda mig från företaget, och när det ej lyckades dem, lemnade de mig, för att återgå till sina vanliga sysselsättningar i slättbygden.

Jag skaffade mig nya medarbetare, men äfven de lemnade mig efter någon tid, förklarande mitt företag vanvettigt.

För första gången kände jag mitt mod svigta. Jag kunde ej somna den följande natten, men såg jätten, kraftfullare och mera lefvande än någonsin, sitta på ett af de söndersprängda klippblocken, omgifven af de öfriga, lik en vidunderlig herde omgifven af en elefanthjord. Jag klättrade med svårighet upp på hans knä, sträckte mig upp och — gaf honom ett slag på örat.

"Pojkherde!" brummade han, "gå du och sök dig en annan betesmark; denna förblir min, och fåren, som du gifvit mig" — här visade han på de sprängda stenblocken — "tänker jag valla här till tidens ända."

"Det är hvad vi få se!" gentog jag. "Du tror dig hafva besegrat mig derför att jag blifvit lemnad ensam; men du skall bli varse hvad en man förmår, äfven utan hjelp."

Följande dag anföll jag stenmassorna med en sådan ifver, att jätten, när tvänne veckor förgått, ej egde qvar ett enda af sina får, och i förbittringen häröfver tog ett stort steg i riktningen af den plats der jag föresatt mig att lägga honom.

Ett besök af min mor och mina systrar gjorde ett välkommet afbrott i mina ansträngningar. Jag hade helt och hållet afröjt platsen närmast omkring den gamla stugan, afledt vattnet i en liten rännil, der gräs och blommor vackert afspeglade sig, samt upprest ett stenkors till minne af den döde. Min mor blef rörd af dessa den sonliga ömhetens omsorger, och fröjdade sig åt den grönskande platsen; men då hon närmare beså hvad som återstod

att göra, för att återvinna vår egendom, slöt också hon med att på det bestämdaste afråda mig från arbetets fortsättande. "Bättre då", förklarade hon, "att få litet betaldt för den smula bete som finnes, och söka din framtida utkomst i ett säkert yrke."

Jag ville icke gifva vika; min mor blef missnöjd, men Maguelonne, som redan var stora flickan, stod på min sida, och Myrtile sprang omkring, jublande af en glädje, som hon sjelf ej förstod.

Vi åto vår enkla måltid tillsammans vid ruinen af vårt forna hem, i en stämning, midt emellan sorg och glädje. Min mor lemnade mig utan att vilja gifva något bestämdt löfte om hjelp, men utan att nännas blanda sina smekningar med förebråelser. Jag fortsatte arbetet hela sommaren med oförminskad ifver, utan att unna mig någon annan hvila än den att läsa i några af de gamla böcker jag funnit, jemte en del nyttiga verktyg, i min fars kista, som jag påträffat oskadad under ett tjockt lager af grus. Ofta slöt jag läsningen midt i en trollsaga, som jag tyckte mig sjelf fortsätta, då jag återtog arbetet, eldad till nya ansträngningar af de hjeltebragder, om hvilka jag nyss läst. Aftnarne använde jag till att öfva mig i räkning och skrifning, och snart kom jag så långt att jag kunde på papperet uppsätta beräkningen öfver mitt återstående arbete. Svårigheterna blefvo mig härigenom allt klarare, men i mån deraf växte mitt mod. Det skulle fordra åratal; men hvad mer! Jag var ung och hade framtiden för mig. Jätten var nu redan så sönderhackad, att han icke ens gjorde något försök att samla sina benknotor och begifva sig upp att gå. Han lät mig således sofva lugnt, utom att jag då och då hörde honom råma lik en oxe som leds på betet. Jag befallde honom då tiga och han lydde, väl vetande att han numera var hel och hållen i min makt.

Följande vinter använde jag på samma sätt som den föregående, men med större fördel. Jag var nu sjutton år, men stark som en fullvuxen karl och erhöll dagslön som en sådan. Dessutom hade jag den lyckan att vinna en af de ledande ingeniörernas bevågenhet; han såg att jag dugde till annat än handtlangare, pröfvade mig först med smärre uppdrag och anförtrodde mig sedan svårare arbeten, af hvilka jag lärde mycket. Vid vårtiden lemnade han trakten och ville tagit mig med sig, i akt och mening att skaffa mig en fördelaktig anställning, men ingenting kunde förmå mig att öfvergifva min fjelldal. Så snart snömassorna smält återvände jag också dit.

V.

Slutligen var allt det tyngsta arbetet undangjordt och det återstod endast att med skottkära bortföra sten och grus. Det var det lättaste men också tråkigaste arbetet. Jag höll på härmed hela den sommaren och den följande, och ännu en till. Ändtligen efter fem års förlopp såg jag en vacker afton jättens stympade kropp, förflyttad till den i djupa remnor klufna sidosluttningen af fjellet der den bildade en vall mot glaciererna och de grusmassor de medförde, hvilka senare, då de stannade, mot ett fast stöd skulle yttermera förstärka skyddsmuren. Min äng, som jag småningom afdikat med stensatta rännilar, hvilka förde det öfverflödiga vattnet i riktning mot den nedanför löpande strömmen, prunkade utan gödning, i den herrligaste grönska. Fader Bradat fick ej längre der beta sina getter, ty jag hade redan under andra året af mitt arbete planterat en mängd unga bokar i stället för de, som vid bergraset blifvit förstörda, och dessa mina unga undersåter voro redan starka och lummiga. Dag för dag hade jag också uppryckt ljung och annat ogräs, som inkräktat på den goda jorden, brännt dem och på samma gång svedt bort mossan. Jag hade nu hunnit till min sista skottkärra, det var kanske den fyratusende i ordningen, men stannade hastigt och lemnade den qvar på platsen, då det föll mig in att ge Maguelonne det nöjet att föra bort den och dermed hafva lagt sista handen vid mitt arbete.

Derefter föll jag på knä och tackade Gud i en brinnande bön för att han gifvit mod och helsa till att utföra ett verk, som man påstått skulle taga en mans hela lifslängd. Jag var nu icke mer än tjugoett år, just inträdd i myndighetsåldern, och verket var fullbordadt. Jag hade hela mannaåldern framför mig för att bruka och njuta af min lycka.

Solen gick ned i en gloria af guldstrålar och purpurmoln; det var som om ett stort gudomligt öga blickat ned och smålett emot mig. Snön på fjelltopparne lyste som diamanter, strömmen sjöng lik en korus af alfer; en svag vind böjde blomstren, som tycktes mig kyssa min jord. Odjuret, som plågat mig så mycket, var för alltid tystnadt. Han hade icke ens qvar formen af jätte. Till en del redan öfvertäckt af grönska, mossa och klängväxter, var han icke mera ful; inom kort skulle man icke ens kunna upptäcka hans tillvaro.

Jag kände mig så lycklig att jag erfor ett behof af att förlåta honom. — "Sof nu, utbrast jag, sof i ro, natt och dag! Jag skall icke mera störa dig. Den dåliga anden inom dig är öfvervunnen, jag förbjuder honom att återkomma. Jag har löst dig ifrån honom genom att tvinga dig att göra nytta. Må åskan skona dig och må snön blifva dig lätt!"

Jag tyckte mig höra ett susande längs med vallen; det lät som en lång suck af undergifvenhet. Det var sista gången jag hörde honom och jag har sedan aldrig sett honom annorlunda än han nu är.

Följande morgon förberedde jag den lilla fest, som jag länge haft i sinnet. Först inbjöd jag fader Bradat med sina gossar att infinna sig hos mig vid middagstiden och medtaga sin boskap, hvilken jag ville gifva förstlingen af mitt bete. Derefter skyndade jag till Pierre-Fitte att hemta mor och systrarna.

I flygande fart berättade jag för dem att mitt verk var fullbordadt, att jag nu skulle använda det lilla arf min mor sparat åt mig, till inköp af kreatur och till uppförande af ett ordentligt boningshus; att vi alla skulle bo der tillsammans, och dela ljuft och ledt med hvarann. Derpå tog jag dem med mig, förklarande under vägen att jag icke ansåg mitt arbete riktigt fullbordadt förr än min mor satt, hvad vi kalla, kronan på verket.

När de kommo in i vår lilla dal var det som hade de drömt. Från en i hast upptänd eld steg en svag blå rök. Fader Bradat med några hustrur och flickor, som jag under vägen tillsagt, beredde måltiden. Kreaturen gingo kringspridda på ängen och anföllo den med stor ifver, likasom för att intyga gräsets godhet. Gossarne dukade bordet och sammansatte stolar af trästubbar — allt festligt smyckadt med löf och blommor. Fader Bradat hade öfverraskat mig med att anskaffa en spelman, och efter slutad måltid togo vi oss en lustig sväng. Gråtande af glädje upphissade derefter min mor blomsterkronan, sinnebilden af verkets lyckliga fullbordan, på en för ändamålet upprest stång, och Maguelonne dansade bort med den sista skottkärran, som hon leende tömde på stenvallen.

Året derpå hade vi allt färdigt såsom ni nu ser det, och vi trifvas här så väl att det alltid är med saknad vi se snötiden nalkas, som tvingar oss att flytta till staden. Endast min mor, den arbetsamma själen, som tycker sig här uppe ej hafva nog att göra, tillbringar äfven större delen af sommaren i Pierre-Fitte, der hon är mycket anlitad för att tvätta och stryka de badande

damernas fina toiletter. Här uppe ha vi det förträffligt. Jagt och fiske finnas i öfverflöd. När Nalle någon gång gör oss ett besök, helsas han med ett honnörskott, och införes derefter artigt i vist-huset. Herr Gråben var visserligen i början något närgången, men har fått alltför stark näsbränna att ofta våga sig fram. Hvarje höst säljer jag mina kor så välfödda och vackra att det är en glädje att se dem, och hvarje vår köper jag magra i deras ställe. Med nästa år kan jag fördubbla antalet af mina kreatur, det vill säga mitt rörelsekapital. — — — — —

— — — — — — — — — — — — — —

Och nu är det slut på min historia, kära herre, tillade Miquelon. Om ni funnit den tråkig så får ni ursäkta; ty, ser ni, jag har varit liksom litet försagd, först af fruktan att ni icke skulle taga den på allvar, och sedan just af det allvar, hvarmed ni åhörde den.

Jag tackade honom, sägande: Jag vore frestad att önska dig ett större fält för din verksamhet; men, när allt kommer omkring, hvad äro vi väl alla, på olika områden, annat än stenbrytare, mer och mindre starka och tåliga. Den, som likt dig återeröfrat sin egendom från förstörelsen, är ingen vanlig menniska; men mer än denna bonde-seghet, som af ingenting låter afskräcka sig, och som är all aktning värd, gläder mig dock att se den sonliga kärleken till jorden, och kampen för hennes fruktbargörande, sålunda fattad såsom en mensklig pligt.

Miquelon strålade till vid dessa ord, och vi sutto sedan länge samspråkande som gamla vänner. Följande dag gjorde jag en botanisk utflygt i trakten, åtföljd af Miquelon, hvilken, likasom de flesta bergsboer, som hafva beröring med turister och vetenskapsamatörer, var litet naturkunnig.

Han berättade mig huru man uppe bland bergen samtidigt har frukt och blommor tillhörande olika årstider. I djupet af dalarne råder sommarens eller höstens växtlighet, halfvägs uppåt börjar våren, och högst upp finner man de växter, som marssolen vanligen framlockar. — "Det samma", fortfor han, "gäller om ljus och luft. Under en enda dags vandring ha vi sett den yppiga sommarsolen glänsa öfver sjöarne, höstdimman sväfva kring fjelldalarna, och vinterns majestät utsträcka sitt välde öfver de snötäckta bergspetsarne. En sådan rikedom kan väl vara värd sex månaders landsflykt på slättlandet. Det är den, som lärt oss att älska våra berg och förlåta deras grymhet att jaga bort

oss år efter år. Vi förstå, att de tillhöra en makt, som är för mer än vi."

Miquelon bad mig taga in hos honom äfven i Pierre-Fitte. Jag ville ej begagna mig af hans gästfrihet, då han icke tillät mig att på något sätt återgälda den.

"Bah!" utbrast han, "ni har gjort mer för mig, än ni tror. Kom ihåg era ord till min far: 'låt icke den gossen tigga längre; han har något i sina ögon, som säger att han duger till det som bättre är.' Jag lade era ord på hjertat, och hvem vet om det ej är er jag har att tacka för att det blifvit folk af mig!"

32. Kyrkomötet och vigselakten.

Vi hade redan fattat pennan, för att yttra några ord med anledning af det nu afslutade kyrkomötets beslut att ur vigselakten borttaga uppmaningen till mannen att *ära* sin hustru, samt att, ifråga om hustruns förbindelser, utbyta ordet *tillgifvenhet* mot *undergifvenhet*, då vi från en insändare, som tecknar sig "lekman", erhöllo en uppsats i samma ämne. Ehuru det ej tillåts oss att begagna densamma, med mindre den ordagrannt återgafs, och ehuru den uddhvassa lansen ej är vårt vapen, hafva vi med tacksamhet emottagit anbudet, enär vi i allt väsendtligt äro öfverens med insändaren, och anmärkningarne, framställda af den part, hvars förmenta fördel kyrkomötets beslut förmodligen afser, få ytterligare betydelse och kraft.

Vi återgifva således ord för ord den oss benäget tillsända uppsatsen:

"En medlem af den svenska kyrkan, och henne varmt tillgifven, såväl genom kära barndomsminnen som af innerlig öfvertygelse, har icke kunnat motstå att med några ord tolka sina känslor med anledning af kyrkomötets allt annat än lyckliga ändringar af handbokens inledning till vigselakten. "Tidskrift för Hemmet" synes honom inom pressen vara det värdigaste forum för denna fråga; dock anhåller han, att de anmärkningar han härmed tar sig friheten insända måtte antingen oförändrade införas, eller också helt och hållet förkastas.

Beklagligen har insändaren mer än en gång nödgats erkänna befogenheten af en ej sällan hörd klagan, att kyrkans aktnings-

värda målsmän gjort sig skyldiga till en skef uppfattning af tidens kraf, och visat brist på vidgade åsigter, hvarigenom blicken förmörkats och handlingen gått i en retrograd riktning. Att i förevarande fall så synes hafva skett, är så mycket mer oroande, som felsteget kan störa den nu mer än någonsin behöfliga sammanhållningen och lugnet inom kyrkan. De lärde och vördade fädren böra ej illa upptaga, att några frimodiga men välmenande ord i frågan här uttalas, när afsigten ej är någon annan, än att om möjligt förekomma ytterligare remnor i den byggnad vi kalla *kyrkan*, hvilken vi alla vilja se stark och odelad.

Må det tillåtas att först fråga om icke bibeln, om ej dess oförtydbara ord böra såsom vägledare tillerkännas en större auktoritet, än det som säges tillhöra den "liturgiska stilen"; eller om icke nya testamentet hädanefter såsom hittills är den enda rätta skalan för uppmätningen af hvad som är en sann "kristlig kärna?"*) Svaret kan förvisst ej blifva mer än ett, och om så är, om det måste blifva jakande, huru lösa och ohållbara äro ej då de skäl, som inom kyrkomötet åberopades för dess beslut, att ur inledningen till vigselakten utstryka mannens pligt att *ära* sin hustru, och att, i talet om hustruns pligter, bortbyta det sköna ordet *tillgifvenhet* mot "undergifvenhet", likasom meningen vore, att till ett asiatiskt begrepp förvända en länge häfdad, och af bibeln auktoriserad uppfattning af äktenskapet. Är det svårt att fatta huru någon välsignelse skall kunna komma af en lära, som medgifver att mannen må till hustru äkta en qvinna han icke ärar, och i konseqvens dermed tillsäger hustrun, att hon skall med slafvinnans kärlek fästa sig vid mannen, så bör det dock för hvar och en vara klart, att man nu dekreterat satser, som icke kunna undgå att kännas anstötliga och sårande, äfven för mindre ömtåliga hjertan än qvinnans. Utan afsigt har denna ändring i handboken naturligtvis icke tillkommit; kärlekens prägel bär den icke; hvad annat ådagalägger den då, om ej ett vilseledt nit, som tror sig kunna bota ett ondt med ett värre, eller en torrförnuftig välmening, som vill stäfja "ett visst sjelfsvåld" — hvilket dock i en sjuk inbillning torde fått större dimensioner än i verkligheten — med att vända ryggen åt det bildade samhällets grundsatser, och till österländningens hårda råhet neddraga det svenska äktenskapet. Ett sådant tilltag lägger blott hyende under "ett visst sjelfsvåld"; men något välgörande botemedel blir det icke.

*) Se referatet i Stockholms Dagblad af den 2:dra Oktober.

Hur löser bibeln denna fråga? Denna heliga skrift tillsäger ju mannen tydligt och bestämdt, att hustrun "*skall gifvas sin ära*" *) När det i bibeln anbefalles oss att bemöta hvarandra "*med inbördes heder*" **), icke bör det så förstås, att dermed afsåges endast sammanlefnaden männen emellan. Finge dessa bud gälla såsom sig bör, och vid vigselakten fortfarande uttalas, skulle ordet "undergifvenhet" ha erhållit en mildare betydelse än nu blir fallet, när kyrkomötets ändringar sammanställas med hvarandra. Icke heller bör det förbises, hvilken skillnad det är, och huru olika det måste kännas, särdeles för den grannlaga qvinnan, emellan att bortstryka ord, som länge stått att läsa och fyllt hennes hjerta med glädje, emot frånvaron af dessa ord, om de i handboken aldrig hade varit nedskrifna. Hård måste den man vara, som häri ej finner en väsendtlig skillnad.

Hvad som egentligen menades med "ett visst sjelfsvåld", hvilket genom vigselceremonielets ändring skulle hämmas, kan endast den som fällde uttrycket förklara; men så mycket vet man, och det intygas af hundradetals polis- och domstolsprotokoll, att det är mannen mer än qvinnan, som gör sig skyldig till sjelfsvåld, hvarföre det förefaller minst sagdt besynnerligt, att endast qvinnan skulle blifva föremål för vigselordens skärpning.

Slutligen till en annan ej mindre vigtig sida af frågan. I dessa tider bör kyrkan vara varsam med sina vänner. Finner qvinnan ej hos *statskyrkan* den värme hvaraf hon har behof — vändes hennes brinnande kärlek till kallsinnighet och misstro — så äfventyras mer än den "liturgiska stilen" kan uppväga. Blir kyrkans ceremoniel för henne anstötligt, känner hon sig förorättad och sårad, — hvem kan beräkna följderna? Hennes inflytande som maka, moder och syster är oberäkneligt, och hvad hon uträttat i Ordets tjenst veta vi äfven. Den sista vid korset och den första vid grafven, var hon sedermera den främsta, trofastaste och ståndaktigaste bland martyrerna. Och den dag som nu skrifves är hon kyrkans kanske starkaste stöd. Historien är hennes vittnesbörd att hon för sin tro kämpat, lidit och försakat med mer än manlig ståndaktighet; och med egna ögon kunna vi se, att om hon ej funnes ibland de församlade, skulle månget heligt rum bli bedröfligt tomt. En hård, andefattig formalism har i alla tider förmått mycket, och gör så än.

Lekman.

*) I den tyska bibeln heter det att mannen skall hålla hustrun "*in Ehren*", och i den engelska att mannen skall gifva "*honour unto the wife*". Petr. 1: 3, 7.
**) Rom. 12: 10.

33. Slöjdnyheter.

Vi hafva nyligen från olika delar af vårt land hört berättas drag ur den svenska qvinnoslöjdens historia, som förtjena att bevaras, och vi återgifva dem här ur minnet under den samfälda benämningen

"Qvinliga slöjdstugor".

Den förste berättaren var den för allmogeslöjdens befrämjande så verksamme Herr Ahlborn.

"Jag hade hållit ett föredrag i närheten af Kalmar", berättade han. "Mötet var talrikt besökt och man hade sagt mig att bland åhörarne befanns en bondflicka, som egnat sig åt en för qvinnor ovanlig slöjd. Efter föredragets slut sökte jag få reda på henne, men förgäfves. Hon hade tre mil att gå hem i mörka qvällen, och hade derför måst gifva sig åstad, innan mötet var afslutadt. Jag fick dock veta hvar hennes bostad låg, och ställde följande dag min kosa åt samma håll, fast besluten att uppsöka min slöjderska.

Det var en vacker, solig sommarmorgon. Sedan jag lemnat den rika slättbygden förde vägen genom en vacker skogbevuxen trakt utmed den ståtliga Emån. Den motsatta stranden höjde sig småningom och antog ett mera vildt lynne, under det solen spelade klart och varmt öfver det nedanför rinnande vattendraget. Slutligen tog vägen på en smal bro likasom ett språng öfver strömmen och klättrade djerft uppför skogsbranten, från hvars topp en liten stuga blickade ned på de vägfarande med trotsig uppsyn. Lemnande vagnen skyndade jag upp, öppnade stugudörren och steg dristigt in, som man gör i den svenska bygden, utan att klappa på eller be om lof. I stugan reste sig vid mitt oväntade inträde en skröplig gammal man, som med darrande händer sysslade med en yxa och några trästycken. Vid min fråga efter hans dotter och hennes yrke syntes han halft förlägen. "Ja, ser herrn", sade han med ursäktande ton, "då hustru min, Gud fröjde själen! aldrig gaf mig annat än jenter, så vardt jag ju tvungen att lära dem yrket. För det är nu så, att jag liksom haft namn för att vara den bäste finslöjdaren här på trakten, och det namnet ville jag skulle lefva efter mig. Och så vardt jag gammal, och så — — —"

Jag försäkrade gubben att han alls icke behöfde skämmas för att ha lärt sin dotter ett hederligt yrke, att jag tvärtom hört henne allmänt berömmas, och just kommit för att se henne och hennes arbeten.

Glad och förvånad stapplade gubben öfver golfvet och öppnade dörren till kammaren innanför. Här framställde sig nu för mina ögon den vackra och glädjande synen af en qvinlig slöjdstuga. Närmast dörren stod en ung flicka med yxa i hand och högg utaf hvitt, finhyfladt trä ett "ämne". Vid spiseln satt en annan flicka och spann så flitigt att hon ej märkte vårt inträde, och vid fönstret stod en medelålders qvinna i fullt arbete — vid *svarfstolen*, den hon skötte med en takt, en fart och ett handlag att det var lust och glädje att se. På mina frågor svarade hon hurtigt och gladt, tackade för hvad hon lärt på mötet, och åhörde med spänd uppmärksamhet förklaringen af några verktyg jag medfört, samt de nya förbättrade arbetsmetoder jag beskref. Derefter beså̊g jag hennes arbeten, som voro synnerligt väl, till en del verkligt smakfullt gjorda, och slutligen bad jag henne förfärdiga något åt mig att medföra som minne af mitt besök. Hon tog då ett nytt ämne af systern, menande att det "skulle ej stå på lång stund". Jag språkade under tiden med gubben om utvägar till en stegrad afsättning för deras arbete, och när jag slutat, räckte mig dottern, med en på en gång stolt och blyg uppsyn, den nyss så klumpiga, formlösa träbiten förvandlad till en urhålkad vas, af vackra, symmetriska former — en artikel som hade stor afgång i socknen, och som jag återfann, prunkande med granna pappersblommor, i fönstren af de flesta stugor jag sedan passerade.

Efter ännu en stunds samspråk med de hyggliga systrarna fortsatte jag färden, gömmande bland mina bästa minnen från dessa resor bilden af *den qvinliga slöjdstugan.*"

Så långt Herr Ahlborn.

Den andra berättelsen erhöll jag af en blomstrande ung flicka i elegant drägt, som var min reskamrat mellan några jernvägsstationer i Sörmland. På min fråga hvarifrån hon kom, omtalade hon att hon varit på besök hos slägtingar i Wingåker, berättade hur man gjort utflykter och besök och tillställt åtskilliga landtliga nöjen, men äfven hur man arbetat tillsammans. "Det är så roligt der nere i Wingåker", förklarade den unga flickan, och hennes vackra ögon lyste af nöje, "ty der får man alltid lära något." Och så berättade hon hur om qvällarne hennes moster och hon tagit sig för att tillverka spånarbeten — korgar af lättaste slag,

och små fyrkantiga mattor, som, hopfogade i strutform eller med de fyra hörnen hopknutna med brokiga band, bildade de behändigaste blomsterhorn och bärkorgar, och vunno liflig afsättning i Stockholms fruktbodar. "Och vet ni", fortfor berätterskan, "arbetet var så lätt och materialet så billigt, att, när vi voro rätt flitiga, kunde min moster och jag på en afton tillverka dylika småsaker för ett värde af tillsammans 4 Rdr."

Den vackra flickan hade knappt hunnit sluta sin berättelse, och lofva att i vinter gifva några fattiga barn undervisning i spånarbete, förr än konduktörens hvisselpipa ljöd, tåget stannade och vi skiljdes åt.

Den tredje berättaren var en dalkulla, hustru till en aktad medlem af 2:dra kammaren, och sjelf en *dannegvinna* i ordets bästa bemärkelse, enkel, trohjertad och klok, samt med en viss blygsam sjelftillit i väsendet, som tycktes säga: "icke är jag så fin som du, men jag är den jag är och vill icke byta med någon."

Intresserade af allt, som rör folkets lif och sysselsättningar i hemmet, särskildt i trakter der, såsom fallet är i Dalarne, gamla seder och bruk ännu bibehållas, började vi snart fråga den hyggliga Karin om ett och annat. Hon svarade enkelt och öppet, och inom kort utspann sig ett lifligt samspråk, hvarunder månget egendomligt drag af svensk hemsed och svenskt folklynne kom i dagen. Drägten gaf uppslag till samtalet, i det vi beundrade det vackra förklädet med upphöjda yllna ränder i rödt, hvitt och blått på hvit bomullsbotten. Särskildt förvånade det oss att alla ränderna ända till förklädets midt hade olika mönster, hvarefter de upprepades i samma ordning tillbaka, ända tills den första återkom i ytterkanten.

"Det ä' fell int' nå'n konst", förklarade Karin med den egendomliga dalbrytningen i röst och tonvigt. "Det kunde en fell väfva, om det vore ett tjog alnar, och hitta på nytt för hvar eviga rand."

Hon hade således väft förklädet sjelf?

"Ja visst, ja!" återtog Karin. "Men det var så lång' se'n som när jag skull' sta' och gift' mej med Ola der. Men de nymodiga mejderna*), di ä' myttje fägre di, vet ja!"

Förklädet hade således varit tvättadt efter det var gammalt?

"Ja många idelig' gånger!"

Och bottnen är ändå så mjell hvit och de mörka färgerna icke islagna?

*) Förkläde kallas på dalspråket *"mejda"*; månne af *"midja"*?

"Int' får det slå i, int'! *Vi ha sjelf färgat-et, vet-ja!*"

Det samma gällde om hela drägten. Allt, från det minsta till det största, var det hemmagjordt och just derför så vackert och varaktigt. Till och med skinnen till de präktiga hvita pelströjorna beredas af husets qvinnor, hvarefter "skräddarelekare" komma och "dona" dem och förfärdiga plaggen.

Karin beskref vidare huru de hade det deruppe i Leksand, hur kaffe och socker aldrig funnits i hennes hus, och mycket sällan något bränvin; hur, när någon ung man inom byn berusat sig, det allmänt ansågs som en stor skam, samt hur sedlighetsbrott voro så sällsynta, att det betraktades som någonting oerhördt om antalet barn, födda utom äktenskapet, uppgick inom socknen till 5 eller 6 på året. Julottsfärderna beskrefvos, förbättringarne i skolväsendet nämndes med tacksamhet, och de egna barnen beskrefvos med en viss moderlig stolthet, särskildt den yngste, som ännu ej kunde tala rent, och dock envisades att gifva fadern den öfliga hederstiteln "ickaman" (= riksdagsman).

Slutligen återkommo vi till drägten med anledning af de vackra banden i mössan och förklädet. Äfven dessa hade Karin väft som flicka?

"Ja visst, ja!" förklarade hon, "och på den tiden gör man sej alltid te och väfver dem så granna som möjligt."

Hur denna egendomliga slöjd bedrifves omtalade hon nu. Från början af Januari till Mars månad samlas byalagets flickor, turvis hos hvarandra, hvarje tisdags och fredags qväll kl. 8 i 'fejset" (= ladugården), der "töret" (tyrblosset) tändes, hvilket dock numera oftast utbytes mot ett ljus eller en lampa, uppställd på en träknubbe. Rundt deromkring sätta sig flickorna med sina bandstolar, och så går arbetet med frisk fart under omvexlande sång och prat. Länge dröjer det ej förr än äfven gossarne infinna sig, under förevändning att sköta om "lyset", något som förr var väl behöfligt, men nu är temligen öfverflödigt. Också gå de mest omkring och prata och gyckla med väfverskorna, af hvilka de ofta tigga sig till en bandstump "till nyårsgåfva", som de sedan skrytande visa för grannarne.

"Han, Ola der, har nok sina qvar än", mente Karin och småmyste åt mannen. "Och flickorna", fortfor hon, "de fresta på hvem som ska' göra det fägraste och fortaste arbetet, och gossa' di bara gyckla och vill ha dem att prata; så "oppsittsnätterna", är mest det muntraste nöjet på hela året."

Vi undrade om ej flickorna i längden försummade arbetet för nöjet. Men nej!

"Int' får di det, int'. Det är en skam att int' ha gjort nået, vet-ja! Och håller en i flitigt från 8 till 12, som bruket är, så kan en hinna 2 alnar på en natt."

Härmed slöt den trefliga Karin sin berättelse, och äfven vi sluta vår, lemnande åt läsaren att afgöra hvilken af de qvinliga slöjdstugorna, som öfverträffa den andra i egendomligt behag: stugan på skogsbranten öfver Emån, med svarfverskan och hennes systrar i fullt arbete, — "fejset" i Leksandsbyn med de väfvande flickorna, belysta af ljuset från träknubben, och omgifna af de skalkaktiga gossarne — eller slutligen hvardagsrummet i det sörmländska landtslottet, med den vackra eleganta unga flickan och hennes åldriga slägting, upptagande de mjellhvita spånbanden ur vattnet och bildande af dem en hel pyramid luftiga korgar.

I våra ögon är den ena synen lika vacker och glädjande som den andra, icke minst derför att de tillsammans bilda ett helt, som utvisar att arbetet är äradt och uppburet af den svenska qvinnan inom alla klasser.

---

34. Amerikansk litteratur.

I.

Bret Harte.

Den amerikanska skönlitteraturen kan knappast sägas hafva haft någon tillvaro förrän efter det stora frihetskriget, då kolonierna reste sig emot det engelska förmyndarskapet. Först sedan frihetsflamman uppblossat, och den nybildade staten hunnit tillkämpa sig sitt oberoende, samt nationalkarakteren i och med detsamma erhållit en sjelfständig riktning, var det som Amerika förmådde frambringa diktare af högre värde. Ehuru dessa utmärkte sig både genom en rik och i viss mån egendomlig skaparförmåga, är det dock först under sednaste åren Amerika frambringat hvad man, åtminstone i ordets strängare bemärkelse, kan kalla en sjelfständig national-litteratur. Det är Amerikas humoristiska författare, som brutit den nya vägen, och gifvit oss arbeten, hvilka bära en så bestämdt nationel prägel, att de i sitt

slag stå inom verldslitteraturen ensamma och utan motstycken. Den amerikanska humorn är tydligen ett barn af Amerikas natur och egendomliga lokala förhållanden. Redan länge har den funnits till, såväl inom de stora städerna, som ibland vildmarkens nybyggen; dock hufvudsakligast uppenbarad i den periodiska pressen och i ströskrifter. Under en ännu skroflig yta, lik den oslipade diamanten, och full af ungdomliga öfverdrifter, innebar den dock en friskhet, en ursprunglighet och en fantasirikedom, som visade hvad den en gång skulle blifva genom en förädlad utveckling. Se här några exempel på genuin amerikansk folkhumor, sådan den yttrar sig ibland den råa massan: "En man var så lång, att han måste klifva upp på en stege, hvarje gång han skulle raka sig"; "en operasångerska tog så höga toner att endast de som sutto på femte raden hörde henne"; "en farmer, som under flera dagar icke hade ett grässtrå att ge sin häst, födde honom med hyfvelspån, sedan han satt på honom gröna glasögon" m. m.

Det är först nu, under sednaste år, denna humor, som synbarligen är ett nationaldrag hos amerikanaren, uppträdt i en litterär fulländning och med ett djupare skaplynne, utan att derföre ha förlorat sin naturliga friskhet och lekfulla godmodighet. Tidskriften tror sig bereda sina läsare ett nöje genom att tid efter annan meddela några profstycken af denna litteratur.

Utan att med den ordning hvari dessa författare här upptagas, vilja antyda någon slags klassifikation å deras värde eller talent, må *Bret Harte* först framställas. Endast några få år ha hans skrifter varit offentliggjorda. Om honom lär Charles Dickens straxt före sin död ha yttrat: "I denna unga författare hälsar jag med förtjusning en rival."

Bret Harte är en afgjord realist, som framställer sina skildringar så att hvar sak och person får tala för sig sjelf. Han är ingen sedolärare, men förer så sin pensel, att när taflan är fulländad står der en bild, som säger oss att det goda är oförgängligt, att gudomsgnistan finnes, ehuru bunden, äfven hos den lägsta, i laster och brott sjunkna menskligheten. Ja, till och med hos djuren vill han att vi skola erkänna ett inre väsende, tillgängligt såväl för godt som ondt. Och allt detta framställer han med en humor, ömsom grotesk och sublim, men alltid frisk och tilltalande. De ämnen han företrädesvis behandlar äro hemtade ifrån det vilda guldgräfvarlifvet i Kalifornien urskogar.

En annan sida af *Bret Harte's* författareskap är hans så kallade "condensed novels", ett slags parodier öfver åtskilliga

europeiska romanförfattare; och om äfven denna genre är af underordnad art, har han dock äfven här visat sig vara mästare.

Äfven från barnaverlden har han gifvit oss skildringar på en gång rörande och komiska. Bland hans dikter i bunden form finnas stycken af stor skönhet, jemte andra, som, affattade på det kaliforniska slangspråket, äro föga njutbara för icke amerikanska läsare. Hans framställningssätt är ytterst kortfattadt, språket fullt af samlad kraft. Den amerikanska humorn i allmänhet, och icke minst denne dess yngste representant, bär en så egendomlig prägel och har en så nymyntad fraseologi — i enlighet med Amerikas lokalförhållanden — att det i öfversättning icke gerna är möjligt att fullt troget och sannt återge densamma. Redaktionen vill dock försöka att i svensk drägt lemna några prof på *Bret Harte's* författareskap, och börjar med några af hans kaliforniska berättelser, samt slutar med hans parodi på Marryat.

---

1. Lyckan i Roaring Camp.

Det var stor uppståndelse i Roaring Camp. Det kunde icke gälla något slagsmål, ty på 1850-talet var sådant icke nog ovanligt för att ha dragit tillsammans hela lägret. Icke allenast gräfningarne hade man lemnat, utan sjelfva "Tuttles krambod" hade blifvit öfvergifven af sina spelare, hvilka, såsom bekant, lugnt fortsatte spelet den dagen då Pete fransman och Kanaka Joe sköto ihjäl hvarandra öfver disken i skänkrummet. Hela lägret var församladt utanför en torftig stuga vid ytterkanten af lägerplatsen. Samtalet fördes i låg ton, och man hörde derunder ofta en qvinnas namn upprepas. Det var ett i lägret allmänt kändt namn — Cherokee Sal.

Ju mindre man säger om henne, desto bättre är det kanske. Hon var en rå och — det är fara värdt — äfven en mycket syndig qvinna. Men för tillfället var hon den enda qvinnan i Roaring Camp, och låg just då i yttersta dödsnöd, under förhållanden, som mer än någonsin påkallat hjelp af hennes eget kön. Fallen, förnedrad och oförbätterlig som hon var, led hon dock ett martyrskap, hårdt nog att bära, äfven under skyddet af qvinligt deltagande, men nu, i denna öfvergifna enslighet, förfärligt. Vår första moders förbannelse hade drabbat henne i denna ursprungliga

öfvergifvenhet, som måste hafva gjort straffet för den första öfverträdelsen så fasansfullt. Kanske utgjorde det en del af botgörelsen för Cherokee Sal att hon, i den stund då hon bittrast måste saknat sitt eget köns deltagande ömhet och vård, mötte endast sina manliga sällskapskamraters halft föraktfulla blickar. Och dock tror jag att en och annan af de kringstående kände sig rörd af hennes lidande. Sandy Tipton tyckte "det stod hårdt på för Sal", och i betraktelsen öfver hennes tillstånd höjde han sig några ögonblick öfver det faktum, att han hade ett ess och två trumf i ärmuppslaget.

Man får också erkänna att belägenheten hade hela nyhetens intresse. Döden var långt ifrån okänd i Roaring Camp; men en födelse — det var något splitter nytt. Folk hade blifvit affärdade från lägret på ett grundligt afslutande sätt, som icke medgaf något återvändande; men detta var första gången, som någon omedelbart kommit till i lägret. Häraf uppståndelsen.

"Du Stumpy, gå in der", sade en framstående medborgare, kallad Kentuck, till en af de närvarande. "Gå in der och se till hvad du kan göra. Du har haft erfarenhet af sådant der."

Kanske var det ett klokt val. Stumpy hade, under andra luftstreck, varit den förmente hufvudmannen för tvänne familjer; och lärer det just varit någon oregelbundenhet i dessa funktioner, som Roaring Camp — denna "tillflygtsort" i ordets hela bemärkelse — hade att tacka för hans sällskap. Hopen gillade valet, och Stumpy var klok nog att böja sig för flertalet. Dörren slöts efter den improviserade akuschören, och Roaring Camp slog sig ned utanför, rökande sin pipa under afvaktan på hvad som komma skulle.

Samlingen utgjordes af omkring hundra män. En och annan ibland dem hade flytt undan rättvisans dom, många voro brottsliga, alla trotsigt sorglösa. Deras yttre gaf ingen ledning för bedömandet af deras förflutna lif och karakter. Den största skälmen hade ett rafaeliskt ansigte, omgifvet af ett rikt ljust hår; Oakhurst, spelaren, hade en Hamlets svårmodiga uppsyn och filosofiskt abstrakta blick; den oförskräcktaste och kallblodigaste mannen i lägret var knappa fem fot lång med mild röst och ett blygt och försagdt väsende. Benämningen "grofhuggare", tillämpad på dem, var en distinktion snarare än en definition. Lägret torde väl ha haft sina brister i fråga om fingrar, tår, öron m. m., men dylika små undantag minskade icke

dess kollektiva styrka. Den starkaste mannen hade blott tre finger på högra handen, och den bäste skytten blott ett öga.

Sådan var den yttre anblicken af de män, som befunno sig samlade omkring stugan. Lägret låg i en trekantig dal mellan två berg och en ström. Dalen hade blott en enda utgång, en brant stig öfver toppen af berget, som låg midt emot vår stuga, och nu belystes af den uppgående månen. Den sjuka qvinnan kunde hafva sett stigen från den grofva bänken der hon låg — sett den slingra sig lik en silfvertråd allt högre tills den förlorade sig i stjernljuset deruppe.

En eld af torrt ris gaf ett sken af trefnad åt församlingen. Gradvis återvände Roaring Camps vanliga lättsinne. Det ena vadet efter det andra uppgjordes, med afseende på det väntade resultatet. Der hölls tre mot fem att Sal skulle "gå igenom", likaså att barnet skulle vara vid lif, med sidovad rörande den väntade främlingens kön, färg på hår och skinn med mera. Midt under en het diskussion hördes ett utrop från dem, som sutto närmast dörren, och alla tystnade för att lyssna. Öfver tallskogens suckande sus, strömmens friska sorl och eldens sprakande hördes ett gällt, småknotande skrik — ett skrik, olikt allt hvad som hittills hörts i lägret. Skogen upphörde att sucka, strömmen att brusa och elden sprakade icke mer. Det föreföll, som hade naturen stannat för att lyssna, också hon.

Lägret reste sig som en man. Det blef föreslaget att spränga en krutfjerding i luften till nykomlingens ära; men, med skyldigt afseende på moderns tillstånd, inskränkte man sig till några få pistolskott; Cherokee Sal kämpade nämligen sin sista kamp. Inom en timme hade hon så att säga klättrat uppför den branta stigen, som ledde till stjernorna, och lemnat Roaring Camp, med dess synd och skam, för alltid. Jag tror icke tillkännagifvandet härom rörde dem mycket utom i hvad angick barnets öde. "Kan det lefva nu?" frågade man Stumpy. Svaret var tvifvelaktigt. Den enda varelse af Sals kön och moderliga egenskaper inom lägret var en åsninna. Misstankar yttrades angående lämpligheten af en dylik utväg, men experimentet försöktes. Det var mindre problematiskt än den gamla behandlingen af Romulus och Remus, och lofvade samma framgång.

Då dessa detaljer blifvit afgjorda, hvilket upptog ännu en timme, öppnades dörren, och den oroliga hopen, som uppställt sig i queue, inträdde en i sender. Bredvid den låga bänken eller

britsen, der moderns skepnad stelt aftecknade sig under det öfverbredda lakanet, stod ett furubord. Derofvanpå hade man ställt en ljuslåda, och i den låg, svept i skärande rödt flannel, den siste nykomlingen i Roaring Camp. Bredvid ljuslådan stod en hatt. Meningen härmed blef snart klar.

"Mina herrar", sade Stumpy, med en besynnerlig blandning af myndighet och ex officio artighet. "Herrarne behagade passera in genom den främre dörren, rund bordet och ut genom bakdörren. De, som önska bidraga något till den moderlöse, hafva hatten här att tillgå."

Den förste trädde in med hatten på; han tog dock af den när han sett sig omkring, och gaf så omedvetet ett föredöme för de andra. I dylika samhällen äro goda så väl som dåliga handlingar smittande. Då processionen skred in, förnummos hörbara anmärkningar, ställda för det mesta till Stumpy i egenskap af förevisare. "Är det den der?" — "mäkta litet exemplar!" — "inte större än en revolver" m. m. Bidragen voro lika betecknande. En silfvertobaksdosa; en dubblon; en flottans revolver med silfverbeslag; ett guldprof; en mycket vacker broderad fruntimmersnäsduk (från Oakhurst, spelaren); en bröstnål med diamanter; en diamantring; ett vapen bestående af ett rep med en jernkula i ändan; en bibel (gifvaren aldrig upptäckt); en sporre af guld; en silfvertésked (initialerna ty värr icke gifvarens); en lancette; ett par fältskärsknifvar; en engelsk banknot på 5 pund samt 200 dollars i smått guld- och silfvermynt. Under dessa förehafvanden bibehöll Stumpy en tystnad lika orörlig som den döda på hans högra sida, ett allvar lika ogenomträngligt som den nyfödde på hans venstra. Endast en enda tilldragelse bröt enformigheten af den sällsamma processionen. Då Kentuck böjde sig öfver ljuslådan, halft nyfiken, vände barnet sig, grep med en krampaktig rörelse om hans framräckta finger, och höll det fast ett ögonblick. Kentuck skrattade tölpigt och förläget. Någonting likt rodnad uppenbarade sig på hans väderbitna kinder. "Den förb—de lilla satungen!" sade han, i det han drog sitt finger tillbaka med mera ömhet och varsamhet än man skulle trott honom om. Under det han gick ut höll han det fingret skiljdt från de öfriga, och undersökte det med forskande min. Undersökningen framkallade återigen samma originela anmärkning om barnet, hvilken han syntes med särskild förkärlek upprepa.

"Han kramade mitt finger", anmärkte han till Tipton, och visade honom det — "den förb—de lilla satungen!"

Klockan var fyra innan lägret begaf sig till ro. Ett ljus brann i stugan der väktarne sutto, ty Stumpy lade sig icke den natten och icke heller Kentuck. Den senare drack oafbrutet och berättade med mycken sjelfbelåtenhet hvad som vederfarits honom, men slöt alltid med det karakteristiska utropet rörande nykomlingen. Det tycktes befria honom från hvarje misstanke att ha gifvit vika för några obehöriga känslor — ty Kentuck hade i hög grad denna det ädlare könets svaghet. Derefter gick han ut, uppåt dalen på andra sidan stugan, alltjemt hvisslande med ett slags demonstrativ bekymmerslöshet. Vid ett stort träd stannade han, vände tillbaka och gick återigen förbi stugan. Kommen halfvägs ned till strömkanten vände han ånyo, stannade framför stugan och klappade på dörren. Den öppnades af Stumpy.

"Hur är det?" sporde Kentuck, och kastade en lång blick förbi Stumpy bortåt ljuslådan.

"Allt lugnt", svarade Stumpy.

"Ingenting på färde?"

"Ingenting."

En paus inträdde — en tafatt paus, ty Stumpy höll ännu i dörren. Då tog Kentuck åter sin tillflykt till fingret, hvilket han höll upp för Stumpy.

"Han kramade det — den förb—de lilla satungen!" sade han och drog sig ändtligen tillbaka.

Följande dag blef Cherokee Sal begrafven efter det i Roaring Camp brukliga simpla ceremoniel. Sedan hennes döda kropp nedmyllats på höjdsluttningen, höll lägret ett formligt möte för att öfverlägga om hvad som skulle göras med barnet. Med enhälligt och lifligt bifall helsades förslaget att man skulle adoptera det. Men vid frågan angående sättet och möjligheten att uppföda det, uppstod en liflig öfverläggning. Märkligt var att detta tankeutbyte förblef alldeles fritt för de häftiga personliga utfall, som vanligen beledsagade diskussionerna inom Roaring Camp. Tipton föreslog att de skulle skicka barnet fyratio mil bort till Red Dog, der qvinlig vård stod att få. Men denna olyckliga plan mötte häftigt och enhälligt motstånd. Det var tydligt att intet förslag, som innebar skiljsmessa från deras nyförvärfvade tillhörighet, skulle kunna tillvinna sig ens ett ögonblicks uppmärksamhet.

"Dessutom", sade Tom Ryder, "skulle kanske det der folket i Red Dog göra af med det, och binda någon annan unge vid vårt ben."

En djup misstro till ärligheten inom andra läger rådde i Roaring Camp likasom i alla sådana samfund.

Försöket att hemta till lägret en qvinlig sköterska mötte också inkast. Det invändes bland annat, att ingen anständig qvinna skulle kunna förmås att slå sig ned i Roaring Camp, och talaren förklarade att lägret "hade haft nog af den andra sorten." Denna hårda anspelning på den aflidna modern var den första lifsryckningen af anständighetskänsla i lägret — första symptomen af en stundande pånyttfödelse. Stumpy föreslog ingenting. Möjligen hindrades han af en viss grannlagenhetskänsla från att blanda sig i valet af sin blifvande efterträdare. Men på tillfrågan förklarade han utan tvekan att han och Jenny — det ofvannämnda däggdjuret — godt skulle kunna reda sig med barnet. Det låg någonting ovanligt, något oberoende och smått heroiskt i denna plan som behagade lägret. Stumpy stannade vid sin befattning, vissa nödvändighetsplagg efterskickades från Sacramento.

"Kom ihåg", sade lägrets kassaförvaltare då han lade en påse guldsand i postiljonens hand, "allt af prima qvalitet — spetsar, förstår du, och remsor, och sådant der krims-krams — det frågar inte f—n efter kostnaden."

Besynnerligt nog frodades barnet. Det är ju möjligt att det friska bergsklimatet ersatte de materiella bristerna. Naturen tog den moderlöse till sitt rika bröst. Han torde ha sugit sin näring ur den herrliga atmosferen här i de lägre Sierrabergen — en luft, mättad af balsamiska ångor, ett eteriskt lifselixir, på en gång härdande och stimulerande — eller kanske utdragit derur några fina kemiska beståndsdelar, som förvandlat åsnemjölk till kalk och fosfor. Stumpy var böjd för det senare antagandet i förening med god vård.

"Jag och åsnan der", plägade han säga, "ha varit far och mor för honom. Men se bara till", förmanade han det hjelplösa lilla byltet, "att du aldrig kommer att brås på oss."

Då han blef en månad gammal, uppstod den vigtiga frågan hvad han skulle heta. Han hade hittills fått nöja sig med vissa allmänna benämningar: "killingen" — "Stumpys pojke" — "Cayote" *), en hänsyftning på hans vocala resurser — samt Kentucks smekord: "förb—de lilla satunge." Men man fann dessa namn alltför sväfvande och otillfredsställande, hvartill slutligen kom ännu en annan bevekelsegrund. Spelare och äfventyrare äro

*) Den vilda prairiehunden.

vanligen vidskepliga, och en dag förklarade Oakhurst att barnet haft "lycka" med sig till lägret. Och sannt var att Roaring Camp haft förvånande framgång på senaste tiden. *Lycka* var således det namn man bestämde sig för, med tillägg af Tommy, som förnamn för lätthetens skull. Ingen hänsyftning gjordes på modersnamnet, och faderns var okändt.

"Det är bäst", förklarade den filosofiske Oakhurst, "att låta honom börja spelet med nya kort. Kalla honom Lycka och ge honom en god chance." Dermed var saken afgjord, och en dag bestämdes för dopet. Hvad denna ceremoni här innebar är lätt att tänka sig för den som känner aldrig så litet till den totala brist på vördnad för det heliga, som rådde inom Roaring Camp. Ceremonimästare var en viss "Boston", en af de mest framstående skälmarne i lägret, och tillfället tycktes likasom erbjuda sig sjelf för de yppersta upptåg. Den sinnrike satiristen hade egnat tvänne hela dagar åt förberedelserna till en fullständig parodi öfver den kyrkliga ceremonien, med träffande lokala anspelningar. Kören var ordentligt inöfvad, och Sandy Tipton skulle bära barnet. Men sedan processionen med fanor och musik begifvit sig till den för högtiden utsedda platsen, och barnet blifvit nedlagdt framför ett på spe anordnadt altare, steg Stumpy fram för den väntande hopen. "Att skämma bort ett lustigt upptåg, gossar", sade den lille mannen i oförskräckt ton och såg sig omkring på de omgifvande ansigtena, "är ej min sak; men det tycks mig, som passade det här inte i stycke. Att göra pojkstackarn der, ert eget barn, till deltagare i ett sådant här upptåg, som han i sin oskuld inte har hum om, det är att gå litet för långt. Och i fråga om att bära barnet, så skulle jag väl vilja veta hvem som har närmare rätt dertill än jag." Allmän tystnad följde på Stumpys tal. Den förste som erkände riktigheten af anmärkningen — vare det sagdt till heder för allt hvad humorist heter — var Boston sjelf, som derigenom gick miste om hela den opåräknade effekten.

"Men", fortfor Stumpy hastigt, rädd att förlora den vunna fördelen, "vi äro här samlade till en kristning, och kristning skall det bli. Jag kallar dig Thomas Lycka i enlighet med Förenta Staternas, och staten Californias lag, så hjelpe mig Gud!

Det var första gången Guds namn uttalats i lägret annat än i smädande afsigt. Ceremonielet var måhända ännu löjligare än det af "Boston" uttänkta; men eget nog var det ingen som

skrattade. Tommy kristnades med lika mycket allvar som om det skett i ett kristligt hem, och skrek och vyssjades till ro alldeles på ortodoxt sätt.

Och härmed begynte pånyttfödelsens verk inom Roaring Camp. Nästan omärkligt kom en förvandling öfver lägret. Den stuga, som anslagits åt "Tom Lycka", eller "Lyckan", som han gemenligen kallades, visade de första spåren deraf. Den hölls ytterst snygg och hvitmenades. Sedermera blef den brädbeklädd och försedd med tapeter. Rosenträdsvaggan, hemtad på 80 mils afstånd, hade, enligt Stumpy's sätt att uttrycka sig, "på ett f—dt sätt skämt ut det öfriga bohaget." En förnyelse af hela kammaren var derföre nödvändig. Karlarna, som brukade titta in till Stumpy för att se "hur det stod till med Lyckan", tycktes uppskatta förändringen, och, likasom till sjelfförsvar, skyndade den med "Turtels krambod" täflande samlingslokalen att förse sig med matta och speglar. Denna sednares återverkan på Roaring Camps utseende uppenbarade sig genom ett nogare iakttagande af personlig renlighet. Dessutom förskref Stumpy ett slags karantän för dem som gjorde anspråk på äran få hålla Lyckan i sina armar. Kentuck — som, med en stor karakters likgiltighet i förening med gällande vanor från civilisationens gränser, ansåg beklädnaden som ett andra skinn, hvilket, likasom ormens, fick hänga på tills det blifvit uttjent och af sig sjelf föll af — blef af vissa försigtighetsskäl förnekad denna förmån och kände sig deraf djupt förödmjukad. Men så oemotståndligt var det omskapande inflytandet, att han ifrån denna stund hvarje eftermiddag visade sig med ren skjorta och med ett skinande nytvaget ansigte. Icke heller försummades de moraliska och sociala hälsolagarna. "Tommy", som antogs tillbringa hela sin tillvaro i en oafbruten hvila, fick icke störas af något buller. Skrålet och tjutet, som förskaffat lägret sitt mindre hedrande namn, tilläts icke inom hörhåll för Stumpy's stuga. I dess närhet talade man hviskande, eller rökte sin pipa med indianens stumma allvar. Genom en tyst öfverenskommelse voro alla grofheter bannlysta från det heliga stället, och uti hela lägret försvunno alla sådana vanliga talesätt, som: "åt fanders med lyckan!" och "jag ger lyckan f—n!" sedan de nu fått en ny, personlig betydelse. Vokalmusik var icke förbjuden, enär man antog att den hade ett lugnande och välgörande inflytande, och en sång, sjungen af "örlogs-gasten", en engelsk matros, blef helt populär som vaggvisa. Den återgaf, i dämpad mollton, en sorglig skildring af "skeppet Arethusas kryss", hvarje

vers slutande med ett bortdöende tonfall vid omqvädet: "Om bo-o-ord på Arethusa." Det var en vacker syn att se örlogsgasten hålla Lyckan i sina armar, och vagga honom fram och tillbaka med rörelsen af ett skepp, gnolande sin sjömanssång. Vare sig genom den egendomliga vaggningen eller visans längd — den innehöll nittio verser och fortsattes med skoningslös pietet till sista rad — hade vaggvisan vanligen önskad verkan. Vid dessa tillfällen lågo karlarna utsträckta under träden i den milda aftonskymningen, rökande sina pipor och lyssnande till den melodiska sången. En outredd känsla af att detta var landtlig frid gjorde sig gällande i lägret. "Detta här hvad jag kallar 'immelskt", sade Cockney Simmons, der han låg lutad mot armbågen. *) Det påminde honom om Greenwich.

De långa sommardagarna bars Lyckan vanligtvis till arbetsfältet, hvarest Roaring Camp inhöstade sin guldskörd. På en filt, utbredd öfver granqvistar, låg han der under det folket arbetade i groparna nedanför. Slutligen gjorde man några klumpiga försök att med blommor och välluktande qvistar pryda hans hviloplats, och ej sällan plockade man åt honom knippor af väppling, azalea eller den praktfulla mariposa. Männen hade slutligen vaknat för det faktum, att det låg skönhet och mening uti dessa obetydligheter, hvilka de så länge tanklöst trampat under fötterna. En skifva glittrande maringlas, en bit mångfärgad qvartz, en klar kiselsten från flodbrädden, fingo skönhet inför ögon, som på detta sätt blifvit öppnade och stärkta, och lades åsido för Lyckans räkning. Det var märkvärdigt hvad skogen och backarna erbjödo många skatter som "passade för Tommy". Omgifven af leksaker, sådana ett barn på denna sidan elfvornas land aldrig förr haft, är det att hoppas att Tommy var nöjd. Han tycktes vara oafbrutet lycklig, ehuru det var ett barnsligt allvar hos honom, en djupsinnig blick i hans runda grå ögon, som ibland oroade Stumpy. Han var alltid nöjd och lugn, och det berättas att en gång då han krupit ur sin "coral" — en häck af sammanflätade piniegrenar, som omgaf hans hviloplats — föll han på hufvudet utför sluttningen ned i den blöta jorden, och förblef så, med sina nedsölade ben i vädret, åtminstone fem minuter, allt under orubbligt lugn. Han blef upptagen utan att ge ett ljud ifrån sig. Jag afstår ifrån att anföra några fler bevis på hans klokhet, hvilka olyck-

*) Cockney är benämningen på den lägre befolkningen utomkring London, hvilken i sitt uttal bortkastar bokstafven *h* der den bör finnas, och tvärt-om.

ligtvis grunda sig på partiska vänners berättelser. Några af dem voro icke fria från en anstrykning af vidskepelse.

"Jag kröp uppför backen just nu", sade Kentuck en dag, i andlös ifver, "och f—n i mej satt han icke och sladdrade med en hackspik som satt på hans knä. Der sutto de ackurat så ogenerade och bekanta som någonting på jorden, och nickade mot hvarandra, likasom tvänne sparfvar i ett körsbärsträd."

Emellertid, vare sig han kröp från sin lilla löfsal, eller låg makligt på ryggen och blinkade mot löfven öfver honom, för honom sjöngo fåglarna, snattrade ekorrarna och doftade blommorna. Naturen var hans sköterska och lekkamrat. Emellan löfven lät hon gyldene pilar af solsken glida ned, för honom att leka med; hon sände honom milda vindar doftande af skogens vällukt; mot honom nickade de höga träden vänligt och söfvande; humlorna surrade, och rokarna kraxade sömngifvande toner.

Så förgick den gyldene sommaren i Roaring Camp. Allt gick bra — och Lyckan var med dem. Inmutningarna hade gifvit otroligt. Lägret bevakade svartsjukt sina privilegier och såg misstänksamt på alla främlingar. Inga inflyttningar uppmuntrades, och, för att ytterligare afsöndra sig från verlden, började de med att tömma guldtillgången uti yttre gränserna af sitt område. Detta, i förening med deras rykte för synnerlig skicklighet att sköta revolvern, bevarade Roaring Camp från alla intrång. Postiljonen, som var deras enda föreningslänk med den yttre verlden, berättade ibland sällsamma historier från lägret. Då brukade han omtala: "De ha en gata i Roaring, som går utanpå alla gator i Red Dog. De ha planterat vinrankor och blommor kring sina hus, och två gånger om dagen tvätta de sig. Men de äro mäkta svåra mot främlingar, och dyrka en indianunge."

Med lägrets välstånd kom begäret till ytterligare förbättringar. Det blef föreslaget att bygga ett hotell nästa vår, och att inbjuda en eller tvänne hyggliga familjer att bo der för Lyckans skull — som det kanske skulle göra godt att komma i fruntimmerssällskap. Den uppoffring som detta medgifvande åt könet kostade männen, hvilka voro afgjorda tviflare med hänsyn till dess allmänna förtjenster och gagn, kan endast förklaras af deras tillgifvenhet för Tommy. Några få voro ännu motsträfviga. Beslutet kunde dock icke sättas i verkställighet förrän efter trenne månader, och minoriteten gaf vika under förhoppning att något under tiden skulle inträffa som förhindrade företaget. Så skedde också.

Vintern år 1851 skall länge bli ihågkommen i Sierras lägre bergstrakter. Snön låg djup på topparna, hvarje fjällbäck svällde ut till en ström, och hvarje ström till en sjö. Hvarje skrefva och dalgång blef förvandlad till ett forsande strömdrag, som nedstörtade utför höjderna, lossryckande jätteträd och kringkastande spillror öfver dalarne. Tvänne gånger hade Red Dog stått under vatten, och Roaring Camp hade fått mer än en varning. "Vattnet var det som förde ned guldet i de gamla flodbäddarne", sade Stumpy. "Det har varit här förr och kommer nu igen!" Samma natt störtade North Fork plötsligt öfver sina bräddar, och fyllde Roaring Camps triangelformiga dalgång.

I virrvarret af forsande vatten, fallande träd och brakande stockar i förening med mörkret, som tycktes stiga med vattnet och göra allt osynligt inom den vackra dalgången, kunde blott föga göras för att rädda det öfversvämmade lägret. När morgonen kom var Stumpy's hydda, som stod närmast flodbanken, försvunnen. Ett stycke derifrån funno de liket af den olycklige egaren; men lägrets stolthet, hopp och glädje — Lyckan — hade försvunnit. De samlades åter med nedstämdt sinne, då ett rop från flodbanken återkallade dem.

Det var en bergningsbåt nedifrån floden. Roddarne hade upptagit en man och ett barn, nästan döende, två mil nedåt floden. Var det någon som kände dem, och hörde de hit?

Det fordrades blott en blick för att igenkänna Kentuck, förfärligt krossad och rifven, men ännu hållande Roaring Camps Lycka i sina armar. Då de böjde sig ned öfver det sällsamma paret sågo de att barnet var kallt och liflöst.

"Han är död", sade de.

Kentuck öppnade ögonen. "Död!" — sade han med svag stämma.

"Ja, död, kamrat, och sjelf är du ock döende."

Ett leende lyste i den sargade mannens ögon; "döende!" — upprepade han — "han tar mig med sig — säg kamraterna att jag fick Lyckan med mig till sist"; och den starke mannen, hållande sig till det svaga barnet liksom den drunknande till halmstrået, fördes bort på den mörka flod, som utan afbrott ilar till det okända hafvet.

2. Lille Karls märkvärdiga äfventyr.

Klockan på slaget $^1/_2$ 10 lördagsförmiddag den 26:te Augusti 1865 hände sig att lille Karl på ett hemlighetsfullt sätt försvann från sitt fädernehem vid Storgatan. Tjugofem minuter öfver 9 hade slagtaren midt emot sett honom i färd med att "slå slant", en ungdomsöfning, hvari han uppnått stor färdighet. Vid ett i hast tillställdt förhör i hvardagsrummet kl. 10 och 15 min. inberättade Anna, kokerskan, att hon 20 minuter öfver 9 kommit på honom med det olofliga försöket att snatta socker i skafferiet, något, som hon visserligen icke hade förhindrat, om hon kunnat förutse hvad som skulle hända. Figge, en yngling från närmaste gränd, begåfvad med en utomordentligt gäll stämma, vittnade att han sett Kalle klockan half tio midt för slagtarboden i hörnet; men som den unge mannen tillade den gratisupplysningen, att det saknade barnet, "inte annat än han kunde tro", blifvit förvandladt till småkorf af slagtaren, emottogs hans uppgift med lindrig misstro af husets qvinliga medlemmar och med öppet hån af de manliga. Men tiden för hans försvinnande må nu ha varit hvilken som helst, visst är att från kl. $^1/_2$ 10 f.m. till kl. 9 e.m. var och blef lille Karl borta. Af naturen sluten har han, med ett enda undantag, motstått alla försök att afpressa honom en bekännelse hur han tillbragt den nämnda tiden. Detta undantag skedde till förmån för undertecknad, hvilken han i största förtroende meddelade följande:

Hans afsigt, då han lemnade fädernehemmet, var att begifva sig omedelbart till van Diemens land, via Storgatan och Nybron. Denna resplan blef sedan så till vida förändrad, att den inrymde äfven ett besök på Otaheiti, der kapten Cook blef dödad. Utrustningen för resan bestod af tvänne omnibuspolletter, tjugo öre i silfver, en metref, en trådrulls-stämpel af messing, som i hans ögon gjorde tjenst för metallisk valuta, samt ett tillståndsbevis att erhålla böcker från söndagsskolans lånbibliotek. Hans drägt var beundransvärdt lämpad för fordringarne af ett vexlande klimat, och utgjordes af en halmhatt med blått band, en randig skjorta, byxor af utomordentlig vidd i förhållande till längden och skurna i ett med lifstycket, randiga strumpor, som kommo hans ben att likna stora danska karameller, samt slutligen kängor med kopparhättor och jernbeslagna klackar, särdeles lämpliga att framkalla gnistor ur gatstenarne — en omständighet som lille

Karl icke kunde underlåta att finna i högsta grad förmånlig för hans tillämnade besök i van Diemens land, hvilket, att döma af illustrationerna i hans geografi, tycktes lida af en betänklig brist på kryddbodvaror och tändstickor.

Just då klockan slog half försvunno lille Karls korta ben och hvita halmhatt bakom slagtarens hörn. Han sprang fort, dels för att härda sig till resans besvärligheter, dels för att kappas med omnibusen, hvilken gick i samma riktning. Kusken, som icke fattade afsigten med denna ädla täflan, och fann det litet oroande att hafva ett par så korta och så rörliga ben tätt framför hästarne, stannade sin vagn och hjelpte lille Karl godmodigt upp på taket. Från denna stund inträder ett flera timmars tomrum i lille Karls berättelse. Han har ett oredigt intryck af att hafva "åkt upp" sina båda polletter, och derefter fortsatt på bolagets bekostnad åtskilliga turer till och ifrån de motsatta ändpunkterna, samt att han slutligen efter att envist hafva vägrat uppgifva hvart han ämnade sig, blef till stor belåtenhet för honom sjelf nedsatt på afvisaren i ett gathörn. Men ehuru han, som sagdt, enligt sin egen utsago, kände sig högst belåten med denna utgång af färden, underlät han dock icke att med hela makten af sin ungdomliga stämma slunga efter kusken en förklenlig benämning, hvilken Figge sagt honom vara särskildt afsedd för dylika tillfällen och hafva en utomordentligt retande verkan.

Vi närma oss nu den spännande delen af berättelsen, inför hvilken de flesta äfventyr i "bibliotek för barn och ungdom" förblekna till idel alldagligheter. Det finnes tider då minnet af detta äfventyr kommer lille Karl att bada i kallsvett, och flera gånger sedan det hände har han vaknat om nätterna i gråt och jemmer efter att i drömmen åter hafva upplefvat det. Vid gathörnet, der han blef nedsläppt, lågo flere stora tomfat, som innehållit råsocker. Några "glada själar" hade praktiserat sig in i de stora faten beväpnade med käppar, med hvilka de petade loss sockret, som satt qvar i fogningarne, och förde det till sina munnar. Då han fann ett fat, som ännu icke blifvit nagelfaret, grep lille Karl verket an och försjönk några ögonblick i de sötaste drömmar, ur hvilka han dock snart väcktes vid ljudet af en ondsint röst och stegen af kamraterna, som skyndsamt pallrade sig bort. Ett olycksbådande ord nådde hans öra, och nästa ögonblick kände han tomfatet, hvari han satt, lyftas upp och sättas å ända mot muren. Han var således fånge, men dock ännu oupptäckt. Inom sig öfvertygad att lifvets afhändande medelst hängning var det lagliga

straffet för den förbrytelse hvartill han gjort sig skyldig, undertryckte han manligt gråten, som steg honom i halsen.

Efter några minuter kände han fatet återigen lyftas af en kraftfull hand, som blef synlig öfver kanten af hans fängelse, och hvilken han genast förstod ej kunde tillhöra någon annan än jätten Lunkentus, hvilken han sett afbildad i sina barnböcker. Innan han hann hemta sig från sin förvåning, blef hans tomfat tillika med många andra uppkastadt på en kärra och bortkördt i frisk fart; denna färd beskrifver lille Karl såsom öfver all beskrifning fasansfull. Skakad och rullad rundt omkring som piller i en dosa, erfor han intryck och känslor som väl kunna anas, men ingalunda beskrifvas. Märken af den sällsamma färden syntes på hans kläder, hvilka voro klibbiga som sirap, och på hans hår, hvilket under flera timmars behandling med varmt vatten gaf ifrån sig en tunn sockerlag. Slutligen stannade kärran vid Skeppsbron, och åkaren började aflasta tomfaten. Då han hvälfde på det fat i hvilket lilla Karl låg, utbrast han i ett mindre fint utrop och släppte fatet, hvilket föll i gatan och ut rullade lille Karl. Att komma på sina korta ben igen, och lägga största möjliga afstånd mellan sig och åkaren, var det första han gjorde sedan han återvunnit friheten. Han stannade ej förr än vid hörnet af Strömgatan.

Här uppstår ännu ett tomrum i denna sannfärdiga historia. Han kan icke minnas hur eller på hvad sätt han kom till konstberidarnes tält. Han har ett oredigt minne af att ha vandrat utåt en lång gata der alla bodarne voro stängda, hvilket kom honom att frukta att det var söndag, och att han tillbringat en hel natt i det olycksaliga sockerfatet. Men han mins tydligt hur han hörde musiken innanför tältet och hur han passade på när ingen såg honom, och kröp på händer och fötter tills han kom inunder. Alla de under han här skådade; de fruktansvärda bedrifter, som utfördes af karlen på stolpen, och som han sedan gjorde efter på bakgården; de många hästarne, af hvilka en var fläckig och liknade ett djur i "Noaks ark" som ända dittills varit okändt; de qvinliga ryttarne, hvilkas praktfulla drägter icke kunde förliknas vid något annat än hans systers docktoiletter; den målade pajazzon, hvars skämt väckte en sällsam munterhet blandad med obestämd fruktan — allt detta beskrefs med en lefvande vältalighet, som denna penna förgäfves skulle söka återgifva, och som ej ens de mest ohejdade utropstecken skulle kunna åskådliggöra. Han är osäker om hvad som härpå följde. Han minns att

det blef mörkt kort efter sedan han lemnat konstberidaretältet, att han somnade och då och då vaknade upp igen i gathörn, på trappsteg, i någons famn och slutligen i sin egen säng. Han kunde icke erinra sig att han känt någon ånger öfver sitt handlingssätt; han kan icke minnas att han erfor någon benägenhet att gå hem igen; men han kommer bestämdt ihåg att han var mycket hungrig.

Han har gjort denna bekännelse i förtroende. Han väntar att detta förtroende måtte respekteras. Han frågar om ni händelsevis har ett tio-öre på er.

---

3. En idyll i Red Gulch.*)

Från engelskan af —*K*—.

Sandy var betydligt drucken. Han låg under en azaleabuske just i samma ställning, i hvilken han fallit omkull några timmar förut. Huru länge han legat der, visste han icke, och brydde sig ej heller derom, huru länge han komme att ligga der, var likaledes en oafgjord sak, som det ej föll honom in att tänka på. Ett filosofiskt lugn, framalstradt af hans fysiska tillstånd, genomströmmade och fylde hans väsende.

En drucken man och särskildt denne druckne man var icke — det måste jag med ledsnad erkänna — en så ovanlig syn i Red Gulch **), att den ådrog sig någon uppmärksamhet. Tidigare på dagen hade någon satiriker i trakten upprest vid Sandys hufvud ett slags improviserad grafsten med följande inskrift: "Verkan af Mac Corkle's whisky . . . dödar på 40 stegs afstånd", jemte en hand, som pekade åt Mac Corkles "salong". Men detta lilla satiriska infall hade, föreställer jag mig, liksom allt lokalt skämt, en uteslutande personlig hänsyftning, och afsåg snarare medlets mindre lojala natur än det omoraliska i sjelfva resultatet. Med undantag af detta lilla skämt hade Sandy fått förblifva ostörd. En lössläppt mulåsna hade afbetat det sparsamt växande gräset omkring honom, och nyfiket nosat på den liggande mannen; en

*) Denna och nästföljande skizz blefvo oss välvilligt tillsända, då häftet var nära afslutadt, och ehuru dess utgifvande derigenom fördröjdes, kunde vi ej afhålla oss att införa dem, för att derigenom framhålla nya sidor af Bret Hartes författarskap. Den förträffliga öfversättningen, sammanställd med de öfriga, af tvänne olika tolkare återgifna skizzerna, erbjuder dessutom en intressant jemförelse af olika sätt att tyda och återgifva den egendomlige författaren.

**) Röda Dalen.

kringströfvande hund hade med sitt slägtes djupa sympati för druckne slickat på hans dammiga stöflar, krupit ihop vid hans fötter och låg nu blinkande med ena ögat i solskenet, låtsande en njutning, som innebar en fyndigt uttänkt och för en hund passande artighet mot den medvetslöse mannen vid hans sida.

Emellertid hade tallarnes skuggor långsamt svängt omkring till dess de korsade vägen, och deras stammar fårade den öppna ängen med gigantiska strimmor af svart och gult. Små moln af rödt dam, uppdrifna af de förbifarande spannens hofvar, hade som en smutsig skur strukit öfver den hvilande mannen. Solen sjönk lägre och lägre, och ännu rörde sig Sandy icke; men då störtes denne filosofs, liksom så många andra filosofers ro, genom intrång från det ofilosofiska könets sida.

"Miss Mary" — så kallades hon af den lilla skara hon just nyss skickat hem från skolan i blockhuset på andra sidan om tallskogen — hade gått ut att taga sin eftermiddagspromenad. En ovanligt vacker qvist med azalea-blommor på en buske midt emot föll henne i ögonen, och hon gick öfver vägen för att plocka dem, letande sin väg genom det röda dammet, med kattlika svängningar och små tvära ryckningar, framkallade af hennes antipati för allt smutsigt, och så kom hon rakt på Sandy.

Hon skrek till, förstås, helt lätt och litet staccato, som alla qvinnor göra vid ett dylikt tillfälle. Men sedan hon offrat denna gärd åt känslan af sin naturliga svaghet, blef hon öfver måttan djerf, och stannade ett ögonblick — åtminstone sex fot från det liggande vidundret — med alla sina kjolar samlade i en hand, färdig att fly vid minsta rörelse. Men det kom hvarken ljud eller rörelse från busken. Med sin ena lilla fot stötte hon omkull den satiriska grafvården och mumlade sakta: "djur!", under hvilket epitet hon sannolikt i detta ögonblick sammanfattade i sitt sinne hela den manliga befolkningen i Red Gulch. Ty Miss Mary, som hade sina vissa stränga principer, hade kanske icke rätt förstått att uppskatta denna djerfva artighet, för hvilken kalifornierna med rätta prisas af kalifornier, och hade kanhända som nykomling gjort skäl för det rykte hon fått om sig, att "vara på sin kant".

Under det hon stod der, märkte hon, att de sneda solstrålarne föllo på Sandys hufvud med en hetta, som hon ansåg vara mindre helsosam, och att Sandys hatt låg onyttig bredvid honom. Att taga upp den och lägga den öfver hans ansigte var en handling som fordrade ett visst mod, i synnerhet som hans ögon voro öppna.

Hon gjorde det dock och kom lyckligt tillbaka igen till sin plats. Men hon blef litet häpen, då hon såg sig om och fick se hatten bortkastad och Sandy i sittande ställning, tydligen i färd med att säga något.

Saken var nämligen den, att Sandy i det lugna djupet af sin själ var öfvertygad om solstrålarnes helsosamma och välgörande inflytande, att han ända från barndomen hade varit emot att ligga i hatt, att enligt hans åsigt ingen förståndig menniska nånsin borde nyttja hatt, och att hans rättighet att vara den förutan var oafytterlig. Detta var nu hans inre klara och oförtydliga mening. Olyckligtvis fick denna ett högst ofullkomligt uttryck, som inskränkte sig till ett oredigt upprepande af följande fraser: "So'sken är bra de'! Hva' ä're' om eljest? Hva' gör de', so'sken?"

Miss Mary stannade, och hemtande nytt mod från den fördel som afståndet gaf henne, frågade hon honom om det var någonting han ville.

"Hva' falls'? Hva' ä're' om?" fortfor Sandy med mycket hög röst.

"Upp med er, otäcka menniska", sade Miss Mary, som nu var riktigt förargad, "stig upp och gå hem med er."

Sandy reste sig vacklande. Han var nära sex fot lång, och Miss Mary började darra. Han tog några steg framåt, men stannade.

"Hva' ska' jag gå hem för?" frågade han plötsligt helt allvarsamt.

"Gå och tag ett bad", svarade Miss Mary, betraktande hans smutsiga person med tydlig afsmak.

Till hennes gränslösa förskräckelse drog Sandy plötsligen af sig rock och väst, kastade dem på marken, sparkade af sig stöflarne, och störtande framåt i vild fart, sprang han hufvudstupa ned för backen åt floden till.

"I himlens namn! han dränker sig!" ropade Miss Mary, som derpå, med äkta qvinlig konseqvens, sprang rakt hem till skolhuset och stängde in sig.

Samma qväll, under det att Miss Mary satt till bords med sin värdinna, smedens hustru, föll det henne in att fråga med mycket allvar, om hennes, smedshustruns, man någonsin var drucken.

"Abner", svarade Mistress Stidger fundersamt, "låt mig se, Abner har inte varit full sen sista valet."

Miss Mary skulle gerna hafva velat fråga, om han vid sådana tillfällen föredrog att ligga i solskenet, och om ett kallt bad skulle hafva gjort honom någon skada, men detta skulle hafva medfört en förklaring, som hon icke var angelägen om att gifva. Hon nöjde sig derför att med sina stora grå ögon se på den rödkindade Mistress Stidger — ett vackert mönster af sydkalifornisk fullblomning — och lät ämnet falla för alltid. Dagen derpå skref hon till sin bästa vän i Boston: "Jag tror nästan att jag finner den druckna delen af denna kommun minst odräglig. Jag talar naturligtvis om männen. Hvad qvinnorna beträffar, vet jag ingenting, som skulle kunna göra dem drägliga."

Inom mindre än en vecka hade Miss Mary glömt denna lilla episod i hennes lif, utom så till vida att hennes eftermiddagspromenader allt sedan dess nästan omedvetet gått åt ett annat håll. Hon märkte dock att hvarje morgon fanns en qvist friska azaleor bland blommorna på hennes kateder. Detta var icke något i sig sjelf märkvärdigt, emedan hennes lilla skara hade väl reda på hennes svaghet för blommor och alltid höllo hennes kateder väl försedd med friska blåsippor, syrener och luktärter. Men då hon frågade dem om azaleorna, förklarade de alla att de icke visste hvar de kommit ifrån. Några dagar senare hände det sig att unga herr Johnny Stidger, hvars bord stod närmast fönstret, plötsligt och utan all märkbar anledning utbrast i ett häftigt skratt, som satte skolans disciplin i fara. Allt hvad Miss Mary kunde få ur honom var, att någon "hade varit och tittat i fönstret". Full af harm och sårad värdighet, trädde hon ut ur sin bikupa för att tillrättavisa den närgångne fredsstöraren. Som hon vände om hörnet af skolhuset, kom hon rakt på för detta drinkaren, nu fullkomligt nykter och med något obeskrifligt fåraktigt i sitt af medveten skuld stämplade utseende.

I sitt närvarande lynne skulle Miss Mary ej varit sen att med qvinlig takt draga fördel af dessa fakta. Men hon kunde dock ej underlåta att känna en viss förlägenhet, då hon märkte att "djuret", i trots af några svaga märken efter flydda njutningar, såg "mycket hygglig" ut, ty i sjelfva verket var Sandy en blond Simson, hvars silkeslena skägg, med färg af mogen råg, tydligen aldrig gjort bekantskap med barberarens rakknif eller Delilahs sax. Följden blef, att de hvassa ord, som lågo färdiga på hennes tunga, dogo på hennes läppar, och hon nöjde sig med att mottaga hans stammande ursäkter med högdragna ögonbryn och en obefläckad dygds hela stolthet. När hon kom tillbaka in i skol-

rummet, föllo hennes ögon på azaleorna med en helt ny känsla af uppenbarelse. Då skrattade hon, och alla de små skrattade, och allesamman voro mycket lyckliga utan att veta hvarför.

Det var en het dag, ej långt derefter, som två små kortbenta pojkar föllo omkull på tröskeln till skolrummet med ett ämbar vatten, som de med mycken möda hade burit från källan. Miss Mary tog medlidsamt ämbaret och gick sjelf till källan. Vid foten af kullen föll en skugga öfver vägen framför henne, och en arm, höljd i en blå skjorta, befriade henne hastigt men varligt från hennes börda. Miss Mary var både brydd och ond.

"Det vore mycket bättre om du bar litet mera vatten åt dig sjelf", sade hon harmset till den blå armen, utan att värdigas höja sina ögon mot dess egare. Den ödmjuka tystnad, som utgjorde svaret på detta tilltal, kom henne att ångra sin hårdhet, och vid dörren till skolan tackade hon honom så vänligt, att han vacklade af rörelse. Detta kom barnen att skratta igen, ett skratt, hvari Miss Mary instämde, till dess en svag rodnad visade sig på hennes bleka kind. Nästa dag hade en tunna blifvit hemlighetsfullt ställd bredvid skoldörren, och blef likaså hemlighetsfullt fyld hvarje morgon med friskt källvatten.

Men denna förträffliga unga dam saknade ej heller vördnadsfull uppmärksamhet från andra håll. "Hedningen Bill", som körde Slumgullion-diligensen och var vida bekant i tidningarne för sin artighet att beständigt erbjuda platsen på kuskbocken åt det täcka könet, hade undantagit Miss Mary från denna uppmärksamhet, och gaf henne halfva vagnen för hennes räkning. Jack Hamlin, spelare till yrket, hade en gång farit i diligensen på samma gång som hon, utan att tala ett enda ord med henne, och kastade sedan en karafin i hufvudet på en kamrat, som nämnde hennes namn i en källarsal. Den grannt utstyrda modern till ett af skolbarnen, hvars fader var okänd, hade ofta smugit omkring denna stränga vestals tempel utan att någonsin våga träda in på dess helgade område, och hade nöjt sig med att dyrka dess prestinna på afstånd.

Med sådana obemärkta afbrott gick öfver Red Gulch den gamla enformiga följden af blå himmel, glittrande solsken, korta skymningar och stjernklara nätter. Miss Mary tyckte allt mer om att promenera i de stilla skogarne. Kanhända trodde hon som Mistress Stidger, att furornas balsamiska ångor gjorde hennes bröst godt, ty hon var tydligen mindre ofta besvärad af sin lätta hosta och hennes steg voro fastare, kanhända hade hon lärt sig

förstå betydelsen af de lärdomar, som de tåliga tallarnes sus aldrig tröttnar att upprepa för lyssnande eller tillslutna öron. Och så en dag tog hon barnen med sig på en utflygt till Kastanjekullen. Långt bort från den dammiga vägen, de bofälliga kojorna, de gula dikena och bullret af aldrig hvilande maskiner, från bodfönstrens godtköpsgrannlåter, från det målade glitter och det tunna fanér af förfining barbariet ikläder sig på dessa ställen — långt bort från allt detta, hvilken oändlig lättnad och fröjd kände de icke? Sedan de lemnat bakom sig de sista hoparne af sten och lera, sedan de passerat den sista klyftan, huru öppnade ej då de väntande skogarne sina långa rader för att mottaga dem! Huru barnen — kanhända derför att de ännu icke hade vuxit helt och hållet ifrån den rika modrens bröst — kastade sig ned med ansigtet mot hennes bruna barm under klumpiga smekningar, och fylde luften med klingande skratt, och hur Miss Mary sjelf, rädd som en katt för all smuts och dertill nu prunkande i renheten af nystärkta kjolar, krage och manschetter, glömde alltsammans och sprang lik en kamkrönt vaktel i spetsen för sin kull, till dess hon lekande, skrattande och flämtande, med hatten hängande på ett band, knutet omkring halsen, med en lossnad fläta af sitt bruna hår slängande lös omkring henne, kom plötsligt, midt i djupa skogen, rakt på den olycklige Sandy!

Förklaringarne, ursäkterna och den ej alltför förståndiga konversation, som följde härpå, behöfva här icke meddelas. Det tycktes dock som Miss Mary redan hade formerat någon bekantskap med för detta drinkaren. Nog af, Sandy var snart mottagen som en medlem af sällskapet, barnen hade med den snabba uppfattning som Försynen gifver de värnlöse, i honom igenkänt en vän, lekte med hans ljusa skägg och långa mjuka mustascher, och togo sig andra friheter, som de värnlöse äro fallna för att göra. Och när han hade gjort upp eld mot ett träd, och visat dem andra skogslifvets hemligheter, kände deras beundran inga gränser. Efter förloppet af två sådana bortlekta lyckliga timmar befann han sig liggande vid den unga skollärarinnans fötter — nästan i samma ställning som första gången de möttes — blickande stilla och tankfullt upp i hennes ansigte, der hon satt på den sluttande kullen, bindande kransar af lager och syrén, och kanske var för honom skilnaden ej synnerligen stor mellan nu och då. Den svaga, lättrörda natur, som hade funnit i ruset en drömmande sorgfrihet, fann nu säkert en likartad berusning i kärleken.

Sandy hade förmodligen sjelf en oredig föreställning härom. Jag vet att han längtade efter ett tillfälle att kunna göra något, slå ihjäl en björn, skalpera en vilde eller uppoffra sig på något vis för den gulhyade gråögda skollärarinnan. Jag för min del skulle gerna vilja framställa honom utförande någon heroisk handling, och då jag nu med en viss ansträngning lägger band på mig, och afstår från att införa en sådan episod, sker det allenast af en fast öfvertygelse att vid dylika tillfällen något sådant aldrig brukar inträffa. Och jag vill hoppas att min underlåtenhet skall förlåtas af den skönaste bland mina läsarinnor, som erinrar sig, att vid en verklig fara är det alltid någon ointressant främling eller en prosaisk polisbetjent, och icke "Adolf", som uppträder som räddare.

Så sutto de der ostörda, under det att hackspettarne snackade öfver deras hufvuden och barnens röster hördes som ett angenämt sorl från dälden nedanför. Hvad de sade, gör föga till saken. Hvad de tänkte — hvilket kunde hafva varit rätt intressant — blef aldrig omtaldt. Endast hackspettarne fingo veta att Miss Mary var ett fader- och moderlöst barn, att hon hade lemnat sin onkels hem och begifvit sig till Kalifornien för sin helsas och sitt oberoendes skull, att Sandy också var ett fader- och moderlöst barn, att han deremot hade kommit till Kalifornien af längtan efter äfventyr, hade fört ett vildt lif och sökte nu att bättra sig, jemte en mängd andra detaljer som otvifvelaktigt måste hafva förefallit en hackspett enfaldiga och tidsödande. Men under sådana enkla nöjen gick dock hela eftermiddagen, och när barnen voro samlade igen, och Sandy, med en grannlagenhet som Miss Mary väl förstod, helt lugnt skildes från dem vid koloniens utposter, tycktes det henne hafva varit den kortaste dagen i hennes enformiga lif.

Då den långa, torra sommaren nalkades sitt slut, började det äfven — för att begagna ett lokalt uttryck — "lida på upphållningen" med skolan i Red Gulch. Ännu en dag till, och sedan var Miss Mary fri, och för en tid åtminstone skulle hon vara borta från Red Gulch. Hon satt allena i skolrummet, med kinden hvilande mot handen och ögonen halft slutna, försänkt i detta vakande drömmeri, som på sista tiden — till stor fara fruktar jag för skolans disciplin — hade blifvit Miss Mary en så kär vana. I hennes knä lågo mossor, ormbunkar och andra skogsminnen. Hon var så upptagen af dessa och af sina egna tankar, att hon ej hörde en sakta knackning på dörren, eller föreföll det

henne kanske som den kom från den aflägsna skogens hackspettar. När den slutligen blef tydligare, sprang hon upp med rodnande kinder och öppnade dörren. Utanför stod en qvinna, hvars djerfva och präliga klädsel bildade en besynnerlig motsats till hennes rädda och tveksamma hållning.

Vid första ögonkastet kände Miss Mary igen den föga aktningsvärda modren till den af hennes elever, som ej bar namn efter sin fader. Kanhända blef hon sviken i någon förväntan, eller var hon kanske blott granntyckt, nog af, med tydlig köld bad hon henne stiga in, och halft omedvetet satte hon sina hvita manschetter och krage till rätta, och drog sina kyska kjolar tätare omkring sig. Det var kanhända derför, som den förlägna gästen efter ett ögonblicks tvekan lemnade sitt granna parasoll öppet och stående i dammet bredvid dörren, och sedan satte sig på nedre ändan af en lång bänk. Derefter började hon med hes röst:

"Jag hörde att ni skulle resa ned till viken i mor'on, och jag kunde inte låta er fara, förrän jag fått komma och tacka er för er godhet mot min Tommy."

Miss Mary svarade att Tommy var en bra gosse, och förtjenade mer än den ringa omvårdnad hon kunde gifva honom.

"Tack, miss, tack!" ropade Tommys moder rodnande af glädje till och med genom det lager af smink, som man i Red Gulch skämtsamt kallade hennes "stridsmålning" *), och ansträngde sig i sin förlägenhet att draga den långa bänken närmare skollärarinnan. — "Jag tackar er, miss, för dessa ord! och, så sant som jag är hans mor, finns det inte en sötare, snällare och bättre gosse än han till i verlden, och fast jag ingenting betyder till att säga det, så finns det heller inte en sötare, snällare, englalikare lärarinna än han har fått."

Miss Mary, som satt stolt och rak bakom sin kateder, såg på henne med stora grå ögon, men yttrade icke ett ord.

"Det passar sig inte för er att höra på artigheter af en sådan som jag", fortfor hon i brådskande ton, "och inte passar det sig heller för mig att komma hit midt på ljusa dagen och säga er dem, men jag kommer för att be er om en ynnest... inte för mig miss... men för min älskade gosse."

Uppmuntrad af en blick från den unga skollärarinnans öga, och tryckande tillsammans sina lilas-behandskade händer med fingrarne nedåt emellan sina knän, fortsatte hon med sänkt röst:

---

*) Syftar på en bekant indiansk sed.

"Ser ni, miss, gossen har ingen att hålla sig till utom mig, och jag är inte den rätta att uppfostra honom. I fjol funderade jag på att skicka honom till Frisco*) i skola, men när de började tala om att skaffa en skolmamsell hit, väntade jag tills jag fick se er, och då förstod jag att det var just det bästa, och så kunde jag få behålla min gosse litet längre. Och oh! miss, han håller så mycket af er, och om ni kunde höra honom tala om er på sitt älskliga vis, och om han kunde be er om det jag ber er om, så skulle ni inte kunna säga nej åt honom."

"Det är naturligt", fortfor hon allt mer brådskande och med en röst som darrade af stolthet och ödmjukhet i egendomlig blandning — "det är naturligt att han skulle fästa sig vid er, miss, för hans far var en gentleman, när jag först lärde känna honom... och gossen måste glömma mig, förr eller senare... och jag tänker inte gråta för det... jag har kommit hit för att be er taga min Tommy... Gud välsigne honom, den bästa och snällaste gosse i verlden... att... ta' honom med er."

Hon hade stigit upp, fattat den unga flickans hand mellan sina, och fallit på knä bredvid henne.

"Jag har mycket pengar, det blir ert och hans alltsammans. Sätt honom i någon bra skola, der ni kan gå och se till honom, och hjelp honom att... att... glömma sin mor. Gör med honom hvad ni vill. Det värsta ni kan göra honom är ännu godt i jemförelse med det han skulle lära hos mig. Tag honom bara bort från det dåliga lifvet här, denna förfärliga plats, detta hem för sorg och skam. Ni vill ju det, jag vet att ni vill... vill ni inte? Ni får inte, ni kan inte, säga nej. Ni skall göra honom så ren och god som ni sjelf är. Och när han har växt upp, skall ni säga honom hans fars namn, detta namn som under åratal ej gått öfver mina läppar, namnet Alexander Martin, som de här kalla Sandy. Miss Mary, tag inte bort er hand! Tala till mig, Miss Mary! Ni vill ta' min gosse? Vänd inte bort ert ansigte från mig. Jag vet att det borde inte se på en sådan som jag... Miss Mary! Ack, min Gud, var mig nådig, hon lemnar mig."

Miss Mary hade stigit upp och i den tilltagande skymningen hade hon trefvat sig fram till det öppna fönstret. Der stod hon lutad mot fönsterposten, med ögonen fästade på de sista rosiga strimmorna, som höllo på att försvinna från himlens vestra rand.

*) Förkortning af San Francisco.

Der fanns ännu något af dess ljus på hennes unga rena panna, på hennes hvita krage, på hennes hopknäppta hvita händer, men allt försvann långsamt. Den bönfallande qvinnan hade släpat sig på sina knän till hennes sida.

"Jag vet, att det behöfs tid att tänka efter. Jag skall vänta här hela natten, men jag kan inte gå förr än ni talat vid mig. Ack säg inte nej! Oh! ni vill! jag ser det i ert ljufva ansigte, samma ljufva ansigte jag sett i mina drömmar. Jag ser det på era ögon, Miss Mary! Ni vill taga min gosse med er!"

Den sista röda strålen steg högre, göt något af sin glans öfver den unga flickans ögon, dallrade bort och försvann. Solen hade gått ned i Red Gulch. I den tysta skymningen klang Miss Marys röst full af behag.

"Jag skall taga gossen. Skicka honom till mig i qväll."

Den lyckliga modren lyftade Miss Mary's klädningsfåll till sina läppar. Hon ville så gerna gömma sitt heta ansigte i dess jungfruliga veck, men hon vågade icke, utan steg upp.

"Känner... den der herrn er afsigt?" frågade Miss Mary plötsligt.

"Nej, och inte bryr han sig heller derom. Han har till och med aldrig sett barnet."

"Gå genast till honom ... i qväll... nu! Säg honom hvad ni gjort. Säg honom, att jag har tagit hans barn med mig, och säg honom att han får aldrig se ... sitt barn mer. Hvar helst det må vara, får han icke komma dit, hvart helst jag för det, får han icke följa efter. Se så, gå nu, jag är trött och ... har ännu mycket att göra."

De gingo tillsammans till dörren. På tröskeln vände sig qvinnan om.

"God natt!"

Hon ville ännu en gång falla ned till Miss Mary's fötter, men i samma ögonblick räckte den unga flickan ut sina armar och slöt den syndfulla qvinnan till sitt bröst ett enda kort ögonblick. I nästa stund var hon borta, och Miss Mary tillslöt och stängde dörren.

Det var med en känsla af stort ansvar som "hedningen Bill" följande morgon fattade Slumgullion-diligensens tömmar, ty skollärarinnan var en af hans passagerare. Då han kom ut på stora landsvägen, stannade han plötsligt sina hästar på tillsägelse af en behagfull röst inifrån, och väntade vördnadsfullt, medan Tommy, på Miss Mary's vink, hoppade ut.

"Inte den busken, Tommy, den nästa."

Tommy fälde upp sin nya pennknif, skar en qvist af en stor azaleabuske och återvände med den till Miss Mary.

"Allt klart, Master Tommy?"

"Allt klart, Bill!"

Och diligensdörren slöts till om idyllen i Red Gulch.

---

4. Miggles.

Vi voro åtta, kusken inberäknad. Under de sista sex milen*) hade ingen af oss yttrat ett ord, sedan den tunga vagnens stötar mot en väg som blef alltmera ojemn, hade gjort slut på lagmannens poetiska citat. Den storväxte mannen bredvid honom satt med armen instucken i en af remmarne kring vagnens sidor. Med hufvudet hvilande mot armen, såg han slapp och hjelplös ut, som om han hade hängt sig och blifvit för sent nedskuren. Den franska damen på baksätet sof också, men i en mycket passande ställning, hvars medvetenhet röjde sig till och med i anordningen af näsduken, som betäckte hennes panna och delvis beslöjade hennes ansigte. Damen från Virginien, som reste i sällskap med sin man, hade längesedan förlorat all individualitet och öfvergått till en oredig hop af band, slöjor, sjalar och pelsverk. Intet annat ljud förnams än hjulens rasslande och regnets smattrande på vagnstaket. Plötsligt stannade diligensen, och vi hörde ett oredigt ljud af röster. Kusken var tydligen inbegripen i ett lifligt samtal med någon som befann sig på vägen, ett samtal, hvaraf några lösryckta bitar såsom: "bron borta", "tjugu fots vatten", "kommer inte fram", genom vindens tjut trängde till våra öron. Derpå inträdde en stunds tystnad, hvarefter en hemlighetsfull röst från vägen tillropade oss som afsked.

"Försök på hos Miggles!"

Då vagnen långsamt vände af från stora landsvägen, uppfångade vi en skymt af framhästarne och af en ryttare som försvann i regnet. Vi voro tydligen på väg till Miggles.

Hvem och hvar var Miggles? Lagmannen, vår auktoritet, kunde icke påminna sig namnet, och han kände till trakten fullkomligt. Resanden från Virginien förmodade att Miggles höll ett hotell. Det enda vi visste var, att vägen framåt och bakåt var

*) Engelska mil.

spärrad af högt vatten, och att Miggles var vår räddningsklippa. Efter tio minuters guppande på en slingrande sidoväg, knappt bred nog för diligensen att komma fram, körde vi upp framför en tillbommad och brädbeslagen port, insatt i en tjock stenmur af omkring åtta fots höjd. Tydligen var detta Miggles, men lika tydligt var ock, att Miggles icke höll något hotell.

Kusken steg ned och försökte få upp porten. Den var omsorgsfullt stängd.

"Miggles! Ohoj, Miggles!"

Intet svar.

"Migg-ells! Hör ni inte, Miggles!" fortsatte kusken med stigande vrede.

"Migglesy!" instämde postiljonen med bevekande stämma, "Ohoj! Miggy! Mig!"

Men intet svar kom från den synbarligen känslolöse Miggles. Lagmannen, som slutligen hade fått ned fönstret, stack ut hufvudet och förelade en rad af frågor, hvilka otvifvelaktigt skulle hafva gjort alltsammans klart, om han blott fått ett bestämdt svar på dem. Men kusken undvek dem alla genom det enkla genmälet, att "om vi inte ville sitta hela natten i vagnen, så gjorde vi bäst i att stiga upp och ropa på Miggles så mycket vi orkade."

Vi stego upp och ropade "Miggles", först i korus, sedan hvar och en för sig. Och när vi hade slutat, ropade en irländsk passagerare på taket "Maygells", hvaråt vi alla skrattade. Men midt under det vi skrattade, skrek kusken: Sch! Sch!

Vi lyssnade. Till vår gränslösa förvåning upprepades från andra sidan om muren först vårt rop "Miggles" och sedan irländarens "Maygells".

"Märkvärdigt eko", sade lagmannen.

"Märkvärdiga, f—de stinkdjur!" röt kusken föraktligt. — "Kom ut Miggles och visa dig! Var en karl, Miggles, och göm dig inte så der i mörkret, det skulle inte jag göra, om jag vore i ditt ställe, Miggles", fortfor Juba Bill, under det att han nu dansade omkring i öfvermått af raseri.

"Miggles!" fortfor rösten inifrån, "Oh! Miggles!"

"Hör på, min vän . . . Mr Myghail", sade lagmannen, i det han så mycket som möjligt bjöd till att mildra sträfheten i namnet. "Tag då i betraktande hvilken ogästvänlighet det är, att förvägra hjelplösa qvinnor skydd mot regn och oväder."

"Uppriktigt sagdt, min bästa herre . . ."

Men här förtogs ljudet af hans röst genom ett oupphörligt skrik af "Miggles", "Miggles", slutande med ett gapskratt.

Nu tvekade icke Juba Bill längre. Med en stor tung sten, tagen från vägen, slog han in porten och inträdde, jemte postiljonen, inom inhägnaden. Vi följde dem. Ingen lefvande själ syntes till. Det enda vi kunde urskilja i det mörker som omgaf oss, var att vi befunno oss i en trädgård — ty rosenbuskarne stänkte ett ångande skum öfver oss från sina drypande blad — och framför en lång oregelbunden träbyggning.

"Känner ni den der Miggles", sporde lagmannen Juba Bill.

"Nej, och inte vill jag känna'n heller", sade Bill kort, som tycktes anse i sin person hela kolonist-diligens-kompaniet förolämpadt af Miggles' egensinniga beteende.

"Men, min bästa herre", började lagmannen i ogillande ton, med tanken på den tillbommade porten.

"Hör på, herre", sade Juba Bill med fin ironi, "det vore kanske bäst om ni gick och satt er i vagnen igen, till dess ni blir presenterad. *Jag* tänker gå in", och utan vidare ordande stötte han upp dörren.

Ett långt rum, blott upplyst af den glödande askan på en stor spiselhäll i dess bortre ända, på väggarne besynnerliga tapeter, hvars groteska mönster kom väl fram genom det fladdrande eldskenet, en mensklig varelse sittande i en stor länstol vid eldstaden: detta var hvad vi sågo, då vi, följande kusken och postiljonen, trängde oss in i rummet.

"Hallå der! är ni Miggles?" sade Juba Bill till den ensamme invånaren.

Gestalten hvarken svarade eller rörde sig. Full af vrede gick Juba Bill fram till honom och vände glaset i sin vagnslykta mot hans ansigte. Det var ett mansansigte, i förtid gammalt och skrynkligt, med mycket stora ögon, i hvilka låg detta uttryck af fullkomligt oreflekteradt allvar, som jag stundom bemärkt hos ugglor. De stora ögonen vandrade från Bills ansigte till vagnslyktan, och fästade slutligen blicken vid detta lysande föremål, utan vidare tecken till medvetande af vår närvaro.

Med ansträngning lyckades det Bill att lägga band på sig.

"Miggles! Är ni döf? Ni är väl inte stum heller, vet jag?" Och Juba Bill grep den känslolösa varelsen i skuldran och skakade honom.

Till vår stora bestörtning sjönk den vördnadsvärde främlingen, då Bill tog bort sin hand, synbarligen ihop till hälften af sin förra storlek, och bildade nu blott en oredig hop af kläder.

"Nå, Gud fördöme mig!" sade Bill, i det han med en vädjande blick på oss drog sig tillbaka ur striden.

Nu steg lagmannen fram, och vi lyftade den hemlighetsfulle ryggradslösa varelsen tillbaka till sin förra ställning. Bill skickades bort med lyktan att rekognoscera utom hus, ty det var alldeles tydligt af den ensamme mannens hjelplösa tillstånd, att det måste finnas i närheten någon som såg om honom. Vi samlades omkring elden, och lagmannen, som återvunnit sin myndighet och aldrig underlåtit att underhålla oss med en bildad konversation, ställde sig framför oss med ryggen mot spiseln, och började, alldeles som om vi varit en jury i något mål, följande tal:

"Det är tydligt att vår högt värderade värd antingen har uppnått det tillstånd som af Shakespeare beskrifves såsom "det torra, gula löfvet" eller ock blifvit träffad af någon för tidig förlamning af sina andliga och fysiska krafter. Huruvida han verkligen är den Miggles ...

Här blef hans tal afbrutet af "Miggles! Oh Miggles! Migglesy! Mig!" etc. alldeles i samma tonart som vår kör af "Miggles" en gång förut blifvit besvarad.

För ett ögonblick sågo vi på hvarandra med en viss oro. Lagmannen för sin del skyndade att lemna sin intagna ställning, emedan rösten tycktes komma öfver hans hufvud. Vi kommo dock snart underfund med att rösten tillhörde en stor skata, som satt på en hylla ofvanom spisen och nu återföll i en graflik tystnad, som bildade en egendomlig kontrast mot hennes förra flytande svada. Det var otvifvelaktigt hennes röst vi hört på vägen, och vår vän i stolen hade ingen del i det mindre höfliga mottagandet. Juba Bill, som nu åter inträdde efter att förgäfves hafva sökt efter någon annan mensklig varelse, ville icke gerna gå in på denna förklaring, utan betraktade ännu den redlöse gamle mannen med misstänksamma blickar. Han hade funnit ett skjul der han hade satt in hästarne, och kom tillbaka, drypande af regnet och högligen misstrogen. "De' finns ingen ann' än han på tio mils omkrets, och den der f—de gubbstuten har nog reda på't, han."

Men flertalets mening visade sig vara stödd på goda grunder. Bill hade knapt slutat att brumma, förr än vi hörde hastiga steg i förstugan och våta kjolar släpande mot golfvet; dörren slogs upp, och en ung qvinna inträdde, stängde dörren och lutade sig

mot den, flämtande efter andan, under det att strålar flögo omkring från hennes mörka ögon, och ett leende glimmade öfver hennes hvita tänder.

"Oh! jag ber så mycket, *jag* är Miggles!"

Denna klarögda högbarmade unga qvinna, hvars våta klädning af grof't blått tyg ej förmådde dölja skönheten af de qvinliga våglinier den följde, och hos hvilken allt var naturligt behag, från de kastanjebruna lockarna, prydda af en oljad sjömanssydvest ända ned till de små fötterna och vristerna, dolda någonstädes i gömslena af ett par grofva goss-skor — detta var Miggles, som dertill skrattade åt oss, på det mest öppna, lediga och ogenerade sätt man kan föreställa sig.

"Ser ni, gossar", sade hon alldeles andfådd af skratt och hållande sin ena lilla hand i sidan, utan att det ringaste bry sig om hvarken vår mållösa häpenhet eller det fullständiga omslaget hos Juba Bill, hvars drag hade antagit ett uttryck af oresonnerad nästan idiotisk glädtighet — "ser ni, gossar, jag var mer än två mil borta, när ni kom ned utför vägen. Jag tänkte att ni kunde möjligen stanna här, och så sprang jag hela vägen, för jag visste att det var ingen hemma utom Jim... och... ja nu orkar jag inte tala längre."

Och nu ryckte Miggles sin drypande sydvest af hufvudet med en skalkaktig sväng, som spridde öfver oss en dusch af regndroppar, försökte att få håret skjutet bakåt, men tappade två hårnålar vid försöket, och satte sig skrattande bredvid Juba Bill med händerna lätt korsade öfver bröstet.

Lagmannen hemtade sig först, och försökte en extravagant komplimang.

"Får jag besvära er med att taga upp den der hårnålen", sade Miggles allvarsamt.

Ett halft dussin händer sträcktes ifrigt fram, och hårnålen återställdes åt sin sköna egarinna. Miggles gick tvärt öfver rummet och fästade en forskande blick på den lames ansigte. De stela högtidliga ögonen blickade tillbaka i hennes, med ett uttryck som vi ej hade sett i dem förr. Lif och medvetande tycktes kämpa sig väg tillbaka till det slappa, skrynkliga anletet. Miggles skrattade åter — det var ett egendomligt uttrycksfullt skratt — och vände ännu en gång mot oss sina svarta ögon och hvita tänder.

"Denna af olyckan djupt träffade varelse är....", yttrade lagmannen tvekande.

"Jim", sade Miggles.

"Er far?"

"Nej."

"Broder?"

"Nej."

"Make?"

Miggles kastade en hastig blick på de två qvinliga passagerarne, hvilka, efter hvad jag redan märkt, ej delåde den allmänna maskulina beundran för Miggles, och sade allvarsamt:

"Nej, det är Jim."

Det blef en liten förlägen paus. De qvinliga passagerarne makade sig litet närmare hvarandra. Den virginiska damens man betraktade elden med en tankspridd uppsyn, och den storväxte mannen vände tydligen sina ögon inåt, för att vid en dylik sakernas ställning hemta stöd ur sitt mäktiga inre. Men Miggles' skratt, som var mycket smittsamt, bröt tystnaden.

"Se så", sade hon muntert, "ni måste vara hungriga. Hvem vill hjelpa mig att få thé't i ordning?"

Frivilliga anmälde sig i mängd. Inom några ögonblick var Juba Bill sysselsatt med att, likt Caliban, bära in ved åt denna nya Miranda. Postiljonen malde kaffe på verandan, jag hade fått mig anvisadt det svåra och vigtiga värfvet att skära skinka, och lagmannen gick hvar och en tillhanda med sina ständigt flödande och skämtsamma råd. Och då Miggles, biträdd af honom och vår irländska däckspassagerare, hade dukat bordet med allt som möjligen kunde vara användbart af ler- och stenkärl, hade vi blifvit riktigt uppsluppna, i trots af regnet som piskade mot fönstren, och vinden som tjöt i skorstenen, ja i trots af de bägge damerna, som sutto och hviskade i sitt hörn, under det att skatan från sin upphöjda plats beledsagade deras konversation med satiriska och kraxande kommentarier. Vid den nu klart flammande elden kunde vi se, att väggarne voro tapetserade med illustrerade tidningar, anordnade med qvinlig smak och urskilning. Möblerna voro i samma extemporerade stil, gjorda af ljuslådor och packlårar, och klädda med brokigt kattun eller djurshudar. Den hjelplöse Jims länstol var en fyndig förändring af en mjöltunna. I de torftiga detaljerna af det långa och låga rummets möblering kunde man se snygghet förenad med en afgjord smak för det pittoreska.

Supén var i kulinariskt hänseende utmärkt lyckad. Men, än mer, den blef en den goda sällskapstonens triumf, tack vare, i främsta rummet, Miggles' sällsynta takt att leda samtalet. Hon

gjorde sjelf alla frågor, och dock låg i hela hennes väsende en öppenhet, som omöjliggjorde hvarje tanke, att hon å sin sida hade något att dölja. Och så blef det om oss sjelfva vi talade, om våra utsigter, om resan, om vädret, om hvarandra, med ett ord om allting utom om vår värd och vår värdinna. Dock måste jag medgifva, att Miggles' konversation aldrig var utsökt, mycket sällan grammatikaliskt riktig, och att hon stundom använde vissa kraftuttryck, hvilkas bruk i allmänhet är vårt kön förbehållet. Men de kommo fram under en sådan glans af mörka ögon och hvita tänder, och följdes af ett skratt — alldeles egendomligt för Miggles — så öppet och godt, att den moraliska atmosferen omkring oss tycktes liksom rensad deraf.

En gång under supén förnummo vi ett buller, som liknade en tung kropps gnidande mot husets ytterväggar. Strax derpå hördes ett skrapande och fnysande vid dörren. "Det är Joaquin", sade Miggles till svar på våra frågande blickar, "skulle ni vilja se honom?" Innan vi hunno svara hade hon öppnat dörren, och för våra häpna blickar visade sig en halfvuxen gråbjörn, som ögonblickligen reste sig på bakbenen med framtassarne hängande i den välkända tiggarställningen, och såg beundrande på Miggles med en min och hållning, som märkvärdigt liknade Juba Bills. "Det här är min gårdvar", sade Miggles till förklaring af den ovanliga synen. "Oh! han bits inte", tillade hon, då de bägge fruntimmerna flögo bort i ett hörn.

"Gör han det, gamla Toppy?" Den sista frågan ställdes direkte till den skarpsinnige Joaquin.

"Jag skall säga er något, gossar", fortfor Miggles, sedan hon gifvit mat åt och läst till dörren efter *Ursa Minor*, "det var minsann lycka för er att inte Joaquin strök kring gården, när ni kom hit i qväll."

"Hvar var han", frågade lagmannen.

"Med mig", sade Miggles. "Gud förlåte mig, ströfvar han inte kring med mig om natten, alldeles som han vore en karl."

Vi sutto en stund tysta och lyssnade till vindens tjut. Kanhända sågo vi alla i våra tankar samma bild framför oss: Miggles vandrande genom de regniga skogarne med sin vilda väktare vid sidan. Jag vill minnas att lagmannen sade något om Una och hennes lejon, men Miggles upptog denna liksom andra komplimanger med lugn värdighet. Huruvida hon var fullkomligt omedveten om den beundran hon väckte (svårligen kunde hon dock undgå att märka Juba Bills tillbedjan) vet jag icke, men sjelfva

öppenheten i hennes väsende innebar ett slags könlig likställighet, som var grymt förödmjukande för de yngre ibland oss.

Björnens uppträdande hade icke gjort någon förändring till Miggles' förmån i de bägge andra fruntimrens omdöme, och då supén var förbi, utbredde sig från dem en kyla, som ej kunde öfvervinnas af alla de tallgrenar, Juba Bill bar in och kastade som ett offer på härden. Miggles kände det tydligen, och, förklarande helt tvärt att det vore tid att "draga sig tillbaka", erbjöd hon sig att visa damerna till deras sofplatser i rummet bredvid. "Ni, gossar", tillade hon, "får slå er ner här ute vid elden, för det fins inte mer än ett rum, utom den här salen."

Vårt kön — hvarmed jag naturligtvis menar den starkare delen af menniskoslägtet — har i allmänhet varit fritagen från beskyllningen för nyfikenhet och pratsjuka. Nu är jag dock tvungen att tillstå, att knapt hade dörren tillslutits efter Miggles, förrän vi makade oss närmare tillsamman, hviskande, tasslande, småleende och utbytande misstankar, förmodanden och tusende funderingar rörande vår vackra värdinna och hennes besynnerliga sällskap. Jag är rädd att vi äfven gingo illa åt den lame och redlöse gubbe, som satt midt ibland oss, lik en tigande Memnon, blickande på vår pratsjuka konselj med det förflutnas lugna likgiltighet i sina passionsfria ögon. Midt under en liflig diskussion öppnades dörren, och Miggles inträdde.

Men det var synbarligen icke samma Miggles, som några timmar förut hade fallit öfver oss som en blixt. Hennes ögon voro nedslagna, och då hon för ett ögonblick stod tvekande på tröskeln, med en filt öfver armen, tycktes hon hafva lemnat bakom sig all den orädda öppenhet, som några ögonblick förut hänfört oss. Hon steg fram i rummet och ställde en låg stol bredvid den lames länstol, under det att hon yttrade till oss: "Som det är litet trångt derinne, tänkte jag stanna här ute i natt, om det inte gör er något." Derpå satte hon sig på sin lilla stol, svepte filten kring axlarne, tog invalidens vissnade hand i sin, och vände ögonen mot den slocknande elden. En instinktlik känsla, att detta kunde vara en inledning till några närmare upplysningar, och kanhända äfven en viss blygsel öfver vår nyfikenhet, höll oss tysta. Regnet piskade ännu på taket, irrande vindstötar framkallade för ett ögonblick en klarare låga i askan, då plötsligt under ett ögonblicks djup tystnad, Miggles lyftade upp sitt hufvud, kastade håret tillbaka öfver axlarne, vände sig till oss och frågade:

"Är det någon af er, som känner mig?"

Ingen svarade.

"Tänk efter! Jag bodde i Marysville år 53. Alla menniskor kände mig der, och alla menniskor hade rättighet att känna mig. Jag höll "Polka-Salongen", till dess jag flyttade tillsammans med Jim. Det är sex år sedan. Kanhända är jag något förändrad sedan dess."

Hon tycktes blifva något tveksam och brydd öfver att ej vara igenkänd, och vände åter hufvudet mot elden. Några sekunder förflöto, innan hon började igen, men nu med hastigare tal:

"Nåväl, ser ni, jag trodde att några af er måste ha känt mig. Emellertid är ingen stor skada skedd. Hvad jag ville säga var detta: Jim här — hon tog hans hand mellan sina båda, under det hon talade — brukade komma och helsa på mig, om ni inte gjorde det, och förstörde mycket pengar för min skull. Jag kan nästan säga att han gjorde af med allt hvad han hade. En dag... det blir sex år se'n nu i vinter... kom Jim in i mitt lilla rum åt gården, satte sig på soffan, just så som ni ser honom här i stolen, och rörde sig icke mer derifrån utan hjelp. Han hade blifvit slagen med fullkomlig lamhet, och tycktes aldrig veta hvad som fattades honom. Doktorerna kommo och sade som så, att det var följden af hans lefverne... för Jim var riktigt fri och vild... och att han aldrig skulle bli bättre, och i hvilket fall som helst kunde han inte lefva länge. De rådde mig att skicka honom till Frisco*) på hospitalet, ty han dugde numera till ingenting och skulle förbli hela sitt lif som ett litet barn. Kanhända var det någonting i Jims ögon, eller kanske derför att jag aldrig haft något litet barn, nog af, jag sade: "Nej". Jag var rik då, för jag var omtyckt af alla.... gentlemen, som ni sjelfva, kommo och besökte mig... jag sålde min affär och köpte den här gården, derför att den låg liksom lite' ur vägen, ser ni, och hit förde jag min lilla gosse."

Med en qvinnas omedvetna poetiska takt hade hon, under det hon talade, långsamt ändrat plats så, att hon fått den brutne mannens stumma gestalt mellan sig och sina åhörare, och dolde sig nu i skuggan bakom honom, liksom om hon ville framställa honom som en tyst afbön för hennes handlingar. Tyst och uttryckslös, talade han dock för henne; hjelplös, krossad och slagen af den gudomliga åskviggen, sträckte han ännu omkring henne

*) Förkortning af San Francisco.

en osynlig skyddande arm. Dold i mörkret, men ännu hållande hans hand i sin, fortfor hon:

"Det drog länge om, innan jag kunde finna mig i förhållandena här, för jag var van vid sällskap och munterhet. Jag kunde inte få någon qvinna att hjelpa mig, och en karl vågade jag inte lita på. Men Indianerna häromkring hjelpte mig med ett och annat arbete, och allt hvad vi behöfde hemtades från North Fork, så hur det var, lyckades Jim och jag att ta' oss fram. Doktorn brukade komma upp från Sacramento en gång då och då, och fråga efter Miggles' pojke, som han kallade Jim, och när han for, brukade han säga: 'Miggles, du är en präktig flicka, Gud välsigne dig', och det tycktes mig mindre ödsligt sedan. Men sista gången han var här, sade han, just som han öppnade dörren för att gå: 'Vet du Miggles, din pojke kommer att växa upp till en man och bli en heder för sin mor, men icke här, Miggles, icke här!' och jag tyckte att han såg dyster ut, och ... och..." Här försvunno Miggles' röst och hufvud fullkomligt i skuggan.

"Folket häromkring äro mycket vänliga", började Miggles efter en stund, i det hon åter kom litet fram i dagen. "Karlarne från North Fork brukade stryka omkring här, till dess de funno, att man inte behöfde dem, och qvinnorna äro beskedliga och ... göra inga påhelsningar. Jag var ganska ensam till dess jag en dag fick tag i Joaquin i skogen der borta, medan han inte var större än så, och lärde honom att be vackert om sin middag. Och så har jag Polly, det är skatan, hon kan en hel hop konster, och gör det riktigt sällskapligt om aftnarne med sitt prat, och på det viset känner jag det inte som om jag vore den enda lefvande varelsen på gården. Och Jim här", sade Miggles, med sitt gamla klingande skratt, i det att hon nu trädde fullt fram i eldskenet, "Jim, ja mina gossar, ni skulle finna det märkvärdigt att se hur mycket han förstår, för att vara så som han är. Ibland kommer jag med blommor, och han ser på dem precis likaså naturligt som om han kände igen dem, och ibland, när vi sitter ensamma, läser jag för honom det som står på väggarna här. Ja, kan ni tänka er", sade Miggles med sitt öppna skratt, "jag har läst hela den här sidan af huset för honom i vinter. Det finns inte en menniska som är mer begifven på att läsa än Jim."

"Hvarför", frågade lagmannen, "gifter ni er inte med denne man, åt hvilken ni egnat ert unga lif."

"Nej, ser ni, det skulle vara att bära sig riktigt illa åt mot Jim, att så begagna sig af hans hjelplöshet. Och så, om vi voro

man och hustru, skulle vi båda veta, att jag var skyldig att göra hvad jag nu gör af fri vilja."

"Men ni är ännu ung och intagande..."

"Det börjar bli sent", sade Miggles allvarsamt, "det är bäst att ni alla går och lägger er. God natt, gossar!" och svepande in sig i filten, lade Miggles sig på golfvet bredvid Jims stol, stödjande hufvudet mot pallen under Jims fötter, och förblef tyst. Elden slocknade af på härden. Vi uppsökte i tysthet våra filtar, och efter en stund hördes ej annat ljud än regnets fall mot taket och de sofvandes tunga andedrägt.

Det var nästan morgon, då jag vaknade från en orolig dröm. Stormen var förbi, stjernorna lyste, och fullmånen, höjande sig öfver furornas toppar derute, blickade in i rummet. Han vidrörde den hopsjunkna gestalten i länstolen med en stråle af oändligt medlidande, och tycktes döpa med en flod af ljus den ödmjuka qvinnans hufvud, hvars hår, liksom i den gamla sköna berättelsen, badade den älskades fötter. Månens ljus spridde till och med ett mildrande skimmer öfver Juba Bills kantiga konturer, der han, stödd mot armbågen, intagit en halft liggande ställning mellan sin värdinna och sina passagerare, och höll vakt med en gårdvars tåliga vaksamhet. Derpå föll jag ännu en gång i sömn och vaknade först, då det redan var full dag, och Juba Bill stod öfver mig, skrikande: "Alle man ombord!"

Kaffe stod framdukadt åt oss på bordet, men Miggles var borta. Vi gingo omkring i huset, och dröjde ännu länge sedan hästarne blifvit förspända, men hon kom icke tillbaka. Det var tydligt att hon ville undvika ett ordentligt afskedstagande, och hade derför låtit oss fara vår väg på samma sätt som vi kommit. Sedan vi hjelpt fruntimmerna i vagnen, återvände vi in i huset och togo ett högtidligt afsked af den lame Jim, i det att hvar och en af oss gick fram till honom, tryckte hans hand och derefter satte honom till rätta till nästa handtryckning. Derpå kastade vi ännu en sista blick kring det långa, låga rummet, och gingo långsamt till våra platser i vagnen. Piskan smälde, och det bar af i traf!

Men då vi kommo fram till stora landsvägen, hejdades de sex hästarne tvärt genom en knyck af Bills konstförfarna hand, och med en häftig stöt stannade vagnen. Ty der, på en liten kulle vid sidan af vägen, stod Miggles med fladdrande hår och glänsande ögon. Hon viftade med sin hvita näsduk, och vi sågo ännu en sista glimt af hennes bländhvita tänder vid ett klingande

"farväl!" Vi viftade med våra hattar till svar, och nu lät Juba Bill, liksom ville han slita sig lös ur en förtrollnings band, sina hästar rusa af i vild fart. Vi sjönko tillbaka på våra säten och vexlade icke ett ord med hvarandra, till dess vi kommo fram till North Fork, och diligensen körde upp framför hotell "Independent House". Med lagmannen i spetsen gingo vi då högtidligt in i skänkrummet och intogo våra platser vid disken.

"Mina herrar", sade lagmannen, vördnadsfullt aftagande sin hvita hatt, "äro era glas fylda?"

Alla voro i ordning.

"Nåväl, mina herrar, en skål för MIGGLES ... *Gud välsigne henne!*"

Kanske hade Han välsignat henne... Hvem vet?

---

5. Midshipman Vindig.

Af kapten M-rry-t.

1:sta kapitlet.

Min fader var läkare. Han hade för flera år sedan lemnat sin tjenst i den kungliga marinen, och lefde på en ganska inskränkt praktik inom sin fosterbygd. När jag blef sju år använde han mig att bära medikamenter till sina patienter. Af ett lifligt lynne som jag var, roade jag mig under dessa promenader med att blanda innehållet uti den ena flaskan med det som fanns i den andra. Oaktadt jag för min del icke hade den ringaste anledning att tvifla på den helsosamma verkan af mina blandningar, hände det dock att en lungsigtig kyrkoherde plötsligt dog, till följd af en stark merkuriilösning jag hällt uti hans slemlösande medicin, hvilket föranledde min fader att skilja mig från yrket och sända mig i skolan.

Skolmästaren, som hette Grubbins, var en tyrann, och länge dröjde det icke förrän mitt retliga och oböjliga sinne gjorde myteri mot hans regemente. Jag började snart att uppgöra planer för min hämnd, och härvid hade jag en god hjelpare uti Tom Snuffel, en af skolkamraterna. En dag sade Tom till mig:

"Hvad säger du, ska' vi spränga honom i luften? Jag har två skålpund krut."

"Nej, nej", svarade jag, "det bullrar för mycket."

Tom funderade en stund, hvarpå han återtog: "Du har berättat mig hur du kurerade kyrkoherden — kunde du ej hitta på någon medicine åt mr Grubbins?"

En ingifvelse flög mig i hufvudet. Jag sprang till apotheket, hvarest jag var känd. Der köpte jag vitriol, för att hälla i hans bläckhorn, hvarigenom hans pennor skulle förderfvas och rockskörten frätas sönder, på hvilka han alltid torkade pennan. Derjemte köpte jag en flaska kloroform, hvilken den unga provisorn, med en skälmsk vink på ögat, äfven lemnade mig.

Mr Grubbins hade för vana att under "rasterna" luta sig bakut mot stolskarmen och med näsduken öfver ansigtet taga sig en liten lur. Detta var ett förträffligt tillfälle för mig. Jag ryckte undan hans näsduk och kastade öfver honom min egen, dränkt i kloroform. Inom ett par sekunder var han sanslös. Qvicka som blixten rakade Tom och jag hår, skägg och ögonbryn af honom, och ingnodde hans ansigte med en blandning af vitriol och sot, och togo till benen. Men följande dagen blef det en uppståndelse! Min far försökte väl hjelpa mig med att påstå att mr Grubbins hade varit drucken; men hur det var, fann han sig nödsakad taga mig från skolan, och sökte för mig en anställning ombord på en örlogsman.

2:dra kapitlet.

Snart erhöll min fader en skrifvelse från admiralitetet att jag blifvit utnämnd till midshipman på Hans Maj:ts skepp "Belcher", kapten Boltrope, och att jag ofördröjligen skulle begifva mig till Portsmouth för att embarkera. Några dagar derefter infann jag mig ombord och presenterade mig för min kapten, en groflemmad man med stenhårda ansigtsdrag. Han promenerade fram och tillbaka på halfdäcket, och då jag, med två finger upp mot min hatt, helsade på honom, stirrade han kallt på mig och yttrade:

"Jaså, ännu en valp. Örlogstjensten går åt fanders. Aldrig annat än barnungar till midshipmän. Underskeppare, kalla hit mr Cheek!"

Hofmästaren, mr Cheek, infann sig och helsade med handen mot hatten. "För ned mr Vindig till de andra midshipmännen!"

"Hvar är mr Swizzle?"

"Han sitter på toppen, *) Sir."

*) Ett straff.

"Mr Lankey då?"

"På toppen, Sir."

"Än mr Briggs?"

"Också på toppen, Sir."

"Hvar ä' de andra midshipmännen?"

"De sitta alla på toppen, Sir."

"Godt!" sade kapten Boltrope, i det han kallgrinade. "Först som sist, mr Vindig, upp på toppen med Er, fort!"

3:dje kapitlet.

Uppe på toppen gjorde jag bekantskap med 2:ne af kamraterna, båda jemnåriga med mig. En af dem sade mig att han under årets lopp suttit trehundradetrettiotvå dagar på toppen.

"När vädret är ruskigt och den gamle ufven der nere är vid dåligt humör", sade den ene, en nio-åring, med en stickert vid sidan, nära lika lång som han sjelf, "bli vi aldrig nedkallade, utan få sitta här hela dagen." "Men hur kom det sig", tillade han, "att du, Vindig, när du helsade på kapten, icke gaf honom ordentlig örlogssalut?"

"Det gjorde jag", svarade jag i min enfald, "jag rörde ju vid hatten."

"Åh ja, men det är ej nog. Det får ske hädanefter, men första gången du kommer ombord, åsna, väntar han att du ger honom örlogssalut."

Jag blef ängslig och bad honom säga mig hur jag skulle göra. "Nå så hör då. Sedan du helsat honom med handen mot hatten, skall du sticka pekfingret sakta i hans västficka och fråga hur det är med hans vätskor?"

"Hur det är med hans vätskor?" frågade jag.

"Ja visst! Han ser måhända något hårdt på dig, men då skall du återigen fråga hur det är med hans kungliga vätskor, samt derefter hur hans familj mår, och slutligen skall du bedja honom att få göra bekantskap med konstapelns dotter."

"Med konstapelns dotter?"

"Ja, det är hon som hjelper oss yngre midshipmän; glöm ej att fråga efter henne."

När vi sedermera blefvo nedkallade, tänkte jag för mig sjelf att det nu vore bäst att godtgöra hvad jag försummat. Nedkommen på däck gick jag fram till kapten Boltrope och salute-

rade honom just såsom jag blifvit tillsagd. Han stod en stund orörlig, skum och mållös. Slutligen röt han:

"Underskeppare!"

"Jag ber", sade jag med darrande röst, "jag ber så mycket att få göra bekantskap med konstapelns dotter!"

"Ja de' ska' du få", skrek han, "satans tjufpojke! Aldrig har så'nt händt mig förr. Du ska' minsann få göra bekantskap med konstapelns dotter, och det så du minns det. Kom hit underskeppare!" — och innan jag visste ordet af, låg jag upplagd på en kanon och fick mig en duktig risbastu.

4:de kapitlet.

När vi sedan sutto nere i messen och plockade masken ur skeppsskorporna, tröstade mig Briggs med några uppmuntrande ord, samt tillade: "när allt kommer ikring, är det mer heder med örlogssalutens uraktlåtande än dess iakttagande." Denna spetsfyndighet framkallade ett allmänt skratt, hvari äfven jag instämde, och inom några minuter blefvo vi de bästa vänner. Derpå vände Swizzle sig till mig:

"Vi ha funderat på en plan huru vi ska' komma åt en ankare Bordeauxvin, som proviantförvaltaren, mr Knips, har liggande i sin hytt under kojen. Den gamla kniposten ligger der mest hela dagen halft drucken, så det är ingen lägenhet att smyga sig in i hytten."

"Låt oss gå ned i rummet under hans hytt", sade Lankey, "och med en nafvare borra hål genom däck och ankare, och på så sätt tappa vinet."

Detta förslag vann allmänt bifall. En lång half-tums nafvare lånades af mr Chips, skeppstimmermannen, hvarefter Swizzle noga räknade sidotimren för att kunna utvisa rätta stället der hålet skulle borras. Snart voro vi i fullt arbete. Det tog ej många minuter förr än vi kommo genom däcket, fortsatte vidare, men hörde plötsligt ett stönande öfver oss. Swizzle drog nafvaren hastigt tillbaka, då vi på dess udd sågo några röda droppar.

"Skönt!" viskade Lankey, "gå på igen!"

Nafvaren var åter i gång; men nu hördes ett skrik från hytten. Ögonblickligt släckte vi ljuset, och löpte vår kos. Vi hade icke väl hunnit i våra hängmattor, förrän en marinsoldat stack in sitt hufvud genom dörren till vår mess; men han hörde

icke annat än ett djupt snarkande från alla håll. "Här är allt stilla", sade han till officern som stod utanför.

Följande morgon hörde vi att mr Knips hade blifvit af doktorn förbunden, i följd af ett rundt hål han erhållit baktill ofvanföre ena benet; äfvensom att de röda dropparne på nafvaren icke hade varit Bordeauxvin.

5:te kapitlet.

"Se så Vindig, nu får du lukta krutrök", ropade Briggs, nedspringande i vår mess, hvarest han tog sin långa huggvärja och spände ikring lifvet. "Vi ha sigte på ett franskt linieskepp."

Alla skyndade upp på däck. När vi på öfligt sätt, med handen lyftad till hatten, saluterade kapten Boltrope, som icke var någon vän till förvaltaren, grinade han mot oss och sade: "kom nu, om ni vill borra ett franskt vinkärl, der ser ni ett af prima qvalitet. Sköt er tjenst och se på styrflöjeln", tillade han, vändande sig åt en af styrmännen, som skrattade åt oss.

Vårt skepp var snart klart till drabbning. Matroserna hällde ut ur backarna sitt frukostkaffe, och fyllde dem med kulor. Det dröjde icke heller länge förrän fransmannen höll ned emot oss och sände oss en kula dansande långs vattenytan. Den dödade styrmannen och afklippte båda benen på stackars Lankey. Döende sade han med ett matt leende: "Helsa förvaltaren och säg honom att nu äro vi qvitt."

Tvänne timmar rasade striden vildt. Vi äntrade, och jag vill minnas att jag dödade den franske amiralen. När röken skingrats, såg jag mig omkring efter Briggs, då jag blef varse en högst löjlig scen. Briggs hade med sin huggvärja stuckit fast den franske kaptenen vid stormasten, och pojkaktig, som han alltid var, experimenterade han nu med att rycka i fransmannens rockskört, likasom i trådarna på en pappersdocka. Jag kunde ej motstå att deltaga i upptåget.

"Fördömda tjufpojkar, hvad ha ni för er?" hörde vi en barsk stämma ryta bakom oss. Då jag vände mig såg jag kapten Boltrope's stenhårda ansigte. Några små ryckningar kring munnen antydde dock att han hade svårt afhålla sig från att skratta. Emellertid dundrade han emot Briggs:

"Opp genast på toppen med er! Genast!"

"På ögonblicket", svarade Briggs ödmjukt med handen lyftad till hatten, hvarpå han ilade uppför vanten; men hviskade, så att

det hördes endast af mig: "Farväl monsieur Johnny Crapaud! Hm!" tillade han, "detta är också ett sätt att belöna hjeltar. Tjensten går åt fanders!"

6:te kapitlet.

Vi fingo order att gå till Vestindien. Ehuru kapten Boltrope alltjemt var allvarsam och äfven hård emot mig, visste jag dock att han uti sina rapporter gifvit mig ett godt vitsord.

Läsare! Har du någonsin varit på Jamaika? Har du det, så minns du negresserna, orangerna, Port Royals Tom (hajen) — och gula febern. Mer än två veckor hade vi ej varit der förrän jag sjuknade i gula febern. En hel månad låg jag i yrsel. Under denna tid hade jag en vild feberaktig dröm, att ett hårdt ansigte med oroliga blickar lutade sig öfver mig, en tung hand strök håret från min panna, och en deltagande röst som yttrade: "Stackars liten! Har han den stygga febern?" Detta ansigte antog slutligen kapten Boltrope's stränga drag.

När jag tillfrisknade, lemnade man mig några bref med svarta kanter, hvari jag blef underrättad om min faders död, hvarjemte följde ett försegladt bref, som han hade lemnat för mig. Det innehöll:

"Min kära gosse! Med ledsnad nödgas jag underrätta dig, att du efter all sannolikhet icke är min son. Ehuru smärtsamt det kännes, måste jag säga dig sanningen. Hvem som är din fader kan jag icke uppge, men måhända kan den högvälborne kapten Henrik Boltrope i kungliga flottan, upplysa dig härom. Omständigheterna hafva förhindrat mig att förr än nu meddela dig detta. Din bedröfvade fader."

Himmel! Var detta en dröm? Alltså är kapten Boltrope min fader. Jag påminte mig hans sträfva väsende, hans forskande öga, hans illa dolda oro så snart jag var i hans närvaro. Jag brann af längtan att få omfamna honom. Ehuru jag knappt kunde stå på fötterna, rusade jag upp på däck, oklädd som jag var, hvarest kapten Boltrope just höll på att emottaga guvernörens fru och döttrar. Damerna gåfvo till ett skrik; den yngsta, en fullkomlig skönhet, rodnade upp till örsnibbarna. Jag ilade förbi dem, kastade mig på knäna och, omfamnande kapten Boltrope's ben, utropade jag:

"Min far!"

"Kasta honom öfverbord!" röt kapten Boltrope.

"Nej! nej!" bad en ljuf röst, som kom ifrån den sköna Clara Maitland, guvernörens dotter.

"Raka hufvudet på honom! Han är galen!" fortsatte kapten Boltrope, med rösten darrande af vrede.

"Nej! låt mig sköta och vårda honom", sade den unga flickan rodnande. "Mamma, kunna vi ej taga honom hem med oss?"

Under tiden svimmade jag, och när jag kom till sans befann jag mig i guvernör Maitlands hus.

7:de kapitlet.

Hvad som nu följde kan läsaren gissa. Jag blef kär i Clara Maitland, och anförtrodde henne hemligheten af min börd. Den ståtliga flickan försäkrade mig, att hon genast upptäckte att jag var af ädelt blod. Vi lofvade hvarandra trohet, och afvaktade händelserna.

Några dagar derefter kom Briggs för att hälsa på mig. Han berättade att förvaltaren hade förorättat hela midshipmansmessen, och att de alla hade utmanat honom. "Men", tillade han, "jag vet ej huru vi skola gå tillväga, ty vi äro sex, som skulle slåss med honom."

"Det är mycket lätt", svarade jag. Ställ er alla i en rad midt för honom, och låt honom skjuta. Härigenom ger ni honom ett sex gånger bättre tillfälle att träffa än om han hade endast en att skjuta på; men sedan skola ni alla på en gång ge honom en salfva, då någon af er borde träffa honom."

"Förträffligt", svarade Briggs och gick sin väg. Han återkom dock snart och berättade att förvaltaren, lik en feg stackare, vägrade att antaga förslaget.

Kapten Boltrope's hastiga insjuknande hindrade vidare tanke på duellen. Jag skyndade till hans sjuksäng, men kom för sent — en timme förut hade han uppgifvit andan.

Jag beslöt att återvända till England. Nu tillkännagaf jag för Lady Maitland min börd, och visade henne det bref min fosterfader, ty så måste jag nu kalla honom, tillsändt mig straxt före sin död. Innan jag begaf mig till fädernebygden, för att öfvertaga min aflidne fosterfaders egendom, firade Lady Maitland mitt och Clara Maitlands bröllop. Följande dagen reste vi.

I sällskap med min unga hustru och vännen Briggs begaf jag mig direkte till min födelsebygd. Men döm om min fasa och

förvåning då, vid ankomsten till fädernehuset, min fosterfader, som jag trodde vara död, steg ut på trappan och välkomnade mig.

"Fader, ni är då icke död?" framstammade jag.

"Nej, mitt älskade barn!"

"Än detta brefvet då?"

Min fader tog brefvet, genomögnade det, och förklarade att det var en förfalskning. Briggs gaf till ett gapskratt. Jag vände mig till honom och begärde en förklaring.

"Enfaldige, kan du icke begripa att det bara varit skämt — ett midshipmans skämt!"

"Men" — fortfor jag.

"Var nu ingen tok. Du har fått en förträfflig hustru — var du nöjd!"

Jag såg på Clara och var nöjd! Ehuru Lady Maitland aldrig kunde förlåta mig, skrattade den gamle godmodige guvernören hjertligt åt hela upptåget, och genom hans inflytande dröjde det icke länge, kära läsare, förrän jag blef amiral Vindig, samt riddare och kommendör af flere ordnar.

---

35. Förklaring af mönstren.

N:r 1. Aftryck af en kakstämpel till så kalladt vispebröd, som finnes i doktor Hazelii etnografiska samling. Vi hafva valt detta enkla men vackra mönster såsom ett godt exempel på sättet att använda och utveckla ett gifvet motiv till olika ändamål. Först och främst kan det begagnas oförändradt, till små dynor, mattor, arbetspungar m. m. eller ock sammanfogas till ett bårdmönster. Vill man deremot upplösa det i dess grundmotiv och hvar för sig utveckla dem, tar man t. ex. först den inre bandslingan, hvilken, upprepad, bildar antingen mönstret n:r 2, eller ock, tillökadt med den omgifvande stjern-teckningen, n:r 3, båda vackra och egendomliga, såväl till bård som bottenmönster. Vill man deremot, med bortkastande af bandmotivet, använda formen af den stjerna (på n:r 1, utförd med streck) hvarpå bandslingan hvilar, kan man deraf bilda n:r 4 till ett vackert bottenmönster, eller n:r 5, ett mindre bårdmönster! De streckade delarne antyda bindfigurer, som icke tillhöra grundmönstret, men som kunna an-

1.

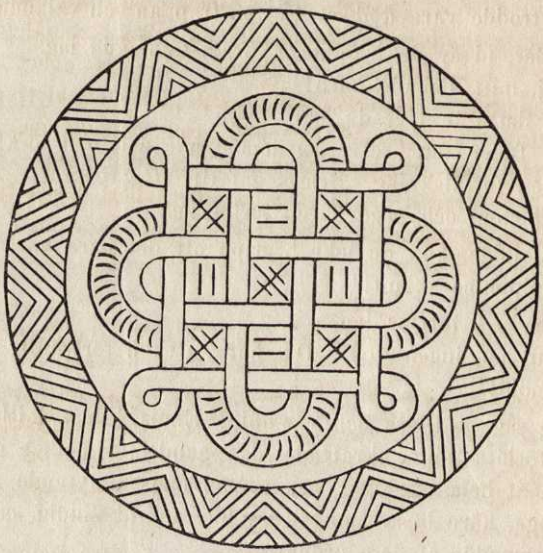

2.

3.

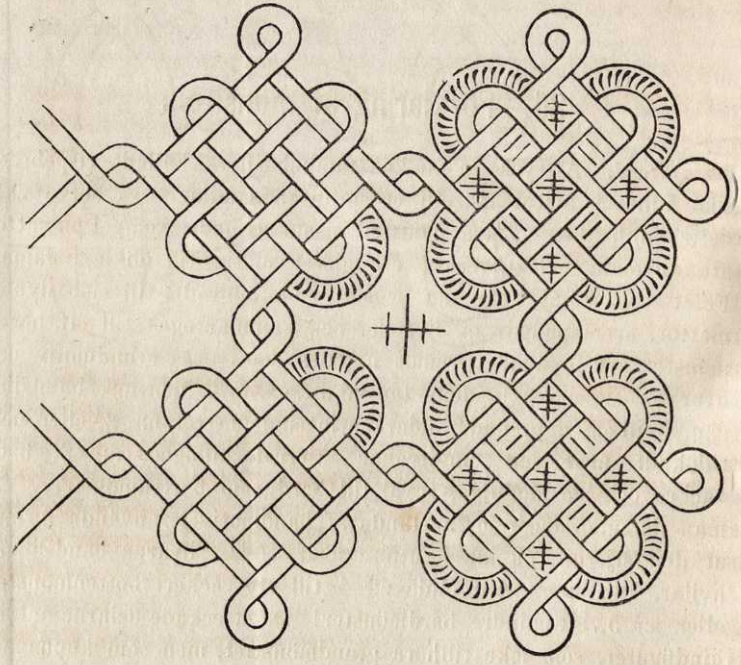

vändas, om man icke vill lemna bottenrummen tomma. De flesta mönster innebära, likasom detta, motiv till en mängd andra, hvilkas utarbetande och tillämpande på olika föremål erbjuda en angenäm och bildande sysselsättning och ger arbetet ett helt annat och rikare intresse, än då det gäller en blott afbildning. Äfven utförandet kan göras i hög grad omvexlande. Man kan t. ex. för sjelfva grundmönstret använda hvad Freja kallar "lösa stygn", bandslingan fylld med stjelk- eller kedjestyng; eller kan man anbringa den runda ytterbården i kläde med påläggsöm

4.

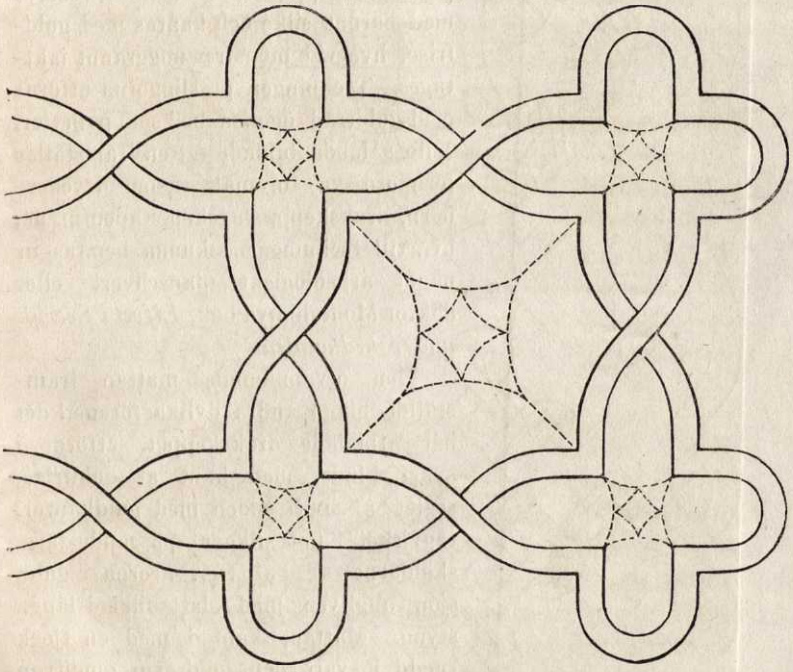

på en botten af annat tyg, hvaråa den inre figuren utföres. N:r 3, 4 och 5 kunna utföras med kedjesöm, band eller ganser, äfven med påläggsöm och mosaik- eller lappsöm. Vid val af färger kan man söka ledning i våra allmogeväfnader, der, enligt Falkes och andra konstkännares utsago, det rena, oförfalskade färgsinnet gör sig långt bättre gällande än i våra moderna broderier och tyg. Följ t. ex. för bandmotivet (n:r 2, 3) Leksandskullornas färgval i sina lifstycken: *bronsgrönt, svart* och *guld* på skarlakansfärgad botten; eller återgif n:r 4, 5 med färgerna i deras förkläden:

5.

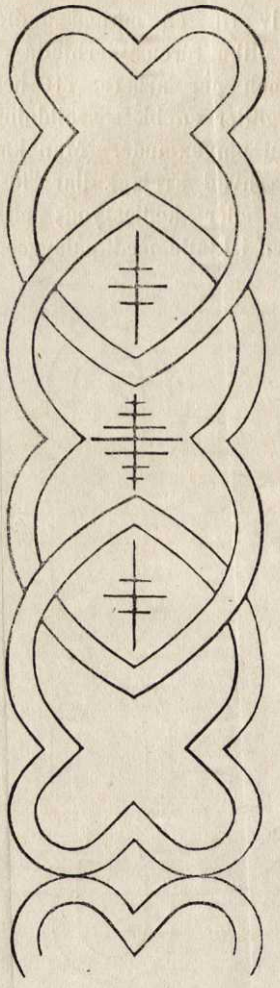

grundfärgen röd, med kanter i svart eller blått, och en fin vågrand innerst i grönt och guld, allt på hvit botten.

N:r 6. Efter en synnerligt smakfull lampmatta, som vi nyligen varit i tillfälle att se, meddela vi här mönster och beskrifning. Mattan bildas af 8 fält, hvartannat rödt och blått, kring en röd innerbotten. Ormslingorna, först ritade på papper och utklippta, klistras på och utklippas af svart kläde, fastsys med hårfint silke och kantas med guldfrisé, hvarvid mönstret noggrannt iakttages. Teckningen på slingorna utföras med guldtråd, ögonen med små paljetter. I de sålunda bildade fälten framställas fornnordiska föremål, såsom dryckeshorn, drakskepp, smycken, vapen m. m., hvartill teckningarne kunna hemtas ur något arkeologiskt planschverk eller doktor Montelii nya bok, *Lifvet i Sverige under hednatiden.*

Den ofvannämnda mattan framställde bland andra dylika föremål det här afbildade drakskeppet, utfördt i svart kläde, med kant af guldfrisé, seglet af hvitt siden med guldkanter, tågvirket i fint silke af passande färg, sköldarne af paljetter, årorna i guld, sjön angifven med blått silke i långa styng. Mattan, kantad med en tjock snodd i svart och guld, var omgifven af fransar af uppklippt kläde, en smalare röd, liggande på en bredare svart.

N:r 7, 8, 9, motiven hemtade af hängsmycken (bracteater) från bronsåldern, lämpa sig väl för broderi med ganser eller stjelksöm.
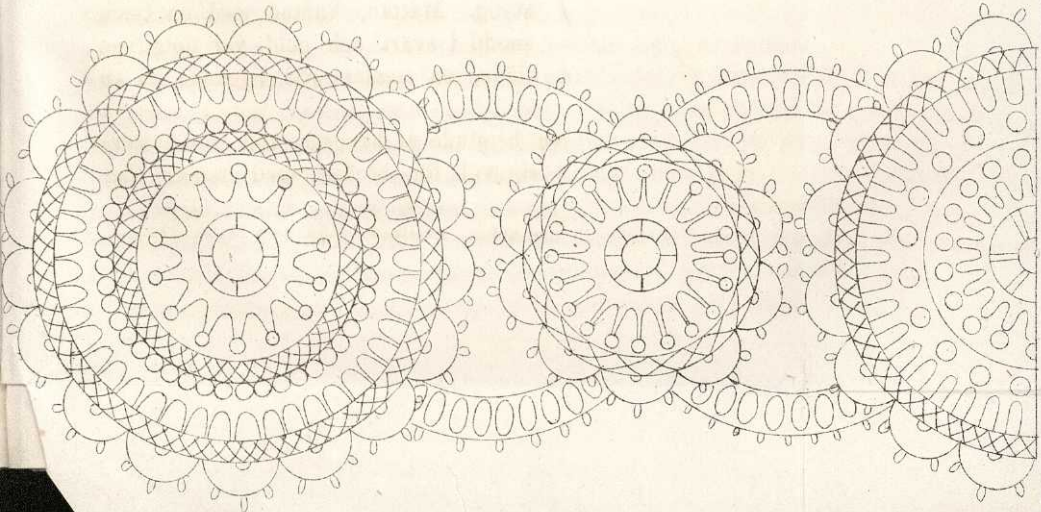
N:r 10, en fin spetsbarbe, motivet från ett bronsålderns hängkärl.